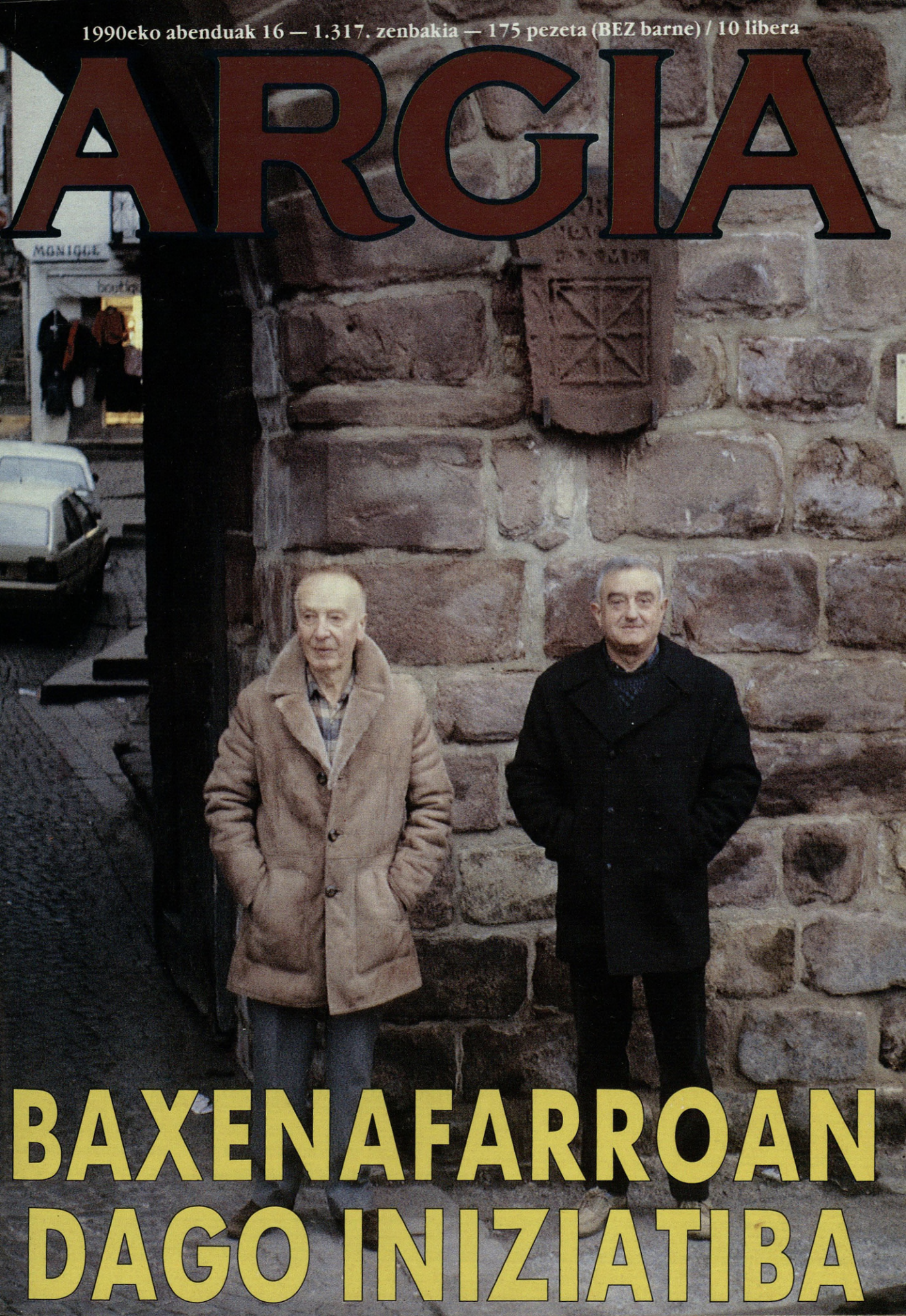


1990eko abenduak 16 — 1.317. zenbakia — 175 pezeta (BEZ barne) / 10 libera

ARGIA

A photograph of two elderly men standing in front of a rustic stone wall. The man on the left is wearing a light brown, buttoned coat over a plaid shirt and grey trousers. The man on the right is wearing a dark, buttoned coat over a dark shirt and dark trousers. In the background, to the left, a white car is parked on a street, and a shop with a sign that says 'MONIQUE boutique' is visible. The stone wall they are standing in front of has a small wooden door with a cross-shaped handle.

**BAXENAFARROAN
DAGO INIZIATIBA**



EUSKARA HOBETZEN

Udaletxe, Foru Aldundi eta Eusko Jaurlaritzako langileak dira. Zerbitzu hobia eskaintzeko ari dira lanean ■ Bere euskara lantzen ari dira ■ Zuk ere lagundu dezakezu, edozein Herri-Erakundetara zatozenean, Euskaraz hitz eginez ■ Denon artean gero eta Herri Erakunde eta Gizarte euskaldunagoak egingo ditugu ■ Zure eguneroko harremanetan eta Herri-Erakundeetan ■



EGIZU EUSKARAZ

HIZKUNTZA ESKAKIZUNAK EZARTZEKO PLANGINTZA

Desorientazioaz

NOLA ematen den desorientazioaz egin nahi nuke berba hemen. Eta behin Skinner psikologo ospetsuak zioena dut gogoan. Honek zioen, birekin bazaude eta hauek bere artean badihardute, zuri arretarik emateke, zera egin daitekeela, aldizkari edo egunkari bat hartu eta hura irakurtzen hasi, berei aurpegia simurtuz zerbait esaten badizute.

Bazterkeriaren aurrean egin zitekeena erakusten zuen. Eta neri oso ondo joan zait truko honekin, nahiz eta jende asko gehiago ikusi ez dudun. Ez zuen merezi haiek ezagutzerik. Ezen baztertuta egonda eta oraindik baztertzaleei begira bazaude zentzu galtzeak datozkizu eta bateonbaten baino gehiagoren barreak. Eta hau eguneroko bizitzan erabil daitekeena bada ere, badirudi gaur egun politikan ere erabiltzen dela, begira bestela Ardantzaren adierazpenak, zeinek bere po-

litikaren arrakastak harro goraipatzen dioen «mundu konkretu» bat guztiz desorientaturik dabilen.

Hariztiarra.

Batzutan bai, ez bestetan

PUBLIZITATEA diru kontua da dudarik gabe, baina lehentasunak lehentasun. Eta honekin burura datorkidana, harpidedun naizen aldizkari honetan ikusi, irakurri eta sufritu dudun kontu baten inguruan sortzen zait. Hain zuzen ere, Argia-ko kontrazal batean, AEKren publizitatea agertu zen (ez naiz ziur zenbaki alea gogoratzen, baina ez du axola) eta bertan gogoratu ere egin nahi ez dudun edari marka baten publizitatea zegoen, ERDARAZ! Esan beharrik ez mundu honetan euska-

raz eta euskaraz bakarrik bizi nahi dugunok ez dugula beste hizkuntzaren beharrik izan nahi (beharra diot, noski besteak jakin eta erabiltzea zilegi deritxot eta) Baina euskararen borrokan lehena den astekari honetan eta euskararen alde borrokan den instituzio batek gainera, erdaraz esaldi bakar bat bera ere ateratzea, ulerkaitza da niretzat.

AEKk esplikatu behar harko berea, baina Argiak ere bai. Nik pentsatzen dudanez nire aldizkari honek, diruaren munduaren aurrean ez makurtzeko indarra frogatu du eta frogatuko. Beraz, hankasartzetxo bat dela pentsatuko dut ezta?

Karlos Unzueta

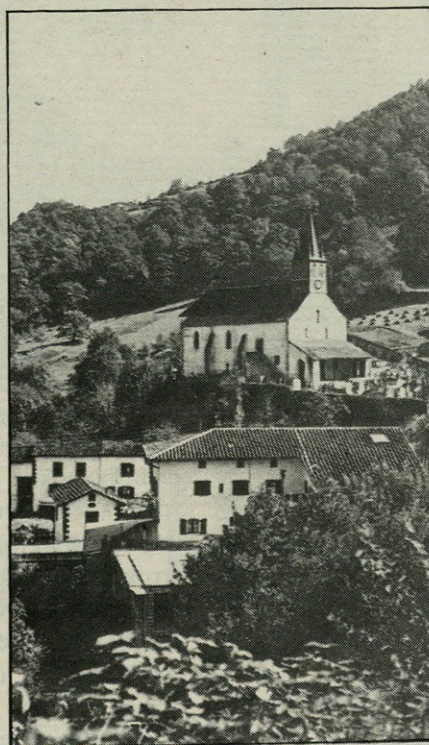
OHARRA:

Irakurleak Mintzo, aldizkarian azaldutako edozein gairi buruz eta hauez gain interesgarri daitezkeenak, lehenengoetaz orriotan kaleratutako artikulua, erreportaia, elkar hizketa edo kolumnari buruz, ARGIAko irakurleak adierazi nahi duen idatzia jasotzen duen txoko irekia da.

Gutunak ez du inoiz mila karakter (folio erdi, espazio bikoitzera) baino gehiago izan behar eta idazlearen izen-abizena eta kaleratu nahi duen sinadura agertu behar harko ditu, gehienez lau hitzetako titularrarekin batera. Gutunok, ARGIA, Mundaiz Bidea 8, 20012 postakutxa, Donostia—ra bidali behar dira.

ARGIA

1.317. alea



6. Politika kronika. N. ARRASTOA.

8. Eeren barruko trajea. B. ARTOLA

11. Ande Sainte Marie: «Munoakoa konponduta, lan anitz Iparraldean». IXABEL ETXEBERRIA.

14. Politika ttanttaka.

16. Nazioarteko kronika. PABLO SASTRE.

18. Polonia larri mendebaldeari jarraika. XABIER LETONA.

22. Nazioarte ttanttaka.

24. Orozkoko herria gogaiturik dago komunikabideekin. XABIER LETONA.

28. Seigarren merindadeak luzatu du lokarria. PABLO SASTRE.

33. Fermin Leizaola: «Materialea deskribatzea erraza da, zergatia jakitea izugarri zaila». GARBINE UBEDA.

38. 17 urte eta gero Bizkaia Irratia. ERMIÑE BELAUSTEGIGOITIA.

40. Kultur Kronika. J.J. PETRIKORENA.

42. Txotxongiloen geroa hari mehetik zintzilik. AMAIA NAVASCUES.

46. Joseba Gotzon musikariaren txango erotikoa. ARANTZA GUTIERREZ eta ITSASO FERNANDEZ.

48. Pantxoa eta Peio, doinu berrien gosea. J.J. PETRIKORENA.

50. Brian de Palma, Hopper, Herzog... azken lanak zabaltzeko prest. J.M. HERITZ.

55. Aste giroa.

63. TXT.

66. Azkena.

ZAZPIAKBAT: Nafarroako «seigarren merindadeak» hartu du hitza, luzatu du lokarria, Nafarroa ofizialarekin —historikoki ezagutu den lez— hartu-emanak sendotzeko asmoz. «Nafarroa, Euskal Herriaren enbor eta sustraiak, geroan ere bere nortasuna atxiki behar du. Beharrezkoa da muga eta berexte historikoen gainetik, bere loturak eta batasuna berriz ere aurki ditzan» diote mugimendu honen bultzatzaile diren mugaz gaindiko hainbat jende eta alkatek. / **28**



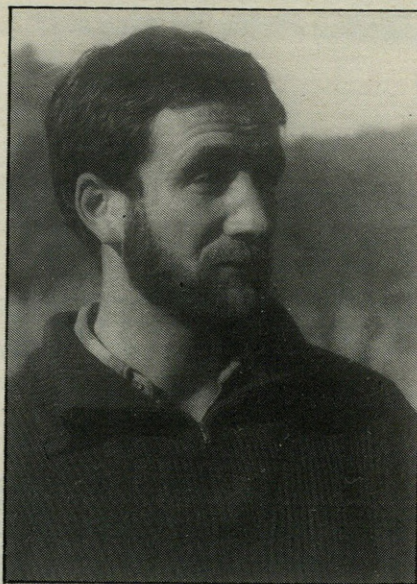
POLONIA: Lech Walesa Poloniako presidentea da dagoeneko, Stanislaw Tyminski joan den igandean egin zen bozketan gainditu ostean. Hauteskundeon ondoren mendebaldeari jarraika egoera larrian aurkitzen den Poloniari aurre egin beharko dio Walesak: Populazioaren maila %30-40an jaitsi da, lehen mailako gaiek (elikagaiak, garraioa, elektrizitatea, gasa, hezkuntza...) ekonomia liberaleranzko pausoa eman ostean oso gora egin dute eta honen ondorioz ia pobrezian bizi dira poloniarrak. / **18**



TXOTXONGILOAK: Bilboko Nazioarteko IX. Txotxongilo Jaialdia ospatzen ari dela antzerkiaren arlo honetan mugitzen den hainbat talderen eritzia bildu dugu txotxongilogintzaren erradiografia bat egin asmoz. Bat datoz «geroa hari mehetik zintzilik» dutela deskribatzerakoan. «Gure artea antzerkiaren anai txikia eta txiropa bezala ikusten dela» diote. Dirulaguntza urriez kexu dira bestalde, jendearen harreta eskasaz.../42



FERMIN LEIZAOLA: Gaztetako abentura izpirituak eraman zuen Fermin Leizaola etnografia sakontzera. Arantzadi Kultur Elkartean hasi ondoren egun baserritar eta artzainengan sustraitu du bere jakinduria, mundu hauen baitako ohitura, bizimodua, eta abarri atxekirik bizi dela. «Gertakari kulturalen deskribatzea, gonbaratzea, ikertzea» helburutzat hartuta ari da lanean, gure hurbileko historiaren testigantza gorde beharraz jabetuta./33



MUNOA: Andde Sainte Marie, Panpiren anaia eta Errepresioaren Kontrako Batzordekidea, Parisen kartzelan daukan anaiari Munoa etxaldea kendu ziotenetik buru belarri aritu da baserriaren berreskuratze lanetan. Azkenez erabakia hartua da: «Eskaintza onartzea erabaki dugu, diru muntaia baten bidez Munoa berriz gureganatzeko». Bestalde, eta Iparraldeko egoerari buruz galdetu diogularik, gauzak argi ditu Anddek: «Egia da plataforma bateratu baten proposamena egiten bada ezker abertzaleko jendea ados izango dela. Baina ez da aski»./11

Jabea: Zeruko ARGIA S.A.L.
ARGIA egiten dugu:

Donostian: Mikel Antza, Gorka Arrese, Mikel Arrieta, Luis Fernández, Josu Landa, Xabier Lekuona, Imanol Murua, Joxan Oiz, Juan Jose Petrikorena, Pablo Sastre, Iñaki Uribe, Pello Zubiria, Iñigo Makazaga.

Bilbon: Lorea Agirre, Jose Luis Aizpuru, Joseba Azpeitia, Joxe Mari Egaña, Xabier Letona, Sabiño Madariaga, Xabier Makazaga eta Jon Olaizola.

Gasteizen: Bagare taldekoak.

Iparraldean: Isabel Etxeberria, Tala.

Iruñean: Iñaki Camino, Marta Diez, Joxe Martin Gogortza, Imanol Haranburu, Itziar Mendibere.

Argazkiak: Aitor Bayo.

Kolaboratzaileak: Xabier Agirre, Natxo Allende, Enrike Amonarriz, Jon Mikel Arano, Ladix Arrosagarai, Antton Azkargorta, Joxe Azurmendi, Joxe Felix Azurmendi, Nerea Azurmendi, Balere Bakaikoa, M.J. Barandiaran, Bota Puntutuba, Amaia Elozegi, Enbido, Xarlo Etxezaharreta, Martin Garitano, Andres Gostin, Mielanjel Harana, Iñaki Irazabalbeitia, Mikel Iribarren, Gure Irratikoak, Irulegi Irratikoak, Xiberoko Boza Irratikoak, Koldo Izagirre, Kanko Izpizua, Edorta Jimenez, Karmelo Landa, Amaia Lasa, Emilio Lopez Adan 'Beltza', Ermiñe Madariaga, Fermin Muguruza, Rosa Martin Sabaris, Edu Mintegi, Laura Mintegi, Bego Montorio, Morau eta Martin, Joxe Mari Ostolaza, Martxelo Otamendi, Jon Sarasua, Allande Sokarros, Joan Mari Torrealda, J.L. Alvarez 'Txillardegia', Asisko Urmeneta, Mikel Zabaleta, Jesus Mari Zalakain, Patxi Zarautz eta Joxemi Zumalabe.

Diseinu eta montajea: Eneko Abrego, Leire Albisu, Jon Barandiaran, Patxi Puertas eta Garbiñe Ubeda.

Fotomekanika: Agus Barandiaran.

Azala: Garbiñe Ubeda.

Publizitatea: Lema 7 (Tlfnoa: 426996).

Promozioa: Josu Esnal.

Administrazioa: Txumai Iturria.

Ardura teknikoak: Simeon Barroso, J. Jose De Marcos, Xabier Agirre.

D.L.: 80—1963.

Helbideak: ARGIA, Mundaiz bidea z/g.
20012 Donostia./Tenderia kalea 33
3. ezk.
48005 Bilbo.

Telefonoak: (943)283399,
(94)4166936, 4166500.

Telefaxa: (943)293613.

Inprimategia: ANTZA inprimategia.

1990. urterako harpidetza sariak:
(BEZ barne)

Hego Euskal Herria 7.000 pezeta.
Ipar Euskal Herria 465 libera.
Estatu Espainola 7.000 pezeta.
Beste atzerriak 9.300 pezeta.
Airez 14.000 pezeta.

Espektatibekiko erantzunak

HERIOTZAK eragin ditu, berriro ere, Hego Euskal Herria eta Madrilen artean bizirik eta indarrez dirauen gatazkak. Aurreko astean Mikel Zala-kain preso billabonarra zerraldo ateratzen bazuten Martuteneko espektetik, oraingoan sei polizia nazional espainiar kotxe-bonba baten eraginez lehertu dira Sabadell-en (Katalunia).

Komunikabide espainiar askok enkargu eta kontaktuez beteriko artikulak argitaratzen ari diren sasoi honetan, errealitatean jazotakoak ikusi eta entzundakoan astekarion arduragabekeria aipatzea besterik ez dago. Egoeraren berri ez izatea edota egoera baldintzatzearen asmo arin horrekin espektatibak sortaraztea ez da aitzaki. Eritzi publikoarengan jarrerara zehatz bat eragin nahi denean, errealitate gordin eta krudelago batenkin topo egiten dugu denok.

Azken asteotan, datu berrien zehaztapen eta zaharren errepikapenekin batera tregoa hitzaren berotze nabarmena gertatu da, baina, antza denez, kontaktuen aurreko fasean gaude eta espektatibetarako une egokirik dagoenik ez dirudi.

ESPEKTATIBEKIN —gezurrezko ala benetazko— jolastea arrisku-



Hitz adierazgarriak Felipe Gonzalezek asteartean jaurtiki zituenak.

tsua da, Sabadelleko bezalako gertakariak hankaz gora jar bait ditzakete letra handiz idatzitako kazetari ospetsu hainbaten erreportaiak. Hala ere, isiltasuna batzutan beharrezko den

bezala, isiltasun beronek beste batzuetan espektatiba horiek gizentzen ditu.

Isiltasuna apurtu du bonba kotxea lehertu erazi duenak eta Felipe Gonzalez-en erantzuna berehala jaso du. Asteartean «terroristekin ez da inolako negoziaketa peolitikorik izango» ziurtatu zuen Madrilgo Legebiltzarreko pasiloetan. Lehendakari honen ustez, «Gobernuaren politika ez da aldatu», eta ez da aldatuko «Joku Olinpikoa, Erakusketa edota 1994a

— Lau urteetan zehar dibortzioaren aukera ere ez da baztertzekoa, baina urratsak eman baino lehen ondorioak ederki asko neurtuko dituzte ezkonkide nahiz inguruko guztiek —

ganean dugulako». Hitz gogorrekin jarraitu zuen Gonzalezek, «tronpatzen ari dira honetaz konturatzen ez badira, eta terrorismoaren atzarmar-ka jasago dugu noizbehinka, baina ordainduko dute, hau —Sabadellekoa— egin dutenek ordainduko dute».

Haserrearen berotasunean edota gatazka askatzeko prozesuarekiko borondatearen adierazgarri dira hitzok. Hitzik ez badago, polizialaren aldeko apostua egiten dela pentsa daiteke eta emaitzak nolakoak izan daitezke Sabadell edota Martutene-ko heriotzeek erakusten dute.

EUZKADI Buru Batzarra (EBB) biltekoa zen asteartean. Behartuta dago EAJ PSE-PSOEekin akordioa sinatzera, baina gestio ekonomikoan botere kopuruaren neurri handiena eskuratzea omen dago lehian. EAJ indartzen ari da, EAren zama gainditu du dagoeneko, nazioarte mailan garai bateko izena berreskuratzen ari da, hitz batez, ez dago orain lau urte PSE-PSOEekin sinatu zuen ahulezia egoera berean. Eta horren berri badauka. Era berean, PSE-PSOEek hori ere badaki baina Madril ez dago gestio botererik askatzeko prest. Ondo-rio txarrak izan bait ditzake.

Baina norekin ezkondu daiteke bestela EAJ? Datozen lau urteetan, berriro ere, PSE-PSOE/EAJ ezkontza ezagutuko dugu ziurrenik, baina bion arteko haserreak eta interesak aldentzen diren bakoitzean, lau urteotan ezagutu dugun politika barea erraz asalda daiteke. Lau urteetan zehar dibortzioaren aukera ere ez da baztertzekoa, baina urratsak eman baino lehen ondorioak ederki asko neurtuko dituzte ezkonkide nahiz inguruko guztiek. 93ko Europa, eta maiatzetik aurrerako sasoi, begibistan dago dagoeneko.

N. Arrastoa

Euskal Intsula

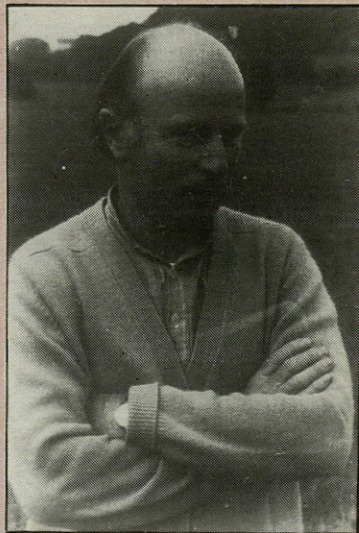
P **ARISTIK** araudi berri bat erdietsi du beraz Kortsikak. Ez dakit intsula hartako arazoak konponduko dituen ala ez. Baina populu gradoa edo izena bederen hango jendeari ezagutu dio Frantziako Parlamentuak. Ez da guti gure jacobino famatuenganik. Euskal Herriko Iparraldean, ez dugu holako menturarik, mementuan segurik. Errepublikako presidenteak erran omen du araudi egoki bat zor zaigula. Baina berak hitz emandako departamendurik ez du gehiago aipu. Iru-di luke beraz herrien sindikataren bidetik doakela gure etorkizun hur-bila. Horrekin ezin da zazpigarren zerua igan.

EGIA erran, populu izena euskal jende osoari zaigu zor, ez horren zati bati. Baina eskualde honetarik ez dugu holako arriskurik. Argi uzten du Kortsikaren aldeko lege berriak: eman dioten araudia intsularitatean oinarritzen da. Horrela dio legeak berak.

Gu ez gara zoritxarrez intsula bat nahiz ugarte garen: alde batetik itsasoa, iparretik Aturri, Hegoalde-tik Ebroa...

BESTE mail batekoa da gure intsularitatea: hizkuntzari zor diogu noski. Harek gaitu euskaldun egiten. Altxa dezagun burua. Ez da nolanahikoa gure mintzaiera. Europako zaharrena, beste bakar baten egiterik ez duena, intsula pare gabekoa dugu. Europear guziek zaindu behar lukete, frantses eta espainolek lehenik, auzkokoak ditugunez gero. Baina hobe dugu gero-rrak zaintzea.

ZER arraio egin behar dugu euskaldunok intsularitatearen irabazteko? Intsula bat ezin hartua izan bedi bederen gure mingaina.



JEAN LUIS DAVANT

(Idazle)

Batzokien Gerra amaitutzat joz, akordioa sinatu dute EAJ-PNV eta EAK

Garai berri baten bila

Sinatu dute Eusko Alkartasunak eta Eusko Alderdi Jeltzaleak bost urte luzetan zehar hainbat haserre sortu dituen gatazkaren konponbidea. Orain bakoitzak zein Batzoki edo Alkartetxe izango duen erabaki dute. Batzokien Gerra, sortu berria zen alderdi baten inguruan hasi zen eta amaiera, bestelako egoera batean eman da.

EUSKO Alderdi Jeltzaleak eta EAK «etxeko kontuak» argitu dituzte azkenean. 1985ean Eusko Al-

kartasuna sortu zenetik, lehen EAJ-PNVko militante zirenen eta alderdian gertatu zirenen artean Batzokien

Gerra hasi zen. Bost urteren ostean eta bi alderdiek izugarrizko haserre eta ezinikusiak gainditu eta gero,

Batzoki bakoitzaren jabe nor izango den erabakitze-ko akordioa sinatu dute. Erabakia funtsean, egun duten egoera errespetatzean datza, hots, Batzoki eta Alkartetxe direnek bere horretan jarrai dezatela.

Akordioarekin, epaitegietan zituzten hogeitaz bat lege-prozedura amaitutzat jotzea lortu da, bi kasuetan izan ezik: Andoain eta Azpeitia. Bi hauetan sententziaren zain geratu dira, baina gerora akordiorik lor daitekeela esanaz. Gainera, EAK Donostiako Ferrerías kalean duen sedearen ordain modura 50 milioi pezeta eman beharko dizkio alderdi jeltzaleari. Bestalde Zarautzen ere akordio berezi batera iritsi dira, EAJ-PNVk bertako Alkartetxak duen sedearen atzean etxe bat eraiki ahal izango duelako. Honenbestez Eusko Alkartasunak dituen Alkartetxeak honako hauek dira: Alegi, Ataun, Antiguo, Amara, Altza, Billabona, Donostia Zaharra, Gabiria, Gros, Deba, Hernani, Hondarribi, Irun, Lasarte, Legazpi, Ordizia, Olaberria, Pasai Donibane, Pasai San Pedro, Segura eta Zarautz. Eusko Alderdi Jeltzaleak



EAJ-PNV eta EAK Batzokiei buruz lortutako akordioak egoera berri bat ireki dezake.

bere aldetik, hogeitabost Batzoki jasoko ditu, EAk baino lau gehiago beraz. Honako herri hauetakoak dira: Aretxabaleta, Arrasate, Aia, Azkoitia, Bidegoian, Beasain, Bergara, Eibar, Elgoibar, Eskoriatza, Idiazabal, Lazkao, Lezo, Mendaro, Mutriku, Oñati, Orio eta Orioko Itxaspe baserria, Ormaiztegi, Oihartzun, Pasai Antxo, Soralue, Tolosa, Urnieta, Usurbil, Zestoa eta Zumaia. Arazoa, Gipuzkoako herrialdean zegoen erabat, lehian ziren alderdien sede hauek bertan aurkitzen bait dira.

Gerorako beste edozein erlazio baldintza ez zezan beharrezkoa zen akordio hau ●

Dena den, konponketa hau jeltzaleen eta Garaikoe-txearen alderdi guztiari zegokion, «bi alderdien erlazioak normalizatzeko beharrezkoa zen akordioa da». Joseba Egibar eta Anjel Larrañagak aipatu duten bezala, «gerorako beste edozein erlazio baldintza ez zezan» beharrezkoa zen akordio honetara iristea.

Apostu bakar bat

akordio honetara iristeko borondatea lehendik zegoen, bi alderdietako ordezkariak azaldu duten bezala. Pasa den urriaren hogeitazortziko hauteskundeak amaitu eta gero alderdion Gipuzkoako bi Exekutibak bilduko zirenaren erabakia hartuta zuten iada. Baina agian akordio



Xabier Arzallusek EE-EA-PNV koalizioa komenigarriena ez zela esan zuen.

hau orain hartzeak eduki dezake beste eraginik. Euskal Autonomi Elkartearen popularen gehiengoak konfidantza eskaini dion alderdiak, EAJ-PNVk, ez du aste honetara arte gehiengoa eskainiko dion gobernu-soziorik topatu. PSE-PSOEren hasieran norbaitek uste zezakeena baino zailtasun gehiago zeudela ohartzean, alderdi jeltzaleak beste gobernu koalizio batzuk egiteko aukera azaldu zuen. EAJ-PNVk sozialistekin izan dituen tira-birek egoera berri bat, edota koalizio berri bat osatu zitekeena- ren susmoa zabaldu du, itxaropenak. Une horretan

izan da Garaikoetxeak Arzallusi gobernu nazionalista osatzeko proposamena luzatu diona. Eusko Alkartasunako Exekutiba Nazionalak onarturiko agiri baten bidez, alderdi hau EE eta jeltzaleekin batera gobernuan sartzeko prest aurkitzen zela adierazten zen. Baina EAJ-PNVk posibilitate bakar baten alde egin du hasieratik apostu. Juan Ramon Guevarak esan bezala, «guk hasieratik argi jokatu dugu, sozialistekin akordioa lortzearen alde ekinaz». Eta gainera sozialistekin tirabirak izan ditue- nean, beste aukera posible- rik aipatzean, EE-PP eta jel-

tzaleek osatuko luketena kaleratu du EAJ-PNVk. Beraz Alderdi Popularrarekin joateko prest ere azaldu da. Jokaera hau, harrigarritzat jo du Inaxio Oliverik.

Alderdiko estrategia

Eusko Alkartasuna eta EAJ-PNVren arteko arazo nagusia konpondu de- nean eta jeltzaleek oraindik koalizio gobernu osatzeko zuten artean, beste zenbait gauza garrantzitsu gertatu dira, bi alderdi hauen artean etorkizunean eman daitekeenaz jabetzeko. Eusko Alkartasunako Gipuzkoako Exekutibako lau kidek dimisioa aurkeztu zu- ten. Idazkari Nagusi zen Patxi Albisu, Carlos Blasco Olaetxea, Jesus Artetxe eta Lucia Areizagak beraien karguari uko egin diote. Hasiera batean aipatutako arrazoiak udal hauteskun- deetarako zerrendak zirela eta, aurkeztu omen zuten dimisioa.

EAk gerora kaleratu due- nez indarberritze publikoa eta jende berri gehiago bar- ne lanetan jarri beharrak eragin omen du dimisio multzo hau. Dena den argi dago Garaikoetxearen al- derdia ez dela une gozoak igarotzen ari, batez ere urriaren hogeitazortziko hauteskunde- en ondoren. Eusko Alkartasun urduri- tasun handia egon da azken egunotan, «zenbait infor- mazio zein modutan kale- ratzen den ikusiz» eta infor- mazioaren tratamendu de- segokia pairatzen omen du- tela eta. «Norbaitek interes berziren bat balu bezala», EAko kide batek esan digun bezala. Pasa den hautes- kundeetatik hona, EAri bu-

ruzko herriak gehitu egin dira zentzu honetan. Alderdiko zenbait kide jeltzaleengana pasa omen direla, konponezinak alderdiaren baitan, norabide politikoa- ren galera eta modu hone- tako herri ezberdinek nola- baiteko egonezina garatu dute Eusko Alkartasunan.

Eusko Alkartasunarentzat Gobernuan sartzea iraun ahal izatea da, eta arriskutsua beraz EAJ-PNVrentzat ●

Bitarte guzti honetan alderdi jeltzalea, orain hila- bete onartutako estrategia bat lotzen hasi da, «Gipuz- koako indarra berreskura- tzea» hain zuzen ere. Arza- llusen alderdiak, Herri Ba- tasunaren atzetik gipuz- koarren konfidantza maila- rik handiena duen alderdia- ren nagusitasuna apurtu nahi du herrialde honetan. Erabakitako estrategia hor- ren barne, Gipuzkoako na- gusitasuna lortzea jartzen da helburutzat. Eta hasiak dira dagoeneko hori lort- zeko bideak jartzen (Gi- puzkoako Diputazioko Er- tzainen burua aldatzea...) Aukera ezin hobea da, EE eta EAren egoera ikusirik. Garaikoetxea berak onar- tzen zuen, «gu eskua luzatu- rik aurkitzen garen artean, EAJ-PNV toxikazio eta ge- zurrez betetako sinestezi- nezko atakeak jaurtikitzen ari izan zaigu». Eusko Al- kartasunako lehendakaria- ren ustez errespetorik eza adierazi du Arzallusen al- derdiak askotan, «ulertezi- nezko jarrera agertuz».



Carlos Garaikoetxea, «guk beti eskua zabaldua eduki dugula» argitzen du.

Egoeraz baliatu

Alderdi honen asmoak zein diren jakitea zaila bada ere, laster argituko dira. Lehenik astearte honeterako, abenduaren hamazortzira-

ko zein koalizio egingo du- ten kaleratzeko hitza eman bait zuten. Astearte hone- tan osatuko da Gasteizko Legebiltzarra. Beste alde batetik gainera, EAJ-PNVk zein koalizio gobernu auke-

ratuko duen erabakitzeak, alderdi jeltzalea eta Eusko Alkartasunaren arteko erla- zioak definitzerako orduan gauza asko argituko ditu. Arzallusen alderdiak, «bio- lentziaren mundutik kan- poko abertzaletasun ezker- tiarretik kanpo dagoen bes- te mundu abertzale guztia- ren bilgune bakarra izatea du helburu», azkoitiarrak esan bezala. Alde honeta- tik, EAk bizi dituen une ga- rratzak direla eta badaki Ar- zallusek alderdi hau Gober- nuan, Gasteizko boterea banatzeko koalizioan, sar- tzea oso arriskutsua dela. Iraupenean mantentzeko behar duena lortzea zaila zaio. Ziur aski PSE-PSOE ere jabetu da hortaz eta egon daitezkeen oinarritzko arazo ideologikoetat apor- te, EE eta EAren egoera pro- fitaz daitekeela ohartu da. EAJ-PNVk alderdi sozialis- tarekin soilik nahi bait du akordioa. EE, PP, EA eta HB, ordenu honetan, era- bat premiazko egoeran ez ikutzeko hariak dira alder- di jeltzalearentzat. Beraz, bakoitzak besteari ahalik eta gehien tira egin ahal izateko nahiaz gain, Gobernu Koalizioaz gain, benetan beste borrokarik dagoen ere argituko da datozen egunotan. EAJ-PNVk Eusko Alkartasuna bere horretan ito dadin noraino nahi duen jakitea eta Gipuzkoari dagokionean zein asmo di- tuen argituko zaigu. Hau- teskunde municipalak ber- tan dira, eta gerora ere hau- teskunde gehiago izango da. Agian beraz, Batzokien Gerraren amaiera sina- tzeak, beste zerbait gehiago suposa dezake. Zerbaiten hasiera edo amaiera.

B. Artola

Ande Sainte Marie, Panpiren anaia eta Errepresioaren Kontrako Batzordekide

«Munoakoa konponduta, lan anitz Iparraldean»

Ande Sainte Mariek, gartzelan den bere anaiari Munoa etxaldea kendu ziotenetik gertatutako guztia ondo-ondotik ezagutu du. Honetaz eta beste zenbait kontutaz mintzatzeko, EMA alderdiko eta Errepresioaren Kontrako Batzordeko militante honek Landibarreko bere baserrian errezibitzen gaitu.

ARGIA. Badirudi Munoa afera bukatzekotan dagoela. Zeintzu izan dira urrats nagusiak?

ANDE SAINTE MARIE. Afera aski luze izan da. 1988an hasia. Etxaldea erosteko diru bilketa kanpaina inportante bat izan da Iparralde osoan. Hasierran Landaburuk saltzea utzi zuela eta afera amaitu zela pentsatu genuen. Irabazi genuela. Zoritxarrez bi urteren buruan, aurtengo primaberan, Landaburuk beste urrats batzuk hasi ditu etxaldea berriz inkanteetan sartuz. Baina mobilizazio kanpaina bat abiatu genuen eta bai Iparraldean eta baita

Hegoaldean, kazeten bidez, erantzun zabal bat izan zuen.

Hala ere etxaldea inkan-tean saldu zen, erosle bakarra azalduz, Landaburu. Gero Landibarreko gazteen artean okupazio bat hasi genuen. Hiru egun beranduago Estatuari posibilitate bat geratzen zitzaiola etxaldea gure eskuetan uzteko esan zigun Desmet prefektak. Hau da, SAFERaren bidez, «droit de pretenpsion» delakoaz baliatzea. Legez hamar egun genituen hautatzeko, etxaldea erosi ala okupazionearekin jarraitu. Etsaiek nahiago zuketena aferak segi zezan hilabetee-

tan eta mugimenduaren lan inportantea emana izan zedin. Uste izan dugu arlo asko daudela lan egiteko Iparraldean eta konponbide bat behar genuela aferaren amaitzeko. Eskaintza onartzea erabaki dugu, diru muntaia baten bidez Munoa berriz gureganatzeko.

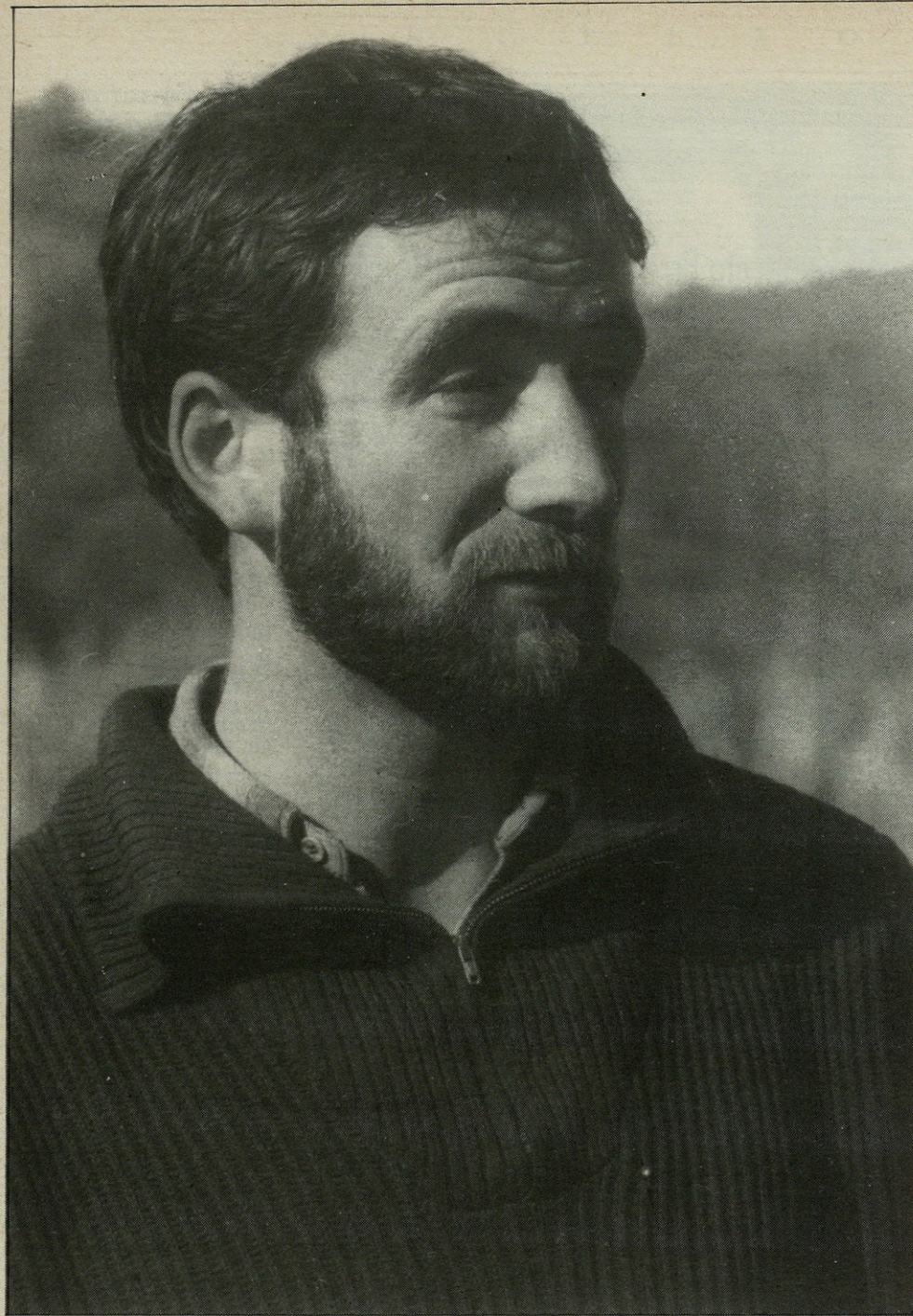
A. Garaipen bat izan al da?

A.S.M. Bi mailetan ikusi behar. Badakigu eta frogak ditugu gendarmeriaren muntaia zela hor behar bada, militante batzuen erorarazteko. Bestalde helburutzat zuten Panpik sekulan bere lan tresna berreskura ez zezala. Alde horretatik irabazi dugu. Bestalde gainera gure ustez abertzaleen arteko elkartasun igigarri bat sortu da eta alderdi politikoengandik diru kopuru handia lortu dugu. «Solidarite Iparralde» osatu da dirua bideratzeko, 1500 libera ekarri digute. hauetatik 100 mila ezker abertzaletik lortu dira. Gero Munoa sinbolo bilakatu da eta beste diru bilketa bat hasi genuen etxaldea antolatzeko. Horrek min eman dio etsaiari. Landabururi buruz, publikoki erraten dugu galdu dugula.

A. Errepresioaren kontrako batzordekoa izanik, zertan da Iparraldean presoan egoera?

A.S.M. Frantses Gobernuak amnistia bat eman

— Azken hamar urteotan ezker abertzaleak sortu ditu kontra-botereak, eta guk egiten ditugu proposamen konkretuak •



Mugen bi aldetako errepresioaren aurkako taldeak elkarlanerantz omen doaz.

zuen kortsikarrentzat, Guadalupekoentzat eta kanakiarrentzat eta euskaldunok ez genuen deusik izan. Euskal presoen arazoa bertan dago eta gure ustez amnistia batek soilik ezertarako balio ez duela diogu. Aski da Guadalupe eta Kankian zer gertatzen den ikustea. Momentuko garaile Joxe eta frantses Gobernuak dira. Gure borroka egiazko aterabide baten lortzea da,

presoen borroka bera. Ez dut uste edozein preziotan ateratzeko prest direnik, gauzak funtsean aldatzeko ari dira. Amnistia urrats bat bakarrik da.

A. *Aterabide politikorik ikusten al duzu?*

A.S.M. Ni baikorra naiz. Irekiera bat ikus daiteke, adibidez Miterranden gutuna Langloiseri. Baina bi-

txi antzematen dugu hone-lako gutun bat berari bidaltzea nahiz eta honek lan ona egin Hegoaldeko aterabide politikorik bati buruz. Gure ustez proposamen konkretuak dituzten bakar-rak abertzaleak direla eta besteak kontserbadoreak. Iparraldeari begira abertzaleekin negoziatu behar da nahiz eta hautetsiak negoziaketa hortan sartuko liraten. Ez da ahaztu behar

azken hamar urteotan ezker abertzaleak sortu dituela kontra-botereak eta guk egiten ditugula proposamen konkretuak. Gertatzen da Parisek ezker abertzalea zatikatua ikusten duela, hortaz baliatzen da. Egia da plataforma bateratu baten proposamena egiten bada ezker abertzaleko jendea ados izango dela. Baina ez da aski.

A. *Zertan daude errepresioaren kontrako egitura ezberdinen artean Hegoaldearekiko harremanak?*

A.S.M. Bide berriak urratzen. Lehena iaz eginiko TTipi-TTapa ibilaldia izan zen eta geroztik jarraipen bat egon da. Denok ikusi dugu bi Estatuek daramaten errepresioaren aitzinean arrapostua lortzen ahal genuela. Gainera lehen aldiz elkarrekin lan egitea lortu dugu. Kontzientzia batzuen aldatzea beharrezkoa izango dela diogu. Epe luzeko lan bat da eta beronen abiatzea baizik ez dago. Beste urrats bat, presoek eguneko lehen aldikotz gonbitea luzatu genio-la Amnistiaren Aldeko Batzordeei da eta Olanok hitzaldi aski inportante bat egin zuen. Nahiz eta haien eta gure aldetik erru batzuk izan diren, gauzok aintzinarazteko gaineratik pasa beharra ikusi genuen. Frente ezberdinak izan arren, borroka berdina zela. Orain AABBBkoekin beste kanpainak bati buruz hitz egiten ari gara. Gauzak aldatzeko ez dira bakarrik hitzetan aldatu behar, ekintza konkretuetan ere. Honetaz aski baikor naiz. kontzientziak bion aldetik aldatu behar dira.

Ixabel Etxeberria

GIPUZKOAKO FORU ALDUNDIA ZURE ZERBITZURAKO



Gipuzkoako Foru Aldundia

E Z P A L A K



■ BOULOUQUE EPAILEA AUDIENCIA NACIONALEAN

GILLES Boulouque, terrorismoarekin zerikusirik duten frantses epailea Madrilen egon da, bertako Audiencia Nacionalean. Espainiako hiriburuan, bere etorrera hiru sumario ezberdin direla eta gertatu omen da argitu du Boulouquek. Hala ere jakin izan denez, hiru sumario hauetariko bat «Komando Ibiltaria» dela eta beraz epaile frantses eta espainolek elkarri informazio trukaketa bat eskainiko diete.

■ POLIZIAK EGINIKOA AZKENEAN BAIEZTATU

IAZKO Salbearen ondorengo istiluetan izandako gertakizunak argitutzat eman ditu Donostiako Entzutegiko fiskal buru den Luis Navajasek. Garai hartan Donostian, postazko zenbait zauritu izan ziren eta hasieran errudun Espainiako polizia izan zela esa-

tera inor gutxi ausartzen bazen ere, orain Donostiako fiskalak salatu du. Honen arabera poliziek kaskoa zermatela eta, ezinezkoa da postazko tiroak nork egin zituen jakitea. Beraz hauen buru zegoen Piris Perpe nagusiari leporatu dio erantzunkizuna.

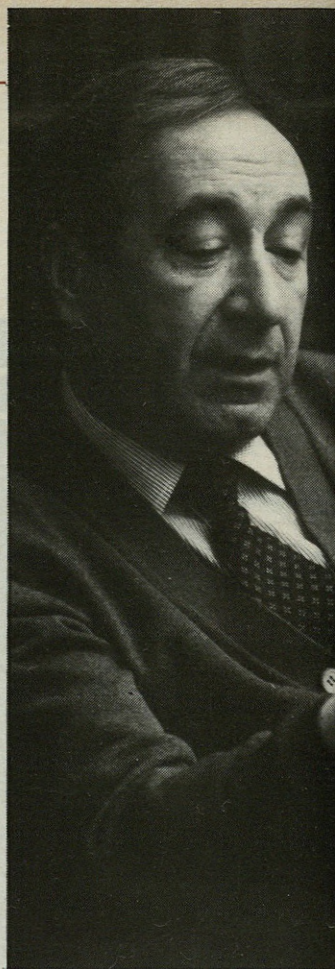
■ GIPUZKOARREN BORONDATEA KALEAN

IRURTZUN-Andoain autobiaz erabakitzeko erreferendum bat egitearen aldeko da gipuzkoarren gehiengoa. Aurkakoa dio ordea Istituzioen babespean egin omen den beste batek. Honek dioenez, gipuzkoarren hiru laurdenak ez omen daude erreferendumen alde.

Lehen inkesta GITE-IPES elkarteak egin du eta honen arabera Gipuzkoako ehuneko hirurogeitazortzia legoke erreferendumaren alde. Beraz, ikusi beharko zein den benetako borondatea

■ HERRERAKO MARTXA PARISEKOAREKIN BAT

ABENDUAN urtero Amnistiaren Aldeko Batzordeek antolatzen duten Herrera de la Mancharako bidaia, hilaite honen 29an ospatuko da. Baina aurtengo berezitasunik nabariena Herrerarakoarekin batera Iparraldean beste bat antolatuko dela da. Honako hau Pariserantz zuzenduko da eta beraz aurtengoan preso politikoek giza eskubideen eta duintasunaren alde ekin nahi dutenek bai batean edo bestean parte hartu ahal izango dute.

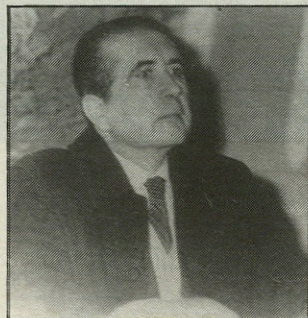
Z
T
I
H
Z
E
Z
T
I
H

«Ajuria-Eneako ituna berrikusi egin behar da».

Juan Mari Bandres.
Egunkaria, 1990-12-5

«Koalizioa abertzaleekin egiteak, EAJ-PNVk nahi dituen trasferentziak ez lortzea suposatzen du».

Fernando Buesa.
Deia, 1990-12-7



«Aljerian Nafarroaren anexioa erabaki zen, hamabost urtetako epe batean».

Jesus Aizpún.
Egin, 1990-12-4

G O R D E T Z E K O A K

MUNOAKO ETXEA ORDAINTEKO, DENEK JARRI DUTE SOSIK

PANPI Saint Mariren Munoako afera azkenean konpondu dela dirudi. Iparraldeko bizilagun den eta IKko kide izatea leporatu zaion honen arazoak luze jo du konpontzen eta etxea berreskuratu ahal izateko diru ordaina hasieran xifratutakoaren bikoitza izan da.

Interes ezberdinak egon dira afera honetan eta arazo honen konponbidean murgilduta egon direnek elkar hizketa asko egin behar izan dituzte. Desmet prefetarekin kontaktoak mantendu dira. Gobernu frantseraren ordezkaria jakinaren gainean zela konpondu da arazoa eta horretaz aparte, Hegoaldeko bi alderdik dirua eman dute, EAJ-PNV eta HBk.



ERREFERENDUMA, TOLOSAN EZTABAIDAGAI

AUTOBIAREN inguruan gauza asko harrotu direla dirudi, Gipuzkoako biztanleek erreferenduma egitearen aldeko direla eta ez direla kaleratu eta gero. Tolosako hogeitazazpi enpresari, komertzianta... batzen dituen taldea, «Nafarroako Zubia», gai honetaz eztabaidatzen ari da. Oraindik erabaki ziu-rrik kaleratu ez badute ere, erreferendum bat egitearen bidea aztertzen ari dira.

«Euskal Autonomia
ulertezina da Espainiako
Kostituziotik kanpo».

Juan Manuel Eguigarai.
Egunkaria, 1990—12—5



«Euskadiko Ezkerra alderdi
sozialdemokrata bat izango
da bere kongresuaren
ostean».

Jose Luis Lizundia.
Egin, 1990—12—3

Negu aste bateko kronika militarra

KAZETARIEN hilabeteotako erdigune bilakatu diren Golko eta Europa ekialdetik apur bat berezi da pasaden asteko nazioarteko informazioa. Alde batetik Ameriketan, Argentinan, *carapintada* deituen sublebazio berria izan da. Berorren ardura Mohamed Ali Seineldin koronelak bereganatu du, eta parte hartzaileak subofizialak izan dira gehienbat. Mene-men gobernuari militar haserretuek egiten dioten beste abisu bat bezala interpreta daiteke sublebazioa, besterik gabe. Armadak berehala berreskuratu zuen kontrola, hara joatekoa zen Bush presidente iparramerikarrak Buenos Airesera bidaiatzean problema gabe egiteko moduan. Panaman artean, Eduardo Herrera poliziburu-ohiak preso zegoen lekutik hanka egin eta Guillermo Endararen gobernuaren kontrako *yankien* okupazioaz gero egin den lehenbiziko saioa protagonizatu zuen. Polizien soldaten igoera eta gobernuari jarerra nazionalistago bat har zezan ziren, agi denez, bere erreibindikapenetarikoz batzuk. U.S. Armykoek bere galerazi zuten ahalegina. Guatemala-ko Santiago Atitlan-en azkenik, hogeitalau nekazari hil zituen Armadak ohi dituen sarraski horietako batean —Amnesty Internationalek, hori dela bide, urtarritetik abuztura bitartean *eskuadroiek* 240 lagun hil dituela gogoratu du.

BESTE alde batetik, Afrikan, Txadeko presidentea zen Hissene Habre Kamerunen laketzen zen denboran, Idriss Deby MPSkoak, frantsesen

onespenaz heltzen zion Djamengo botereari, eta Gadafiri buruz keinu tiki bat egiten zuen, 2.000 preso libiar askatuz.

Beren aurpegia «demokrazia»z makilatzeko betarik ez duten afrikarrak ahantzita, nonbait interesgarriago den Europa ekialdeko merkatura bideratzen du, Hamabien Europak, bere «karidadea». Sovietar Bata-

sunean Gorbatxovek sektore «konserbatzaile»en alde jokatu du iragan astean, eta bitan. Lurraren propietate pribatua baimenduko zuen lege-asmoari oposatu da, baina legeak aurrera egin du, 607/369 boto aldeaz. Presidentearen orekatu beharra aipatzen da Mendebaldean. Bigarrena begi bistakoagoa da: Boris Pugo eta Boris Gromoven Barne Minis-



Ekialde Erdiari buruzko Bake Konferentzia ez da Israel eta EEBBen onespenez egingo.

Txadeko «iraultza»

traritzaren buruzagitzarako izendatzea hemen edo han, Errepublika «errebelde»etan batipat, indarraren erabiltze ebentualari begira urrats bezala interpretatu da. Boris Gromov, Afganistango tropa sovieta-
rren komandante-burua-
ren gogortasuna aipu da, bereziki.

BAGDADEK jo du berriz ere sorpresa, «gonbidatu» gisa zituen bahitu guztien askatzea iragarri duelarik. Zinez sorpresiboa da, gaitz bait da interpretatzen. Nolanahi ere, Etxe Zurriak ez du poz handirik erakutsi, askapen hori interbentzioa eragotzi lezakeen puntuetako bai baizik ez dela gogoratu bait du. Beste hirurak: Kuwait baldintzarik gabe laga dezan; «legezko gobernu» berrezar dadin; eta Golkoko sekuritate eta estabilitatea ziurta daitezen, betekizun daude. Eta horretaz, kategoriko da Bush: ez dago negoziaketarik, ez dago trukatetarik. Edo lauak, edo «eraso bapateko, masibo, dezisiboa». Eta halaz eta guztiz ere, beharbada Husseinek azkeneko momentuan (!) atzera egingo duen itxaropenean, krisiaren hasieratik behin ere baino gehiago aipatu da joan den astean irtenbide negoziatua. Aste honetan James Baker Estatu idazkariak Bagdadetik eta Tarik Aziz irakiar atzerri ministroak Washingtonetik norbere etxera zereztzultzen diren ikusi beharko da.

Artean, Israelek bere burua salbatu nahi du. Iragan astean Nazio Batuen Erakundeak Ekialde Erdiko arazoak eztabaidatuko litzukeen Bake Konferentzia batetaz hitz egin duela-
rik, eta Europak «bedi» esan duenean, eta Estatu Batuek «bego» esan dutenean, Isaac Shamir lehen ministro israeldar-
rak esan du: «Ez».

Pablo Sastre

DUELA zenbait aste Liberian gerlan ari izanak ziren Taylor eta Johnson (bi izen amerikar!) Bamakon baketzen ziren egunetan, Afrikako beste herrialde bat bilakatu da aipagai: Txad. Bere 1.284.000 kilometrekin, Afrikako zabalenetarik da, baina eremu horren parte handiena basmortu agor bat baizik ez da. Hor bizi diren 5.250.000 jendeak, munduko pobreenetarik dira: Txadeko produktu gordina (PNB) urtean 167 dolarretakoa da, Frantziaren ehunetarik bat!

Azen ontzeko, aspaldiko urteetan, gerlan dirau: gerlan beren artean, gerlan Libiarekin. Bien mugan dagoen Aouzuren 100.000 kilometroak beretu nahi ditu Gadafik. Duela bi urte 80 bat milioi dolar behar zuten horretarako, produktu gordinaren %9a hurbil.

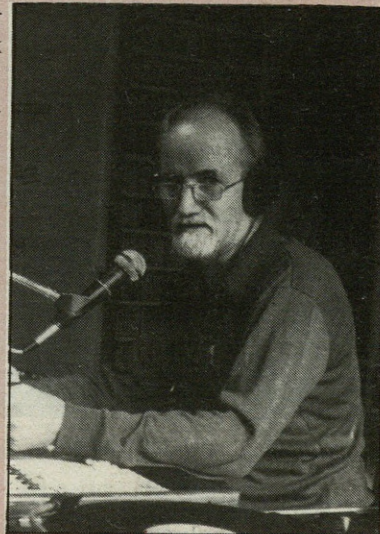
Hissen Habre basamortuan zegoen jadanik 1974ean gudari batzuekin, Gukuni Weddeiren lagun. Azken honek hartu zuten Errepublikako lehendakari aulkia 1980an. Bi urteren buruan Hissene Habre bere lagunak kentzen zion... Idriss Debyren laguntzarekin!

Joku bera egingen ote zion beldurak harturik, Hissenek Parisera igorri zuen Idriss, Armada frantsesaren eskola handienera, «ecole de guerre» delakora 1985ean. Idrissek jadanik ezagutzen zuen Frantzia: han pasatua zuen 1976an hegazkintzain berebetea. Eskolako denbora bete eta, Idriss bere herrira itzuli zen. Betiko beldurak hartu Hissene.

Konplote bat muntatzen ari zela akusatu zuen iaz. Idrissek lekuak berehala hustu Libiari buruz. Nahiz berak zuen Libia garaitua armada frantsesaren laguntzarekin, Gadafik ongi etorria egin zion eta armak eman. Erran daiteke Hissenen soldadoek ihardoki gabe sartu dela Ndjamena hiri nagusia.

Zer gertatu zaion bada Hissene, basamortuko gudari ohiari horrela amore emateko? Lehenagoko gizon mehakoilari matela potolotu zaio eta gerria gizendu Ndjemenako palazioan. Iraultzailea burjestu da. Beste askok bezala bere geroa segurtatua zukeen Suitzako bankuetan eta ez zukeen gudukatzeko kemen handirik.

Gainera, Frantziak ez du lagundu. Ez ote zuen berak urkatua Galopin komandante frantsesa, 1974tik 1977ra, Hissenek bahiturik zeukan Françoise Claustre etnologoaz negoziatzera etorri zelarik? Behar-
rarekin ahantziarena egin badu ere Frantziak, hori beti golkoan zeukan. Frantziari hurbilago zela iruditu zaion biligarro bat agertu delarik, bost axola zitzaion Pariseri Hissene Habre ala beste. «Etsaia» Ndjamenari buruz abiatzarekin, Txaden ziren 1200 soldado frantsesak ez dira mugitu. Aintzindari batzuentzat Idriss Deby, aspaldiko laguna da.



XIPRI ARBELBIDE

Lehendakaritzarako hauteskundeak lehia bizian iragan ondoren

Polonia larri mendebaldeari jarraika

Irakurleak lerro hauek irakurgai izango ditueneko jadanik Lech Walesa Poloniako presidentea izango da seguruenik. Ekialdeko herrialdeetatik «sozialismo errealetik» aldentzen lehenetarikoa izan zena azkenetarikoa da hauteskunde pluralak burutzerako orduan. 1922tik era honetako hauteskundeak burutzen dituen lehenbiziko aldia da gainera.



■ Stanisław Tymiński jadanik Poloniako Fujimori da.

1980an lantegietan Poloniako erregimen komunistaren aurkako mugimendu indartsua sortu zen, urteak igaro ahala gero eta indartsuago izango zena gainera. Bederatzi urtetako borrokaren ondoren eta perestroika sobietikoaren haizeak aurretik usainduz, mendebaldeko Europako modeloaren lehen jarraitzailea izan dugu Polonia, eta sutsua gainera. Eraldaketa guzti horren gidari Solidarnosc sindikatua eta beronen buru izan den Lech Walesa.

Dagoeneko 500 egun igaro dira Tadeusz Mazowiecki Solidarnosc-eko ki-deak lehen ministrari lanari ekin zionetik eta emaitzak gogor eragin dute poloniar populazioarengan. Walesak gobernuan jarritako lehen ministrariaren ustez, —Presidente gisa Jaruzelski berak jarraitzen bait zuen— ekonomia liberale-rantzko pausua erabatekoa izan behar zuen eta ondorioak ere horrelakoak izan dira.

Bizimaila behera

Populazioaren bizimailaren %30-40an jeitsi da, eta hori kontutan izanik Solidarnosc sindikatu bat izan zela, honek langileekiko kontzientziarekiko suposatutako beharko lukeen guztiaz. Lehen langile batek gutxi kobratzen zuen, baina aldi berean gastatu ere askoz gutxiago gastatu behar zuen, zerbitzu pila bat estatuak berak eskaintzen zizkiolako dohanik edo oso merke (Garraioa, elektrizitatea, gasa, hezkuntza...). Orain, demokrazia garai honetan, badute zelabaiteko askatasun bat baina aipatu zerbitzu guztiek merkatuaren prezioan jartzean ia pobrezian geratzen dira Poloniarrak.

Ekonomiaz ezer gutxi zekeen Mazowieckik aurrera eramanez beharreko eraldakuntza ekonomiko guztia- ren zama Leszek Balcerowicz Finantza Ministraria- ren eskutan utzi zuen. Poloniarentzat «Marshall Pla-



Erregimen zaharrak berria agurtzen du. Mazowiecki, Jaruzelski eta Walesa.

naren»antzerakoren bat lortuko zuelakotan zegoen Mazowiecki, baina laguntza bakarra —laguntza deitzerik badago ere— banku mundialak edozeini eskaintzen dizkion maileguak izan dira. Bapateko ekonomia salto zakar honek gogor eragin dio poloniar ekonomiari eta badirudi urte batzu iragan beharko dutela poloniar ekonomia errekuperatu arte.

Tyminski sorpresa

ekonomia kontuak garra-

tzak badira ere, hauteskunde garaiak garrantzik garrantzena ere ederto asko goxatzen du, eta Polonian ere horrela gertatu da. Hiru hautagai nagusi aurkeztu ziren. Solidarnosc-eko partaideak diren Lech Walesa eta Tadeusz Mazowiecki. Walesak ekonomiaren eta Poloniaren salbatzaile gisa jokatu zuen kanpaina osoan zehar, «Herriarekin erabat identifikatua eta herriak ere berarengan, Polonia komunismoaren hatz-parretatik salbu hutzi zue-narengan erabateko konfidantza duena». Botuen %80a espero zuen lehen itzulian eta poloniarrek

%40a bakarrik eman zion. Irabazlea argi eta garbi, baina lehenengo itzulian espero baino askoz gutxiago jasoz.

Zaplasteko handiago hartu zuen Mazowiecki-k, %18arekin bigarren itzulira pasa ere ez zen egin eta. Hirugarren erraldoia, ordea, pozarren; %23arekin Stanislaw Tyminskik bigarren postua lortu eta, beraz, estatuaren lehendakari-ritzarako bigarren itzulira pasatzen zen.

Jadanik inkestek bere emaitza onak iragartzen bazuten ere, barnean zein kanpoan sorpresa erabatekoa izan zen Tyminskik Mazowiecki bera ere gainditzean.

Tyminski hiru nazionalitateko gizona dugu, poloniarra, kanadiarra eta peruarra. Duela hogeitau urte Poloniatik atera zela eta Kanadan eta Perun enpresak jarri ondoren aberaztu-

rik itzulitako gizona. Mendebaldetik milionari itzultze horrek eman dio arrakasta gehiena, batik bat erdimailako herrietako gazteen artean. Beraiek izan dira Tyminskiren botuemale fidelenak. Poloniako Fujimori moduan izendatu du munduak. Gizon independente bezala aurkeztu du bere burua, eta lehenengo itzulian batik bat enpresa eta diruaren mezua saltzen jardun zuen. Bigarren itzulian, ordea, mezu nazionalista izan da erabiliena. Bere aurkako akusazioak ere gogorrak izan dira, ezezaguna izatean iragan ilunaz jazteko erabilitakoak batik bat. Mazowieckiren esanetan «herriari traidorea, eta pertsonaren oinarritzko baloreak eduki ere ez duen pertsona». Walesak gehien erabili izan duena komunisten eskutan dagoen pertsona dela.

— «Mazowieckitarrek Walesa faszistatzat jotzen zuten bitartean, Walesatarrek Mazowiecki judutartzat jotzen zuten» ●



Bigarren itzulian Poloniar apezpikuek Walesaren alde egin zuten apostu.

Akusazio gogorrak

Aurretik ere, batik bat azken urtean, Walesa eta Mazowieckiren arteko ezberdintasunak gero eta nabarmenagoak baziren, hauteskundeetan urak gainezka egin du. Bien arteko salaketa kanpainak gogorrak izan dira. Mazowieckitarrek Walesa faszistatzak jotzen zuten bitartean, azken honen aldekoak, antisemitismo kanpaina eginez, judutzat jotzen zuten lehen ministraria, bere karteletan judutarren Daviden izarra jarritz. Hauteskundeen ondorio gisa, Solidarnosc-en apurketa eta irudi emate eskaxa. Dagoeneko Mazo-

wieskik eta bere jarraitzaileek Plataforma Demokratikoa deituriko alderdia sortuko dutela iragarri zuten lehen itzuliaren ondoren, nahiz eta bigarren hitzulirako Tyminskiren aurkako aliantza egin zuten. Mazowieckik, hauteskundeetako emaitzak zirela eta, bere dimisioa aurkeztu

Bigarren itzulerako Mazowieckik Walesarentzat eskatu zuen botua» ●

zuen azaroaren 26an eta Walesak, askoren sorpresa-rako bere postuan jarrai zezala eskatu zion. Aldi berean Mazowieckik bigarren itzulirako Walesarentzat eskatu zuen botua.

Tyminskik, bere aldetik, kanpainaren hasieran min handia egin zion Mazowieckiri leporatutakoarekin, hots, enpresak lau txanponetan salduz nazioa atzerritarrei ematen ari dela. Mazowieckiren esanetan Tyminski «herriari traidorea, eta pertsonaren oinarritzko baloreak eduki ere ez dituen pertsona da». Walesak gehien erabili izan duena komunisten eskutan zegoen pertsona dela.

Ikusten den bezala, be-

raz, saltsaturik oso Poloniar giro politikoa. Solidarnosc zatitzen ari da, batetik lehen aipaturiko Plataforma Demokratikoarekin eta bestetik ezker aldetik Ryszard Bugaj parlamentuko batzorde ekonomikoaren lehendakariak eta Karol Moizelewskik bultzatzen ari diren Lanaren Erakunde ezkerreko erakundeak. Hauen ustez «sozialismo erreala deiturikoak ekonomia erabat lur jota hutziz aparte, ezkerrearen idciak ere era berean utzi zituen».

Xabier Letona

AUTOSERVICIO
Agerretxe Ibilbidea
DEBA

DIFERENTE C.B.
Gran Vía kalea, 11
GROS AUZOA — DONOSTIA

EKO SAN MIGUEL
Bartolomé de Urdiso kalea, 9
IRUN

SUPERMERCADO SOKOA, C.B.
Sokoa Merkatalgunea, 7
Hingintza (ABARKA Jatetxearen atzean)
HONDARRIBIA

EKO TOLOSA
Zumalakarregi kalea, 4
TOLOSA

EKO BERAUN
Galtzaraborda Etorbidea, 2/8
BERAUN — ERRENTERIA

BASTIDA
Erdiko Kalea, 32
MUTRIKU

EKO ERREKONDO C.B.
Zigordia kalea, 7
ZARAUTZ

**SAN JUAN BAUTISTA
KOOPERATIBA**
Villas auzoa
HERNANI

MERKEK IGLESIAS
Azkuene Kalea, 12
TRINTXERPE

ECONOMATO ORBEGOZO
C/ Eliz — Kalea, 1
ZUMARRAGA

SUPER RENTERIA
Vicente Elicegi kalea, 5
ERRENTERIA

SUPER ANDONAEGUI, C.B.
Andonaegi kalea, 10
SAN PEDRO — DONOSTIA

EKO VILLALBA
Torres Urquizu kalea, 13
EIBAR
San Juan kalea, 9
EIBAR

EKO ASTEASU
Keelavite poligonoa 2/8
ASTEASU

BETI MERKEK
Loiola kalea, 12
DONOSTIA

EKO ALTZA
Larratxo Ibilbidea, 96 zbk.
ALTZA

SUPER IZTIETA
San Sebastián kalea, 16
ERRENTERIA

EKO AIETE
Etxadi Saila
AIETE — DONOSTIA

SUPER AMARA
Isabel II.a, 16 zbk.
DONOSTIA



Vivodist

HISTORIA ETA GERO

Amaitu da Historia, F. Fukuyama, 1989



■ TYSON PORNO DA ARABIAN

BOXEO aldizkaririk ezin dezakete irakurri Arabia Saudian diren soldadu iparramerikarrek, arduradun erlijioso saudiarrentzat pornografikoak direlako. Galtza motzez bakarrik jantzi-tako irudirik ez dute onartzen zentsoreek, sorbaldatik behera txorkatilaraino ezin delako ezer erakutsi. Bushek esan bezala, «*Arabia Saudiaren askatasuna defendatzen*» ari dira EEBB-ko soldaduak desertuan.

■ DESAGERTUAK, MOMIAK, NARKOAK

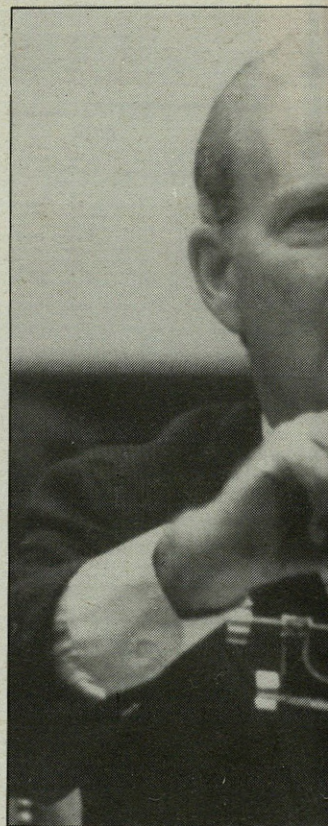
CHILEn egiten zutena terrorezko filme izugarrienetan ere ez da ikusi. Armadarekin konektatutako talde batek, Pinochet-en diktatura garaian desagertutakoen gorpuak erabiltzen zituzten, enbalsamatu eta «momia in-

digena» bezala esportatzeko Chiletik, ehundaka urte hilda baleude bezala. Ez hori bakarrik: gorpuak hustu eta kokainaz betetzen zituzten, droga esportatzeko antolatutako sarea baitzen mugida hau.

■ THATCHER ETXE BILA DABIL

MARGARET Thatcher etxe bila dabil berriro. Downing Street-eko 10a uzten zuenerako prest zeukan etxe bat Londreseko inguruetan, baina orain ez omen zaio gustatzen. Urruti gelditzen zaio zentrotik eta legebiltzarretik, eta beste bat erostekotan dago, Thames ibaira bistak dituen etxe polit bat. Etxebizitza berriaren prezioa ez da bromatakoa: 14 milioi dolar (1.400 milioi pezeta), eta amueblatua nahi badu, beste bost milioi dolar ordaindu beharko ditu. Badirudi batzuk urrezko komuna behar dutela kaka egiteko.

E L L E - M E L L E



«*Irakek bahitutakoak askatzeak demostartzen du presio diplomatiko eta militarrek funtzionatzen ari dela*».

James Baker

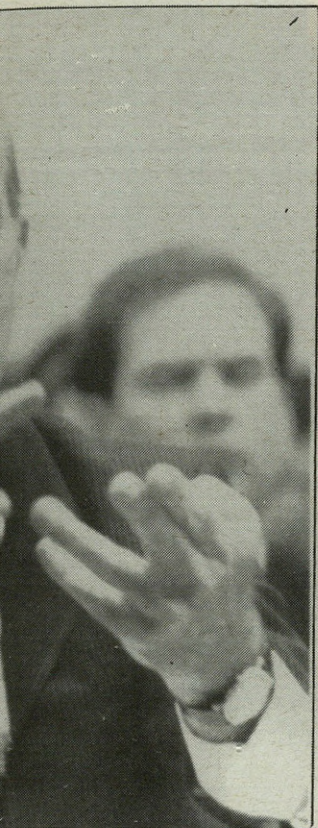
«*Iraken gelditzen diren bahitutako bakarrak hamazortzi milioi irakiarrek gara*».

Sultan al Xaui, legebiltzrakide irakiarra.



«*Si vis pacem, para bellum*».

Roland Dumas.



«Kolpezaaleek ezarri nahi zuten militarismoa errefusatu dugu. Demokraziak irabazi egin du berriro».

Guillermo Endara,
Panamako lehendakaria,
EEBBko tropei berriro deitu
etagero.



ERAKUNDE MILITAR GEHIAGO EUROPAN

GOLKOKO krisiaren kasua etorkizunean errepikatzen denerako, UEO erakunde militar europarrak, nazioarteko indar berezi bat sortzea erabaki du. Indar berriaren ezaugarri nagusia arina izatea litzateke, denbora minimo batean munduko edozein bazterreraino eramateko erreza izatea. Estatu bakoitzak bere indar propioa izango du, baina koordinatu egingo dira elkarren artean, Aginte Goren amankomun bat dela medio. Zenbait estatuk errez izango dute honelako indar bat sortzea bere armadaren baitan honelako indar arin bat sortzea, baina Espainiak, esate baterako, ez dauka ekintza azkarre-rako unitate berezirik prestatuta.

ABENDUAK 23, DATA HISTORIKOA ESLOVENIAN

ESLOVENIAko legebiltzarrak errepublika honen sezesioa erabakitzeko erreferenduma konbokatu du hil honen 23rako. Legelbitzarrean izandako bozketan, plebiszittoa egitearen alde agertu ziren ia guztiak: 203 boto baie-zko eta lau abstentzio. Inkesten arabera, une honetan esloveniarraren %65a Jugoslaviatik banantzearen aldekoak dira. «Herri esloveniarrak, 1.300 urte itxoin behar izan ditu erreferendum hau egiteko, eta Jugoslavian segitzen badu, bere estatuan bertan ere gutxiengo bihurtzeko arriskua du», esan zuen legebiltzarkide batek aprobazioaren ondoren.

GERRILEN MOMENTUA DA AFRIKAN

LIBERIAko kasutik irakaspena ikasirik, gerrila mugimenduak gobernuen kontra ekin dute inoiz baino gogorrago Afrikan. Burundin kale egin zuen saiakerak, baina Tchad-en ekainean hasitako gerra «laburraren» ondoren Idriss Deby general erreboltaria da lehendakari berria, Hissene Habre aurre-koa Cameroun-en errefuxiatu delarik. Kolokan dagoen beste gobernu bat Somaliakoa da. Gerrilek nazio osoa kontrolatzen dute jadanik eta Muqdisho hiriburua setiatuta daukate.



«Ez da esistitzen errepublika bat bera, eskualde bat bera, ikaragarritzko delinkuentziarik jasaten ez duenik».

Boris Pugo, SESBeko
Barne Arazoetarako
ministro berria.

1981.ean hil zuten bortxaz Aureliano Letona

OROZKOKO HERRIA GOGAITURIK DAGO KOMUNIKABIDEEKIN

Azken urteetan Orozkok kazetari ugariren bisitaldiak ezagutu ditu, areago azken hilebeteetan. Dagoeneko ezaguna den «Orozkoko hilketa»ren inguruan komunikabideek izan duten tratamendua gogor salatu dute orozkotarrek, «ezin txarragoa bait da». Komunikabideek hiltzaileen izenak sekretupean mantentzeko herritarrek «isiltasun itun» bat sinatu dutela diote.

OROZKORA heldu, autoa aparkatu eta zita egindako lekura abiatzean, hara non, ezagun batzuekin egin nuela topo. «Aupa hi, ze letxe egiten duk hik hemen. Orozkon?» ezagunak, «Zera, ARGIArako erreportaitxo bat egin behar diagula, hemengo hilketa ospetsu horren inguruan eta...». «Eh!, zuek ere horrekin. Alde, alde hemendik!». Txantxa eta barre artean izandako alkarrizketatxo izan zen baina, nolanahi ere, as-

ki adierazgarria. Orozkon nahiko kokoteraino daude kazetariekin.

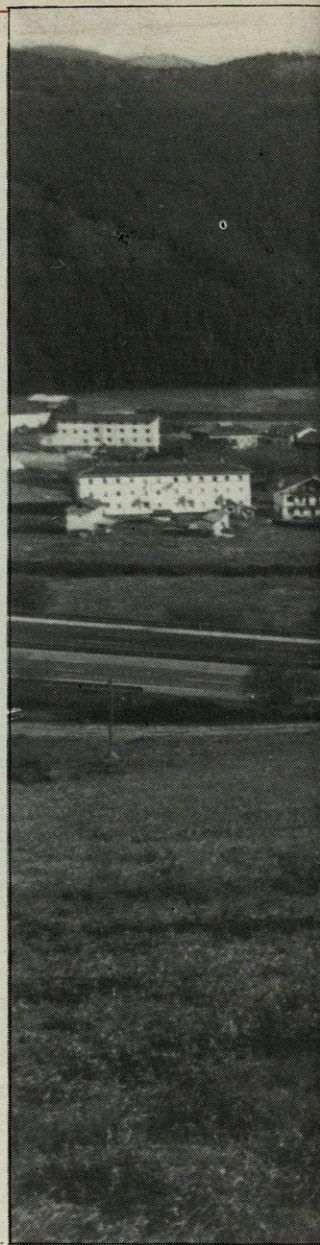
«Ez dago eskubiderik komunikabideek eman dioten tratamendua emateko gai honi. Baina nola esan liteke herri guztiak dakiela nortzuk izan ziren hiltzaileak? Nola idatzi liteke hiltzaileak gorde asmoz isiltasun itun bat sinatu duela herri guztiak? Zenbait pertsona prozesaturik dago jadanik eta justiziak esan beharko du errudunak diren ala ez.

Honez gain, Orozkoko herria dago, hilketaren inguruan agertutako guztiaz komunikabideetatik entereratu izan dena, besterik ez». Berba hauekin erantzuten diote joan deneko azaroaren 24an Orozkon buruturiko herri asanbladaren antolatzaileek komunikabideek orozkotarren irudiari buruz zabaldutakoari.

Ikerketa

Ertzantzaren ikerketaren ondorioz dagoeneko hamazortzi pertsona prozesatu ditu Durangoko epaitegiak eta, batik bat gertakizunetan zirenetan partu hartu zuen lekuko baten adierazpenak direla eta gertatutakoaren errekonstrukzioa ere egina du ertzantzak. 1981.eko otsailaren 6ko goizaldeko orduetan iragan ziren gertakizunak Orozkoko Ibarra auzoko taberna batean, Santa Agueda jaiak eta auzoa festa

giroan kokaturik. Aureliano Letona basozaina —hildakoa— tabernara sartu eta adar jotzean ekin zioten bertan zeudenek, baina apur-apurka adar jotzea abusu latza bihurtu, eta azkenean, abusua heriotzean amaitu zen. Prakash jeitsi erazi eta ilea artaizturrekin moztu omen zioten. Aipatutakoak eta zenbait kolpe jasan ondoren Aureliano alde egiten saiatu zen zeharo ikaraturik, baina norbaitek zangartekoa egin eta auspo batekin buruan eman zion, nahi gabe ere, bertan hilda





hutziz. Ondoren Land Rover batean sartu eta gorpua Arnauli errekarara bota omen zuten. Aurelianok alarguna eta alaba bat utzi zuen

Egun batzutara Arrigorriagako guardia zibilak lehendabiziko atxiloketak burutu zituen dozenaka pertsoneri deklarazioa hartuz. Ez zen ezer atera. Ikerketaren hurrengo urratsak Bilboko San Mameseko Polizia Jefaturaren Hilketa Taldearen esku geratu ziren. Talde honek ere birritan zenbait atxiloketa burutu bazuen ere, ez zuen ezer

atera. Horrela iragan zuen ikerketak hurrengo bost urteetan, 86an kasua ertzantzaaren eskutan jartzen den

■ **«Noizbait epaiketarik baldin bada, Orozkoko herri guztia beharko litzateke aulkian». Cesar Belandia (abokatu akusatzailea)**

arte. Hortik aurrera ertzain batek herrian omen dituen zenbait kontaktu direla eta datuak lortzen hasten dira komunikabideek dioten arabera. Ondoren ertzantzak beste bizpahirutan atxiloketak burutzen ditu. Tartean zenbait pertsona Basauri eta Martuteneko gartzeletatik ere igarotzen dira. Gaur egun ez da inor gartzelan eta hamazortzi pertsona daude prozesaturik hiru delitu moietatik: bata hilketa akusatua eta beste hamazazpiak, hilketa gordetzeagatik eta lagun-

Orozko Gorbea barrenean dagoen 2.000 bizilaguneko herri bizkaitarra da.

tzarik ez emateagatik aku-
satuak.

Kontakizunaren jatorria

Akusatuatariko biren de-
fentsa daraman Javier Bera-
mendirekin izan ginen bere
aldetik auzia nola ikusten
zuen jakin asmoz. Bere esa-
netan komunikabideek ka-
sua bere onetik atera dute,
batez ere, Cesar Belandiak
—akusazio partikularra da-
raman abokatua— komuni-
kabideetara zalbaldu duen
informazio trakets guztia-
rekin. Beramendik diosku-
nez «Ikerketa guztia, komu-
nikabideek kontatzen dute-
na, gertakizunetan zeneta-
riko batek azaldutakotik
atera da. Sei urte geroago
eman zituen azalpen ho-
riek. Lehenago nola ez zi-
tuen eman galdetzerakoan,
sei urte hauetan amnesia
bat izan duela atera du. Bes-

talde, sei urtetan amnesia
jasan ondoren, gero gogo-
ratzen du tabernan zeuden
pertsona gehienek koka-
pen zehatz mehatza. Honez
gain, pertsona honek bere
bertsioa kontatzen due-
nean lau zatitan egiten du
eta historia ez da bere oso-
tasunean ulertzen lau za-
tiak hartzen ez badira. De-
klarazio guztiak gainera
—bat ezik— goizaldeko or-
duetan eginak daude, goi-
zeko hiruretan, lauretan
eta gauerdian. Gauzak ho-
rrela egitea harrigarria da,
ondo eginez gero zentzuga-
bekoa. Ertzantzak, bestal-
de, zergatik hartu behar du
deklarazioa ordu horietan?
Gauza ilun gehiegi ageri da
kasuaren inguruan. Ez da
erreza izango demostratzea
benetan zer gertatu zen».

Abokatu saltsak

Aldi bietako —akusazio
eta akusatuak— abokatu

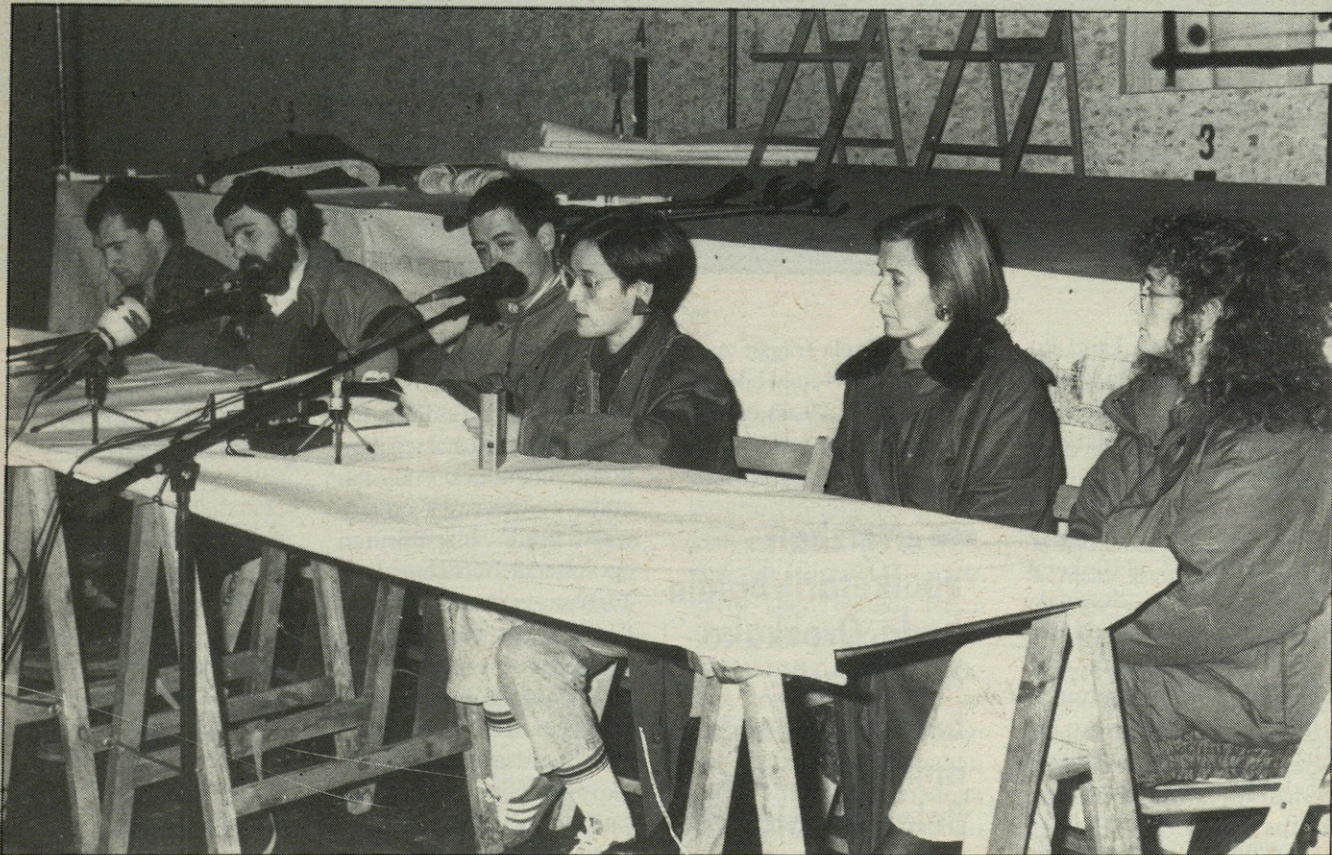
izendapenei dagokienean
ere ez da nolanahikoa sortu
den saltsa-maltsa, komuni-
kabideek behin eta berriro
azaldu bait dute Orozkoko
udaletxeak alde biei aboka-
tu bera eman ziela. Orozko-
ko zinegotzi batek diosku-
nez, aldiz, hori ez da egia.

— Komunikabideek kasua bere onetik atera dute». Javier Beramendi (abokatu defendatzailea)

«Atxiloketak eman zire-
nean —jende asko atxilotu
izan dute, denera 65 bat
pertsona— polizia gorputz
desberdinak ez ziren batere
ondo portatu jendearekin,

tratu txarrak eta guzti izan
bait ziren atxilotutakoen
arteak. Orduan udaletxeak,
jendea konsultak egitera
hurbiltzen zela ikustean
abokatu baten zerbitzuak
kontratatzearabaki zuen,
baina hori gertatu orduko
gehienek bazeuzkaten jada-
nik beren abokatuak eta,
beraz, ez zegoen inor kon-
tratatu beharrik. Ondoren
etorri zen Aurelianoren
alarguna, berak ere udalak
kontratatuak abokatua
izateko eskubidea bazuela
esanez. Horrela zen, eta
udalak onartu egin zion es-
kubide hori, abokatua es-
kainiz. Baina ezin liteke
esan abokatu bera eman
zienik ez bait zen inongo
kontrataziorik egin eta».

Gaur egun hamazortzi
prozesatuetatik zortzik
errekurtsoak aurkeztu di-
tuzte Durangoko epailea-
ren aurrean. Honek duela
gutxi zalbaldu zituen
prozesamenduak errekur-



Orozkoko frontoian burutu zuten asanbladara agertu ziren kazetariei eurei egin zieten galderak herritarrek.

tsoen erabakia Bilboko Entzutegiaren esku geratuko dira itxura guztien arabera. Beraz, epaiketaren unea heldu arte oraindik hilabete mordoxka iragan beharko du segurasko.

Herritarren Salaketak

Gertakizunak komunikabideetan izan duen oihartzuna ez da txantxetakoa izan, eta tratamendua ere ez edozelakoa. Batik bat Cesar Belandia abokatu akusatzaileak Orozkori buruzkoak esandakoak azpimarratu ditu prentsak azken hilabete hauetan. Zera zioen abokatuak, «...noizbait epaiketarik baldin bada, Orozkoko herri guztia jarri beharko litzateke akusatuen aulkian». Herrikoen esanetan horrek eraman ditu asanbladan publikoki komunikabideen aurrera ateratzera. «Lanean kanpoan zabiltzala, herritik nonbaitera ateratzen zarela, jendeak bereala galdeitzen du ea ze arraio ari garen herri honetan. Eta azkenean kokoteraino jartzen zara. Horrexegatik duela hilabete gutxi gora behera komunikabideen aurrera atera eta gutaz esaten diren guztiei erantzungo geniola erabaki genuen», dio asanblada-prentsaurrekoaren antolatzaileetarikoa batek.

Orozkok 2.000 biztanle inguru ditu eta El Pais egunkariak zioenez 500 pertsona bildu ziren asanbladan. El Correo Español-en ustez 300. Bertan, hiru salaketa nagusi egin ziren: lehenik justizia salatu zuten, hamar urte hauetan Aureliano Letonaren kasua argitzeko erakutsi duen gaitasun eskasagatik. Bigarren, komunikabideen jarrera, «sentsazionalista erabat eta



I Gaur egun itxita dagoen Ibarako taberna honetan gertatu zen guztia.

kontrastatu gabekoa. El Pais eta El Correo egunkariak, Tiempo eta Interviú aldizkariak eta TVE eta ETB». Eta azkenik, Cesar Belandia abokatuak herriarekiko duen jarrera, «bere defendatuaren zilegizko arrazoiak ez bait du bera —Belandia— ongia eta gaizkiaren gainetik jartzen». Asanblada honen an-

tolatzaileek argi diote «Orozko bera da interesatuena hilketa ahalik eta azkarren argitu dezaten. Herri guztia geratu zen txinditurik Aurelianoren heriotzarekin, gertatutakoa ahalik eta azkarren argitu dadila eta errua dutenek ordain bezate euren zigorra baina ez dezatela herri guztia inplikatu».

Argi da, beraz, kasu gaitza eta iluna dela. Alabaina argi bide da Aureliano bortsaxa handiz hil zutela. Denborak argituko ahal du Aureliano Letonaren hilketari.

Xabier Letona

SEIGARREN MERINDADEAK LUZATU DU LOKARRIA

Ez da aspaldiko mendeetara joan beharrik, Nafarroako «seigarren merindade»ak gaurko Nafarroa ofizialarekin izan dituen hartu-emanen arrastoa atzemateko. Baxenafarroan gaindi egin dugun bidaian elkar hizketatu ditugun lagunik gehienek, ez baziren gurasoak, aitaso-amasoetarik bat edo beste hegoaldekoa zuten.

LANERA schi gisa hara joana aita; ama neska gisa hegoaldeko etorria; aito-

na soldaduska ez egiteagatik «Espainia»tik hanka egin... Familia harreman horiek oso biziak ziren, orain dela 50 urte bitarte. Hori noski, lehengo denboretara itzuli gabe, zeren eta Peio Setoain, Aldudeko auzapezaren esanez, «*arbol genealogikoak osatzeko [1789ko] reboluzioneari baino lehen baitezpada han bilatu beharra*» izaten bait dute.

Espainiako gerrak hautsi zuen tradizio zaharra nolabait, ez inoiz erabat bistan denez, baina mugak mugago izan ziren aitzina. Orain berriz, 1992ko perspektibaz beharbada, mugak atzera laxatzen ari dira. Izpegi-ko lepoko pasabidean esate batera, azken denbora honetan ez da karabinero edo gendarme kontrolik gauean. Luzaideko haur batzuk bestalde, Garaziko ikastolara joaten dira egunero, eta hango eriak ere —«Iniziatiba»ko partaide den Kose Larre medikuak kontatzen digunez— Izpurako klinikara joaten dira, seguruarekin, zenbait baxenafar Iruñera joaten den gisa berean...

Iniziatiba Iruñean

Harremanak familiarrak baino gehiago izan zitezen bildu ziren orain dela aste batzuk Baxenafarroako hogeitamarren bat lagun eta «Nafarroaren Batasunerako Iniziatiba» deitu dutenaren lehen asmoa izkiriatzeari lotu zitzaizkion. Horren, edo horrelako zerbaiten ideia Baigorriin, orain dela bi urteko Kultur Aspetean sortu bide zen. Hiru hizkuntzetan zabaldu duten *Pirinioen bi aldeetako nafarrendako* mezuan, honela diote: «Nafarroa, Euskal Herriaren enbor eta sustaiak, geroan ere bere nortasuna atxiki behar du. Beharrezkoa da muga eta bere xente historikoen gainetik, Nafarroak bere loturak eta batasuna berriz ere aurki ditzan».

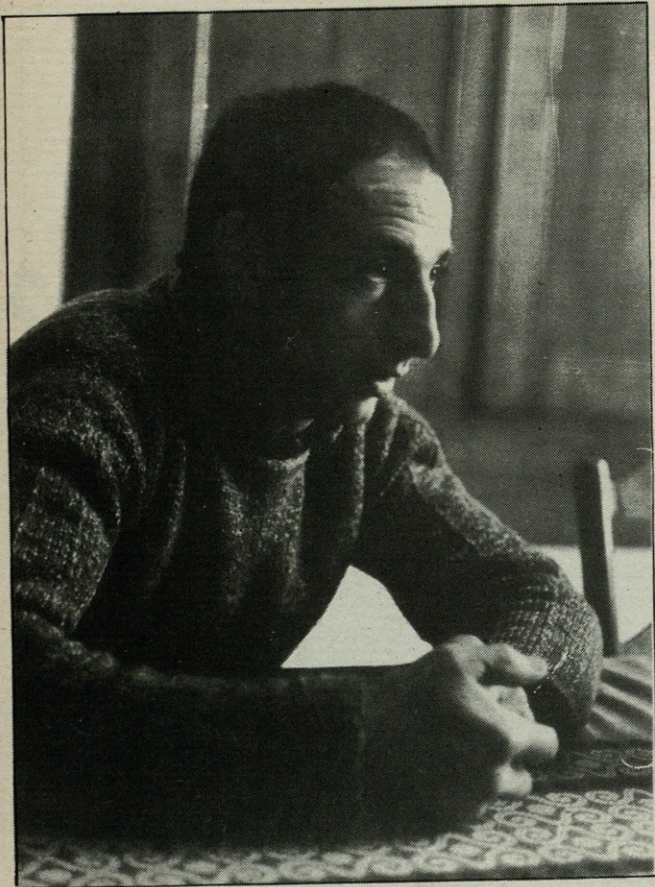
«Iniziatiba»ko zenbait ordezkari Iruñera joan ziren abenduaren lehenean (biharamuncan Lizarran «Nafarroaren Eguna» ospatuko zuen Iruñeko Gobernuak) eta beren mezua hiriburu-ko udaletxean aurkeztu zuten. Jose Javier Gortari, bi-

garren teniente-alkateak han hartu zituen. Gortari-
ren ezjakitea alde batera (Baiona-Iruñea *jumelagea* aipaturik Baiona Baxenafarroan zela adierazi omen zuen), Baigorriko Arrola dantzari taldeko Serge Istequeren ustez, «*urrats inportante bat zen, Iruñeko udaletxeak horrelako demar-txa sostenga dezan*».

Nafarroa Garaia eta Baxenafarroaren arteko harreman ofizialak oso bakanak dira. Garazi eta Lizarra adixkidetuak dira, baina —Jacques Aurnague uhar-tearraren hitzetan, «ez na far gisa, harreman «inter-nazionalak» dira eta hango espainolezko eskola bateko umeak jiten dira hona eta hemengo frantsesezko beste batekoak joaten dira hara». Kose Larrek beste jumelagea aipatzen digu, Donapaleu eta Zangotza-
ren artekoa, baina Donapaleuko musikoak joaten di-
relarik Zangotzara, «Herria eta hizkuntza» Xalbadorren bertsoetako hura bera ger-tatzen omen da: batzuk eus-kaldunak dira baina gogoz frantsesak, besteek aldiz euskaldunak nahi dute bai-



Baxenafarroako herri gehienek joerari eutsiz, Behorlegik hogei urtean populazioaren %40a galdu du.



Manex Unhasobiscay,
Behorlegiko alkatea.

na euskaraz jakin ez... Bestalde, Baigorriko Kultur Asterako Nafarroako Gobernua, Príncipe de Viana-ren bitartez, 250.000 pezeta ematen du, eta Baigorriko gaiteroak San Ferminetan jotzen dute, nafarrek bezala...

Historiaren harian

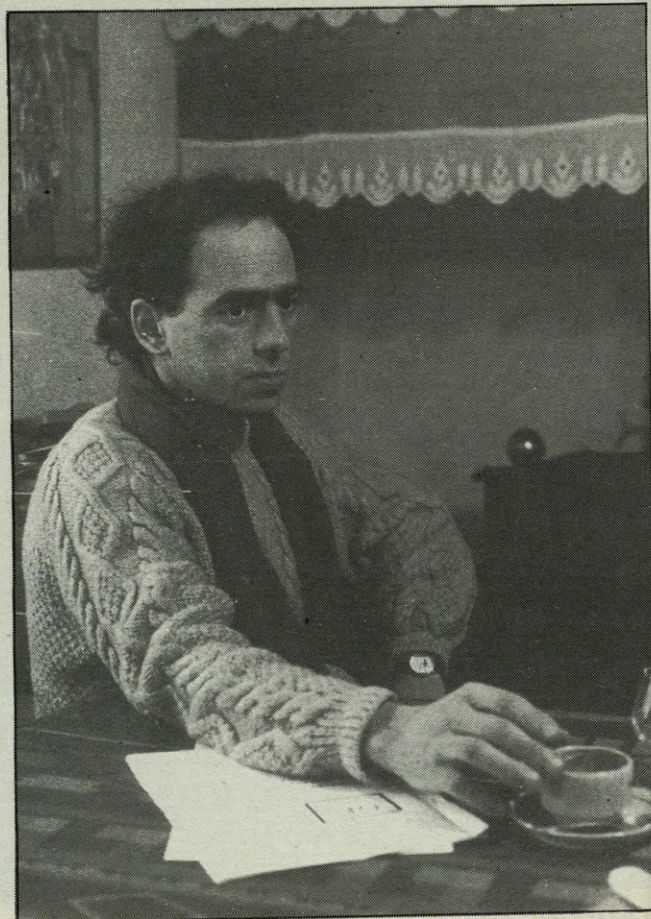
Ez da aski. Horrela konpre-
nitut dute, besteak beste,
«Lehengo Nafarroaren
adixkideak» elkarteko ki-
deek, horietariko biren si-
nadurak atzematen bait di-
ra lehenbiziko 30 horietan.
Elkarte hau 1963an sortu
zen, laguntza ofizialaz eta,
beren frantsestasuna azpi-
marratu eta gero, «*nous es-
timos —zioten— que nous
devons nouer des liens fra-
ternels avec la Navarre es-
pagnole*». Sorrerako Oho-
rezko Komitean, beste ani-
tzen artean, Urmeneta, Iru-

ñeko alkatea, eta Gosta-
ri-Errea, Diputazioko pre-
sidentearen izenak ikusten
ditugu. «*Gure gogoa beti
Iruñean dago, hura da he-
mengo hiri nagusia*», esaten
digu Pierre Dunypétrék,
nazien eskuetatik sei aldiz
ihes egina, makian ibilita-
koa eta gendarme aritu ze-
na, hainbat urtez, geroago.

Pierre Dunypétrék eta
Xalbat Haranburuk historia
puxi bat erakusten digute:
nola Baxenafarroa, XII.
mendera bitarte, Vasconia-
ko dukatearen barnean
izan zen. Nola nafar erre-
geetan azkena Santxo Azka-
rra izan zen, mugaz alde
bietara Garaziko eta Orrea-
gako elizak eraiki arazi zue-
na eta 1234ean hildakoan
bigarren horretan hortzi
zutena. Nola (1521ean har-
tu zuten espainolek Ama-
iur) 1530ean, Carlos
V-k, hari gehiago eutsi ezin

eta, aldegin zuen eta Gara-
zi-Aezkoakoa bezalako
erreka edo bailara mugak
zirenak Estatu muga bilaka-
tu ziren —engoiti Baxena-
farroa «Tierra de alien
puertos» edo «Navarra de-
çaports» deituko zuten...
XVI. mende hartakoa,
Etxepare lehen euskal libu-
ruaren idazlea bezala, Juan
de Uharte garaztarra izan
zen, Europa guztira hedatu
zen *Exámen de ingenios* li-
buruaren egilea, irakaskun-
tza profesionalaren aitzin-
daria. Baina Garazin,
XVIII. mendera arte, nota-
rioek aktak espainolez har-
tzen zituzten —lehen, Iru-
ñeko Gortetan, gaskoie-
raz hartzen ziren bezala: be-
ti erromantzez, alegia, ez
inoiz bertako mintzairan.

XIXgarrenarekin Baxe-
nafarroak, hegoaldeko
probintziek bezalaxe, bere
«pribilegioak» galdu zituen



Serge Istique, Arrola dantzari taldekoa.

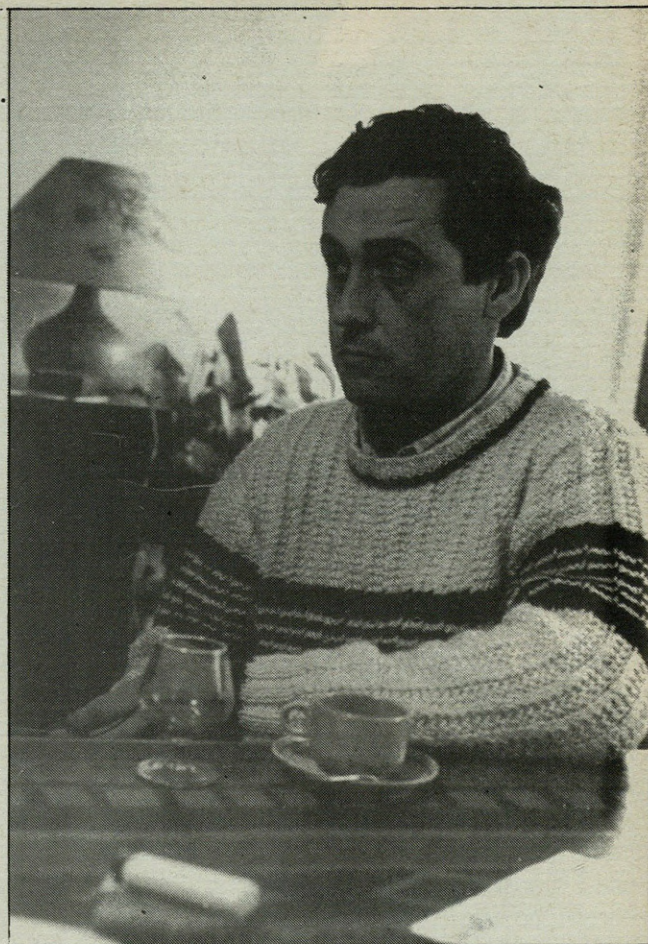
eta, mugaz beheiti gobernadore zibilak eta udalak bezala, prefetak eta komunak instituzionalizatu ziren mugaz iparraldera. Azken ehun urteetako historia frantsese eta depopulatzeko historia bat da. Garaziko Lurrean (Suhuskunetik Behorlegiraino), konparazio-ne, 1876an 10.573 lagun baziren, 1901ean 9.607 ziren, 1946an 8.498 eta 1968an 7.555.

Mugaldeko kontaktuak

Manex Unhasobiscay, Behorlegiko auzapezarekin mintzatu gara bere etxe ederrean. Behorlegi, hondar hogeitertan, 112 lagun izatetik 72 izatera iragan da. Aldebat laborantzan aritzen dira bertako gehienak, zenbaitek lagun-

garri gisa udan gites programen bidez kanpoko jendea hartzen baldin badute ere.

Bere gurasoeekin bakarrik bizi den Manexek aziendak direla eta Aezkoako jendearekiko harremanen berri ematen digu: «*Syndicat de Cize* bada hemen eta Herriko Kontseilu guztietarik menbro bat bada eta horiek okupatzen dira Aezkoarekila kabalak non eta noiz eramantzen. Eguzkiz eguzki joaten ahal dira. Cizek pagatzen du, gehiago bait dira hemendik hara joaten direnak». Horren antzeko tratua eginga dute, ezaguna denez, Aldude errekaok, Quinto parte horretan. Bestalde, azken bizpahiru urteetan, irailean egiten den Aezkoako Egunean parte hartzen dute garaztarrek, gazta sariketan kasu —Elizondoko Baztandarraren Biltzarra dela eta Bai-



Peio Setoain, Aldudeko alkateak, behar-beharrezkoa ikusten ditu herria bai Iruñea eta bai Elizondorekin lotuko duten errepideak.

gorri ingurukoek egiten duten eran.

Kontakto hauek oraindik errazak dira, nahiz eta azken hamarkadetan batzuk biziki espainoldu diren eta besteak biziki frantsestu. Zailtasun hauek Iruñeko San Ferminetan agiri-agirian gelditzen dira. Baxenafarren festa nagusia izan bait da, aspalditik, hori, orain ordea hainbesteko jendetzaz («orain gaskoinak ere ikusten dituztu, lehen ez bait ziren sekula joaten») eta iruñear batzuren, ez esateagatik askoren euskarari buruzko gaitzespenaz, arrotz sentitzen dira maiz.

Lainopeko Behorlegitik Aldudera goaz. Hangoa zen Perkain, pilotari famatu, iheslaria. Mende honen hasiera bitarte, bertako etxe batzuk: Bailea, Perkainea, Filipeina, anitz urtez



Xalbat Haranburu, «Lehengo Nafarroaren» adixkidea.



Pierre Dunypétre: «Gure gogoia beti Iruñean dago, hura da hemengo hiri nagusia».

etxe frankoak izan ziren, soldaduska nahitaezkoa ezarri zuten denboran desertoreen babesleku. «Gure erreka honetan —esaten digu Peio Setoain alkateak— bai gara Frantziako munduaren ipurdian, iparrera begira ezin egon gaitezke. Ez bada bide bat irekitzen, leher egingen du herriak». Ipurdiaren azken ixkinekoa berriz, Urepel, hango-xea bait zen Xalbador, bertso batean esan zuena: «Goi ta beherik ez da enetzat/ Napparro bat da bakarra».

Errepideen borroka

Setoainek errepideen arazoa planteatzen du: Baiona eta Iruñea lotuko dituen errepidea, batetik, eta berak ezinbestekotzat jotzen duen Aldude-Elizondo (Errorako adar batekin) errepidea bestetik. Lehenbizikoari buruz, hegoaldeko Nafarroan zenbait lan hasi baldin bada ere, Baionako udaletxean ez bide dago proiektu konkreturik: eskuina nagusi den *Conseil Général* alde dago baina, PSF ixil-ixilik dago. Biga-

rrena dela eta, aldiz, «*Elizondoko merak ez du deus jakin nahi, ez du arraposturik ematen*», esan digu Peio Setoainek.

Muga ondo horretan gauzak garbi ikusten badira, Baxenafarroako beste puntan ere bada «Mezua» sinatu duenik. Horietakoa digu Alice Cachenaute, La Bastide de Clairenceko auzapezordea. La Bastide gaskoinek Euskal Herrian fundatu zuten herria da. Alice ere ez da «basque», esaten digunez, baina bai bere senarra, eta bera beti ados dago Scaskaren alde-edo bere sinadura emateko. 859 lagun dituen eta —salbuespen bat, merindadean— jendez hazten ari den herri honetan berriz, jende gutxik sostengatuko omen du Iniziatiba.

«Garazi eta Luzaide jumelagean adiskidetuak dira, baina ez nafar gisa, harreman inter-nazionalak dira» ●

Bultzatzaileen ustez abantaila ekonomiko handiak ekar ditzake bestaldeko Nafarroarekin azkarragotu nahi duten loturak. Halere, Marie Andrée Arbelbide, Heletako auzapezak esaten digunez, «goiz da oraino ekonomia aldetik zein profita aterako dugun jakiteko». «Noski —ohartarazten digu Grazi Etchebehere, Basaize Elkarteak— karretera izanez gero, bere inguruan zerbitzuak sortuko lirateke». «Eta Iruñera joan liteke lanera, orain Baionara joaten den bezala», eranstean du Peio Setoainek.

«Orain bestaldean gerezia-eta Alemaniatik ekartzen ari dira. Ez da normala, hemen hartzea lukete». Serge Isteque da hori esan diguna; eta berak, pixka bat globalizatuz: «*Problema da hemen ez dagoela ekonomia kudeatzailerik —posibilitateak badira baina, aitzinetik kondizionek ezarri behar dira*».

Muga psikologikoak

Pausoka pausoka ibili nahi dute hemendik aurrerako bidea Iniziatibako partaideek. Hasteko, sinatzaileen

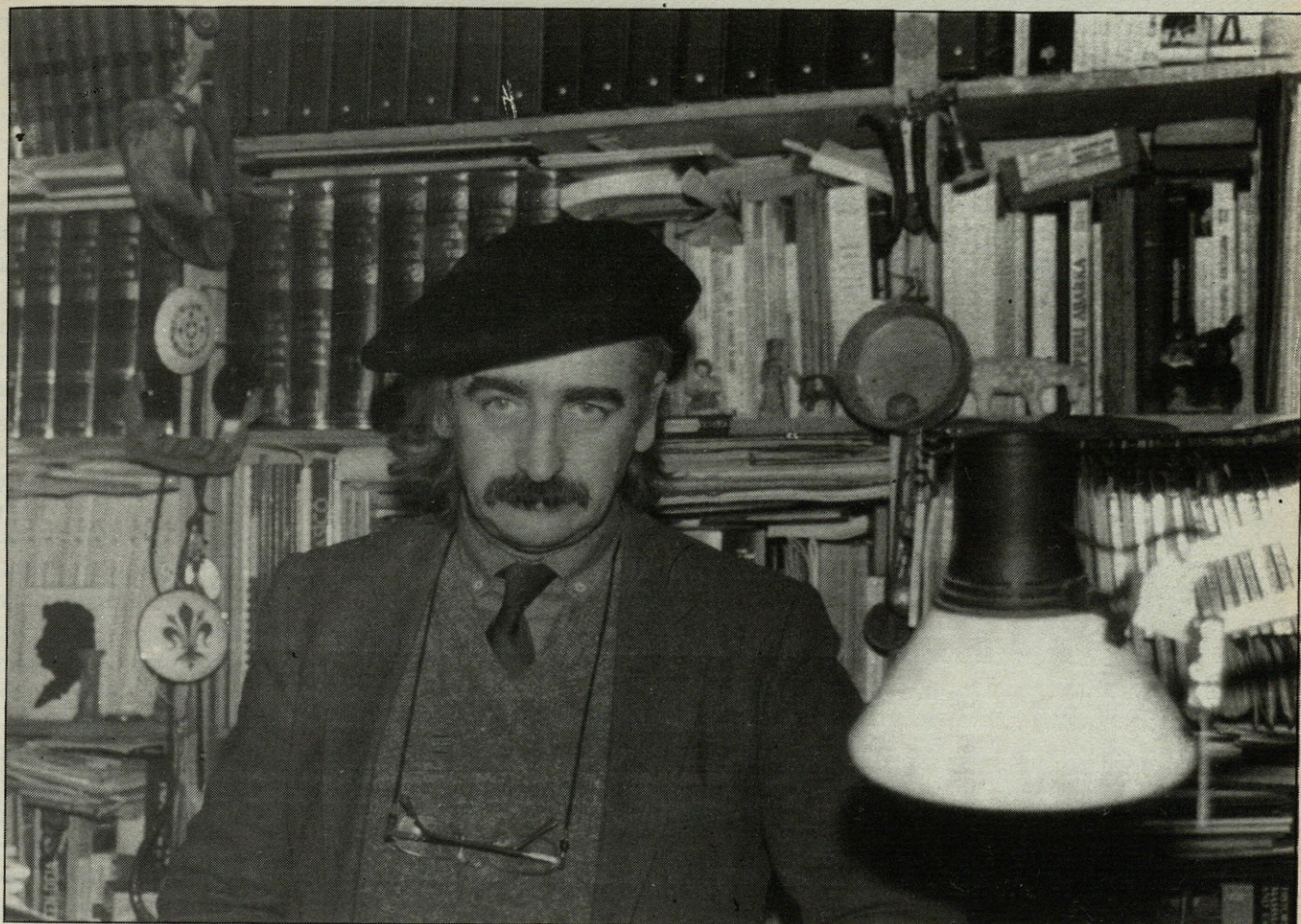
zerrenda luzatuko dute, eta «Mezua»ri izaera ofiziala goa emango diote. Ipar eta Hegoaldeko udaletxeetara eramateko: hegoaldean, Fermín Arraiza abokatuak eta Txaro Pardo, Iruñeko Peñen Komisioko presidenteak gestioak aitzinazteko konpromezua hartu dute.

Hastapen honetan, geroa ez da xahuegi ikusten, ez dago bide leunik. Halere, halaxe hasi omen zen, orain hamairu urte, Baigorriko «Astea», eta «nork daki —dio Grazi Etchebeherek— gure iniziatibak ze itzulia hartuko duen». Bata-sun asmoa hainbat bidez ibili daiteke: «*Izan dadila rugbys, izan dadila pilota, izan daitezela bertsolariak...*» «Laxoan —dio Peio Setoainek— antolatu ziren ekipak Baztanen eta Alduden, baina gero utzi, inork ez bait zuen lagundu, pusatu». Peiok berak: «Beste gauza on bat litzateke Baxenafarroaz ari zaretelarik han «Nafarroa» gisa aipatzen bazenute»...

1992ko muga kontrolaren finitzeaz, Etchebehereen kezka: «Eta muga fisikoa kenduta harremanik ez bagenu? Buruko mugak ez baditugu hausten, jai digu. Guk bearnesekin ez digu muga ofizialik, baina gure artean harremanik ez dago batere». «Ez digu mintzatzaren ere ikasi nafarron artean!», eranstean du Istequek bere txokotik.

Eta, batzuek esan diguten bezala, azken bi urtetan Baxenafarrora hego-nafar gehiago joaten dela egia bada, zein mentalidadez joaten ote da? Ez ote, turista mentalidade hutsaz, dirua aurretik dakartela eta bertako kulturari begiratu ga-be?

Pablo Sastre



«Materialea deskribatzea erraza da, zergatia jakitea izugarri zaila»

Abentura izpirituak eramango zuen, dudarik ez dena, 16-17 urteko mutil kozkorra zela, Aranzadi Kultur Elkartera. Espeleologia espezialitateko sortzaileetako harek, ordea, lanean topatu zituen baserritar eta artzainengan ikusi zuen ikerketagairako altxor preziatua. Gaur egun, artzainen bizimoduaz, nekazaritza tradizionalaz eta bi arlo hauei dagozkien eratorriez Euskal Herrian gehien dakiena denari inork gutxik egin ahal izango dio uko.

ARGIA. Nola definituko zenuke zeure burua?

FERMIN LEIZAOLA. Etnografo bezala, gertakari

kulturalen deskribatzea, gonbaratzea, ikertzea bait da nere lanaren funtsa. Zientzia horren barruan,

artzainen bizimodua, nekazaritza tradizionala eta bi hesparru hauei zuzenki atxikita dauden hainbat ar-

lo (baserrien arkitektura, karobiak, bordak, hila-riak...) jorratu ditut zehatz esanda.

A. Ez da, ordea, hastapene-tan aukeratu zenuen espe-zialitatea. Aurre-historia eta espeleologia ere landu dituzu. Nola heldu zinen zure ikerketa garrantzitsue-n eremu izan den horre-tara?

F.L. Txikitatik nituen oso gustokoak arroak eta lei-



«artzainen bizimodua, nekazaritza tradizionala eta bi hesparru hauei zuzenki atxikita dauden hainbat arlo (baserrien arkitektura, karobiak, bordak, hilarriak...) jorratu ditut».

zezuloak. Praka luzeak jantzi ahal izan nituenen, 16-17 bat urterekin edo, Aranzadi Zientzia Elkartera hurbildu nintzen, espeleologiaren sekretuak ikasi nahian. Sail honek, ordea, dinamika galdua zuen ni iristerako. Balioko pertsonatzat joa ninduten nonbait eta, alperrik gal ez nendin, une hartan indarrean ze-

goen departamentura, Aurre-historiara gonbidatu ninduten Jesus Elosegik eta Anjel Laburuk. Luzatutako gonbidapen horri esker Joxe Miel Barandiaranek gerra aurretik bildutako materialea ordenatzeari heldu nion.

A. Ez da lan samurra hasi berri den batentzat.

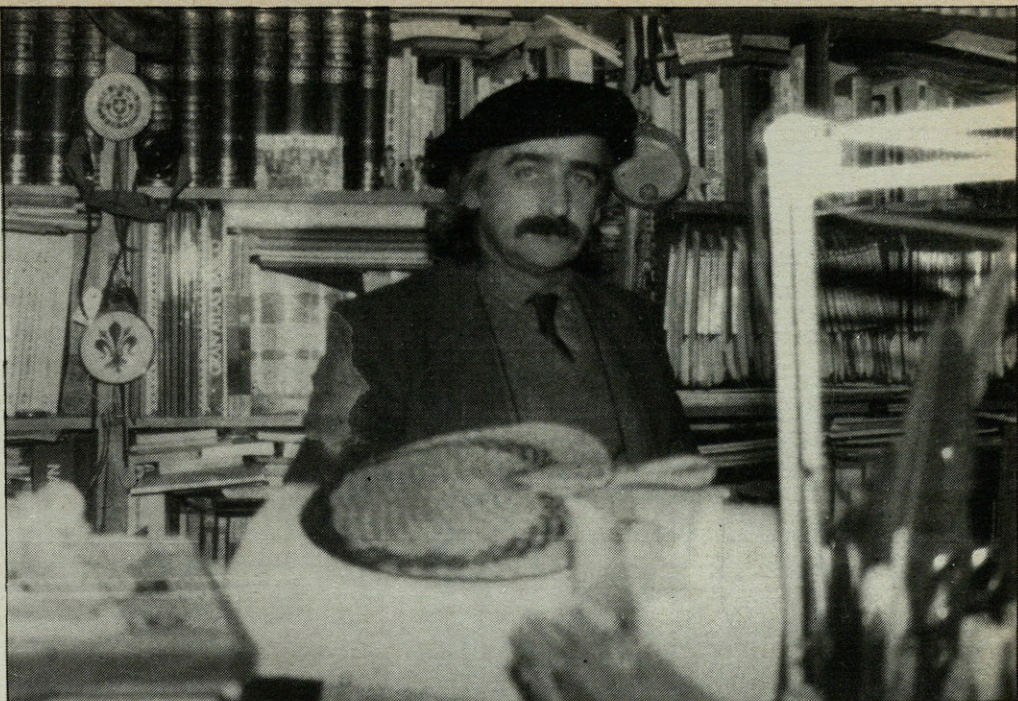
F.L. Esku artean genituen piezak ezagutzen hasi nintzen arte motela eta aspergarria egin zitzaidan lan hura. Handik piska batera, 1960. urtean, Aizpitarte zulo tara lanera joateko aukera izan nuen.

Esperientzia medio, aurre-historia arras erakargarria eta liluragarria bazitzaidan ere, nere hasierako asmotan murgiltzeko irrikitan, espeleologia orokorra gustokoa zukeen jendeari deialdia zabaldu nion mendi federazioaren bitartez. 48 bat lagun elkartu gine-neko bilera hartatik sortu zen Aranzadiko espeleologia sail berria. Aluminiozko eskilara justu ezagutu zuten espeleologoaren erreleboa jaso nuen neuk. Harrez gero, teknologia berriekin asko aldatu dira gauzak.

Taldea sortu berri, Euskal Herriko hainbat herritako ur banaketa (euria egin bai, baina urik ez) ikertzearekin genion Diputazioaren aginduz. Gai honek lotura zuzena zuen kobazuloekin, bertako baserritar eta artzainekin, hauek bait ziren, nork bere txokoan, lurraldea hobeto ezagutzen zutenak. Lan honetan piska bat sakontzen hasi nintzen orduko konturatu nintzen gure galderei erantzuten

Aluminiozko eskilara justu ezagutu zuten espeleologoaren erreleboa jaso nuen neuk. Harrez gero, teknologia berriekin asko aldatu dira gauzak ●

■ Guk Joxe Mielekin generaman bidean, «Etniker» proiektua Aranzadiren barruan kokatzen zen. Ni ere talde horren sortzaileetariko bat nintzen ●



■ «Inkestaren teknika urteen poderioz ikasten da».

zieten pertsona hauek beste mundu bat osatzen zutela, ikertu beharreko hesparru bat nuela begi bistan, gure informatzaileetarik askori, 80-90 urte izanik, desagertu baino lehen testigantza, bizi izan zituzten esperientziak jaso behar genizkiela. Soldaduskatik bueltan, belaunaldi berriek tira egingo zutela ikusita, espeleologiari utzi eta mundu berri horri begira jarri nintzen, gaur arte.

A. Ze metodologiaz aztertu dituzu artzainak?

F.L. Nere informazio iturri nagusienak, nere maisuak bi izan dira: Julio Caro Baroja eta Joxe Miel Barandiaran. Hauengandik ikasi nuen bibliografia on baten inguruan egindako lana bezain inportantea dela inkesta direktoa, elementuekin bat eginda burutzea galdetegia. Ni artzainekin bizi izan naiz boladaka, euren bizimoduan parte hartuz ikerketak osatzen. Artzain asko dut lagun, duela 30 urtetik honantz gehienak, eta etengabe aspertzen ditut nere galderekin, onak diren informatzaileengana urtero joaten naiz, bizpahirutan gutxienez. Horietako edozeinek, dakien guztia

bota dizulakoan zer erakutsi ez duela pentsatzen baduzu ere, hark arimaren barrun barrunean izkutuan zeramana inongo inportantziarik ez duen gauzen moduan botako dizu zu txundituta utziz. Aspektu materiala deskribatzea erraza da, gauzen gakoa atzemaitea, zergatia jakitea, berriz, izugarri zaila.

A. Ze lan duzue esku artean Aranzadi Zientzia Elkartean?

F.L. Euskal Herriko atlas

etnolinguistikoaren bigarren bolumena bukatu berri dugu. Inprimategira heldu da azkenean, Marcel Cohen-ek sortutako galdetegia oinarritzat hartuta, nik bideratutako metodologia eta sistemari jarraituz, laguntzaile-inkestagile bidez hamalau urtetan pilatutako lana. Josu Tellabidek (kartografia mailan) eta Koldo Artolak (traskripzio mailan) eraman dute bigarren parte honen pisurik haundiena.

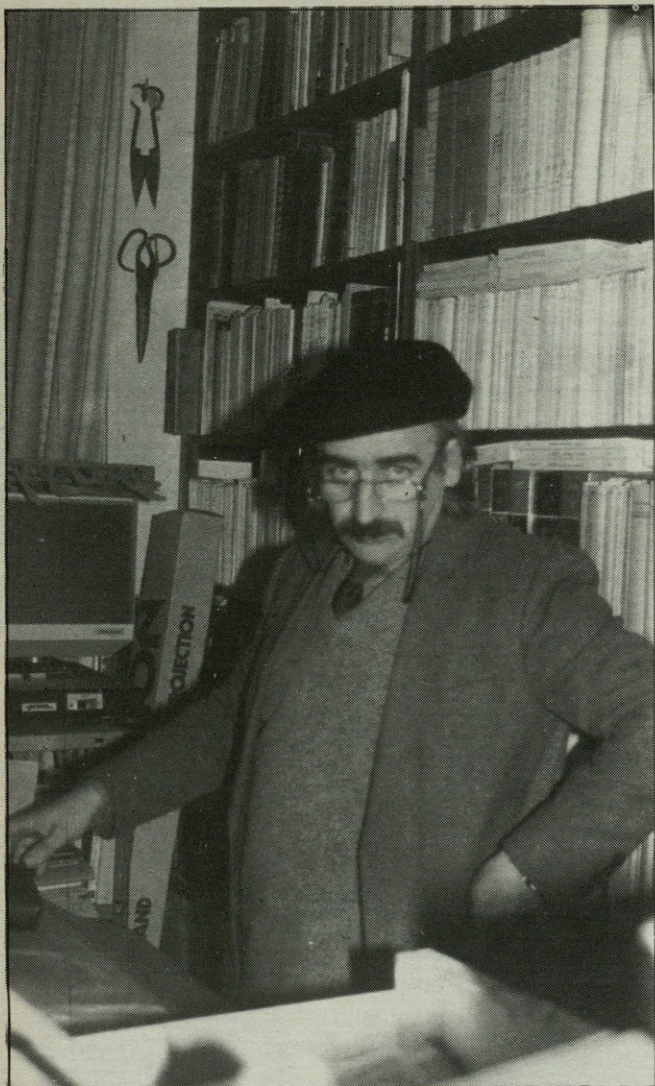
Gipuzkoako ermiten alderdi etnografikoari ere heldu diogu. Ermiten deskripzioa, bertan ospatutako erritoak, zeremoniak, erromeriak, aspektu majiko-medikoak eta beste hainbat alderdi lantzen ari gara bertan.

A. Gipuzkoako «Etniker» taldearen sortzaileetariko bat zara.

F.L. Joxe Miel Barandiararen zuzendaritzapean sortu zen. Idazkaria izana banaiz ere, urtebetetik honantz ez

N O R T A S U N A G I R I A

1975ean «Joxe Miel Barandiaran Ikerketa Saria» irabazi zuen ● Irakasle izandako 12 urteak izan dira bizitzako unerik mamitsuenak ● analista kimikoa izana, kalitate kontrola eramaten zuen eraikuntza enpresa batean ● Zinera «teledirigituta» joaten da, bere gustoak ezagutzen dituzten lagunek halako pelikula gogoko izango duela esaten diotenean ● Autartikoa ● Leizenzulo batean aurkitu zuen intsektu espezie bati, ezezaguna izaki, «Batiscinae Aranzadiella Leizaolai» izena jarri diote ● Txapela eta korbata baita etxean ere darama jantzita.



«Informatzaile batek, dakien guztia bota dizulakoan zer erakutsi ez duela pentsatzen baduzu ere, hark arimaren barren-barrean izkutuan zeramana inongo inportantziarik ez duten gauzen moduan botako dizu zu txundituta utziz».

dut zerikusirik talde horrekin.

A. Zer erlazio dago Joxe Miel Barandiaran, Aranzadi eta Eusko Ikaskuntzaren artean?

F.L. Aranzadi Zientzia Elkartea 1947. urtean sortu zen, oker ez banago. Joxe Miel Barandiaran, Saratik itzuli zenean, 1953. urtean, Aranzadiko ohorezko lehendakari izendatu zuten. Garai hartan ez zuen Eusko Ikaskuntzak funtzionatzen, ofizialki behintzat. Franco hil arte, 1978. urtera arte ez zen zuzpertz. 1918an sortu zenean, «Revista internacional de estudios vascos» aldizkaria argitaratzen hasi ziren, baina 1936. urtean kaleratzeari utzi zioten. Jo-

xe Miel Barandiaran Eusko Ikaskuntza elkartearen lehendakaria da, eta sortzaileetarikoa bat.

Aranzadin bezala, Eusko Ikaskuntzan ere bada etnografia saila 1978. urteaz geroztik. Guk Joxe Mielekin generaman bidean, «Etniker» proiektua Aranzadiren barruan kokatzen zen, zentzu horretan ni ere talde horren sortzaileetarikoa bat nintzen.

1986. urtean ordea, Aranzadin argitaratzen genuen errebista, 55etik 85era kaleratu genuena hobe esanda, «Anuario de Eusko Folklore», bere fundatzaile den Joxe Miel Barandiaranek sortu zen taldearen magalera itzuli nahi zuen. Guk bien arteko lana izan zedin proposatu genion Joxe Miel Barandianari eta oso ongi iruditu zitzaion. Azken finean Aranzadik Eusko Ikaskuntzak baino ale gehiago argitaratu zituen bere poltsikotik dirua jarrita, ez zen bidezkoa Aranzadik egindako lana erabat bazterrera uztea. Baina Eusko Ikaskuntzako zuzendaritzak ez zuen oso begi onez ikusi koedizioa eta bi bat ale kaleratu ondoren, aldizkaria erabat beren eskutan nahi zutela adierazi zuten, aldizkariaren jabe eta ordezkio izan nahi zutela.

Aranzadiri, horrela, bere baitan egindako lanak eta kanpotik zetozkionak argitaratzeko bideak ihesi egingo zion, guri ere bazegoki-

gun zeozer kentzea iruditzen zitzaidan, baina horixe bera da demokrazia bozketaren egiten denean, geratzen zaizun irtenbide bakarra aktaren batean ez zinela ados jaso izatea da.

Antzeko bidetik jo zuten «Etniker» taldeek, piskana-ka hauen indarra Eusko Ikaskuntzaren eskutara pasa ziren. Halako batean idazkaria ez zegoela bozketari bati ekin zioten, ni gutxietsita sentitu nintzen eta hauekiko interesa galdu nuen. Aranzadik ordutik, iaztik zehatz esanda, ez du zerikusirik «Etniker» taldeekin, hasieran fundatzaile izanda ere, Eusko Ikaskuntzaren baitan dago, beraz. Ongi iruditzen zait hala ere, euren bidea jarrai dezaten, beren lanak egin ditza-ten.

A. «Etniker»i buruz ari gara, elikadura atlasa kaleratu berria dute.

F.L. Lan hori burutzeko prestatu zen galdetegiari dagokionez nere kezka nituen, eta egiteko moduak ere zalantzak sortu zizkidan. Gai bati heldu eta horretan murgiltzen zarenean, gauzak ikasi ahala, galdera berriak bururatzen zaizkizu. Adibidea jarriko dizut. 65ean etxe eta eratorriak euri, harri, uholde, tximista, sorginkeria, eta antzekoen aurrean zuten babesleei buruzko lan sistematikoari ekin nionean, Joxe Miel Barandiarenen sistemen 14 galdera nituen oinarri. Herriz herri, auzoz

— Gauzak erlatibo bihurtzen dira denbora tartean dagoenean, hartutako mina desagertu egiten da, denontzako lekua ikusten duzu, elkarrekin lan egiteko modua ●



auzo, eta auzo bakoitzeko bi baserri bisitatu nituen bi urtez, ia 700 etxe denera. Hastapenetako 14ko galde-
tegia 144koa bilakatu zen bukaerarako.

Inkestaren teknika urteen poderioz ikasten da. Lan horretako galderak formulazio zailekoak dira esperientzia gutxiko pertsonentzat, ez da nahikoa informantea ona eta borondate haundikoa izatea, inkestagileak gauza izan behar du galdera nola egin behar den konturatzeko. Nere egoskorkeria bezala uler daiteke akaso orain esan dudana, baina aspaldi erabakia dut ez nagoela borrokarako prest. Hala ere, hainbeste urtetan sua piztuta mantentzen duenari etorri berriek, lanak burutu ote dituen aparte, besterik gabe kentzea...

Gauzak erlatibo bihur-

tzen dira denbora tartean dagoenean, hartutako mina desagertu egiten da, denontzako lekua ikusten duzu, elkarrekin lan egiteko modua.

A. *Nor ikusten duzu Joxe Miel Barandiaranen ordezkoko bezala?*

F.L. Barandiarani, egin duen lan guztia zalantzan jarri gabe, bizi izan den 101 urte horietako Euskal Herriko historiaren sintesia falta zaio, esana dut lehenetik ere. Horrelako pertsona batek iraganarekin zuzenean jartzen zaitu harremanetan, 1918. urtearekiko kontaktua sor diezazuke, esate baterako. Barandiaranen ikasle izan garenok badakigu asko eta asko jaso behar dela interpretatu ahal izateko. Gertakari kulturek aspektu formal, funtzional eta zuzena dute,

baina badira horien azpian beste hainbat alderdi, azalpenik gabe uler ezin daitezkeenak, beraz, halako batean eta une batez utz diezaiogun biltzeari eta esplikatzagun gertakariak. Julio Caro Barojak, bere pentsakera aitatu ere egin gabe, egina du sintesia, «Los Vas-
cos» liburuan, zaharra da ordea, 1949. urtekoa.

Ez dut uste bakar bat soilik denik Barandiaranen ondasun espiritualaren ordezkoa. Bere inguran urtetan egon garen pertsonak, bere metologia jaso dugunak, metodologiarekin konforme ez bageundeke ere, baina materialeak utzi eta sintesia posible egingo genukeenak ginateke ordezkoko zuzenak.

«Ez dut uste bakar bat soilik denik Barandiaranen ondasun espiritualaren ordezkoa. Bere inguran urtetan egon garen pertsonak, bere metologia jaso dugunak ginateke ordezkoko zuzenak».

Garbiñe Ubeda

Berri laburrez, musika frangoz... Bizkaieraz diharduen irrati bakarra

17 URTE ETA GERO BIZKAIA IRRATIA

Herri Irratitik bereizi egin ziren, irailaren 17an sortu bait zen Bizkaia irrati FM 102.6 Mhztan, irraticintzan bizkaiera, musika, albiste laburrak eta meza konbinatzen dituen formula darabilela. Eleiz-barrutiak euskararen alde egin du apostu defizitarioa dela jakin arren nolabaiteko superavit soziala espero duelarik.

BILBOKO Matiko auzunean, funikularretik gertu, Bizkaia irratiak egoitza erosi du, berton hiru solairutan kokatu dira. Erredakzioan 12 pertsonen lanean dihardute, langilegoaren tropel mardula Herri Irratitik datorrela, zuzendaria Juan Mari Iralagoitia berau ere horren lekuko, orain 17 urte hasi zena lehen irratia egiten Herri Irratiaren babespean.

Frekuentzia banaketaz aprobetxatu zen Eleiz Barrutia 54 miloi presupuestodun irrati berri hau sor-

tzeko, Iralagoitiaren uste-tan, pausu erraldoiak emonez. Halere erreferentzia gisa beti Herri Irratia izango dute eta Bizkaia Irratia azken honen kimu berria dugu, kimu autonomoa, legez eta izatez.

Programazioari dagokionean orain ordu gehiago ematen dituzte, «goizeko 6tan hasten gara eta 12etan amaitzen dugu. Gauetan ez dugu eteten, konpakto saio eder bat baitakagu. Bestalde, lehen ez bezala, larunbat eta igandeetan ere programazioa erabat euskaldu-

na ematen dugu», adierazten digu Iralagoitiak. Lehen Herri Irratian euskara sanduitxean harrapatuta gertatzen zen, harrapatutaz gain, bigarren mailan. Eta gainera langileek ez zekusaten etorkizun argirik. Oraingo albiste arduradun den Kepa Uriartek «pertsona bakoitzak bere etorkizuna hemen argiago eta zihurrago ikusten du —esaten digu—. Bizkaia irratiari gehiago sortzeko eta gehiago emateko aukera daukagu. Orain geu garena emateko. Nik uste hemendik gutxira igarri egingo dela, oraindik hasi berriak gara baina ikusiko da».

Musika-albiste eta meza

Goiz parteko programazio guztia albiste-musikaz eratuta dago. Bizkaia Irratiko %70a musikaz osatuta dagoelarik. Iralagoitiaren us-

tetan FMan egoteak behartzen zaitu lasaitasun bat eskaintzera, musikala izatera alegia; bestalde 12 pertsonen osatutako plantila batekin ezin daiteke azpiegitura haundiegirik izan, Euskadi Irratiaren kasuan bezala eta hortaz ezin da albistegi zabalegirik eskeini, berriak labur laburrak izaten dira, tarteka marteka emateaz gain, orduro hiru minututakoak. Salbuespena goizeko 8rétan eta eguerdiko ordu batean, hamar minututara luzatzen baitira berriok.

Magazin delakorik ez daukate. «Irraticintza tradizionalean programazio estankoa daukate, magazinak bezala, Bizkaia Irratiari jarraiko irratia bat da albiste-musika formula erabiliaz. Guk gauza bat finko izatekotan orduerdiko meza daukagu», azaltzen du zuzendariak. Meza emateak kontrastea sortzen duela aitortzen badu ere «atzean



guk Eleiz Barrutia dauka-
gun lez eta beronek zaindu
beharreko eta eskaini beha-
rreko zerbitzua ikusten du
meza ematea. Bestalde geu-
re entzuleen artean badago
holango zemento bat, gai-
xo dagoen jendea, nagusiak
eta erdi bakarrik dagoena,
honek gustora entzuten du
meza».

Bizkaieraz epeltasuna

Entzulego euskalduna,
Galdakaotik, Basauritik,
Txoriherriko Lezamatik

deitzen duena, ume pilo ba-
tek ere parte hartzen du le-
hiaketan edo helduek zo-
rionak eskeintzeko progra-
man. Ezin da entzulegoa ti-
pifikatu. Herri txikitako
entzulegoa, euskalduna eta
bizkaitarra gehien bat fi-
nean.

Bizkaieraz egiteagatik
«konektatu dugu irratia egi-
teko modu batez eta as-
koz identifikatutago gau-
de. Jendeak hobeto identi-
fikatzen gaitu bizkaieraz».
dio Kepa Uriartek. Bestalde
Iralagoitiak gehitzen du
«bertokoak gara, bertoko
medio bat bertoko jendea-
rentzat ari gara. Gainera

hurrintasun bat dago, etxe-
kotasun bat eta bizkaieraz
egitean neuk epeltasun bat
sentitzen dut. Batuaz egi-
nez gero medio hau hotz
gera zitekeen». Ez da horre-
tan geratzen Iralagoitia
«neuk batuaz egingo banu,
eta batuaz alfabetatuta na-
go, ez nuke bizkaieraz bes-
teko aberastasunik, esakera
dela, esamoldeak direla,
errezago ikusten dut biz-
kaieraz».

Ermĩne **B**elaustegigoitia

«Gure entzuleen artean
badago holango
zemento bat, gaixo
dagoen jendea, honek
gustora entzuten du
meza».



ETA DURANGOKO AZOKARI BEGIRA:

ZU ZEU. Gontzal Mendibil

GABON KANTAK. Txirri, Mirri eta Txirribiton

Anje Duhalde eta Xabier Amuriza...



DISKOETXEA

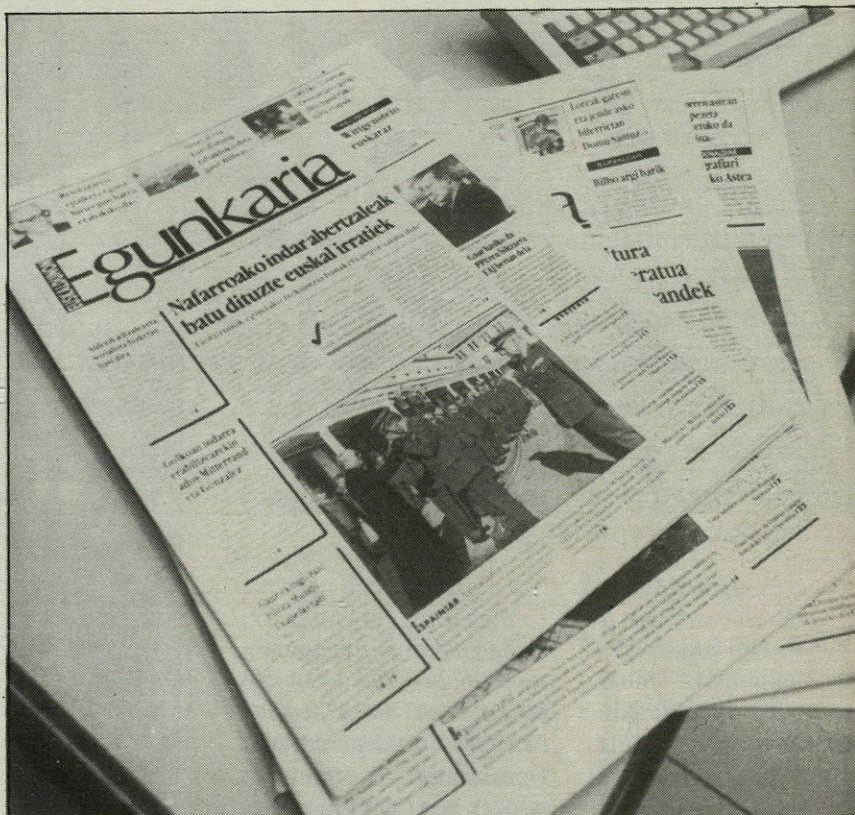
**ARBAITZALDE ETXEA,
SAN ROKE AUZOA
TLFN. 45 96 29 / 46 29 64
20009 DONOSTIA**

Egunkaria dagoeneko kalean

ABENDUAREN seian abiatu zen euskarazko Egunkaria kioskoetara: Euskarazkoa, 40 orrialde, tabloide tamaina, tinta batez, nazionaltasuna nabarmentzen duena bere sailetan zehar, Lasarteko erredakzio nagusiaz gain Bilbo, Gasteiz, Iruñea eta Baionako erredakzioez ornitzen dena, euskal kultur munduko hainbat kolaboratzailearen eguneroko parte hartzeaz...

Lehen egunean Egunkariaren 30.000 ale atera zen kalera 1.600dik gora puntutan banatu ostean zona euskaldunetan erabat agortu zela. Kronika hau isteko orduan zuzendaritza taldeak esandakoaren arabera egindako prebisio guztiak motz geratu dira eta aurrerantzean 36.000 ale kaleratzeko asmoa iragarri dute. Bi arrazoi jartzen dira «gainditzerainoko» harrera honen esplikatzeke: Azken publizitate kanpaina eta egunkariaren kaleratzeko baliatutako eguna.

EGUN batzuk lehenago Jose Ramon Belokik gidatzen duen Egunero proiektuaren ondorio gisa kontsideratu daitekeen zero alea —zortzi orrialdeetako egunkaria— argitara eman zen, eta ikusikoarekin bi ondorio atera daitezke garbi. Batetik, egunkariaren izaera bera: Abuztuko notizi «zaharrez» eta erreportaieiz ornitua, zortzi orrialdez osatua... begibistan geratzen bait da, eta bigarren egunkaria aterako denaren hipotesiari helduz, batak —Egunkariak— ez duela zerikusirik bestearekin —Egunero—, hots, bata egunkari konbentzional baten lekua betetzera datorren bezala balizko besteak bes-



telako merkatu baten alde apostu egiten duen neurrian. Beraz, hainbatetan aipatu izan den «bi egunkarienezat ez dago lekurik» esaldia zentzugabeturik geratuko litzateke.

PELLO Zubiria Egunkariako zuzendariak aipatzen zuenez «Egunkaria martxan jartzen eman dugun urte honetan ez dira erabat argitu aginte publikoarekiko harremanak. Arrisku arrazional horrekin ateratzen gara. Uste dugu konponbide batera iritsi gaitezkeela eta iritsi behar dugula». Hiru aldetatik ikutu daiteke puntu hau: Nafar Gobernuak diru laguntza bat emango dio Egunkariari, hain zuzen ere egunkariaren subentzoetara

zuzentzen duen diru iturria baliatuz. Aldiz, Gasteizko Jaurlaritzak ez dauka kontenplaturik inongo diru iturririk Egunkariarentzat, eta esana du gainera, ez duela subentziorik emango. Nola ulertzen da —eta hor dago Kataluniako adibidea: 700 milioi banatu bait dira katalanez egiten diren egunkariaren artean—, jada martxan dagoen Egunkariak sosa bat ere jaso ez eta oraindik orain bere nondik norakoa azaldu ez duen balizko beste egunkariarentzat diru guztiak gordetzea? Jarrera diskriminatzailea nabarmenegi geratuko litzateke.

J.J. Petrikorena

Txotxongiloen geroa hari mehetik zintzilik

Bilboko Nazioarteko IX. Txotxongilo Jaialdia egun hauetan ospatzen ari da Tolosakoa amaitu berri dela. Bi jaialdi handion ostean urte osoko «isilunea» datorkie ordea hari mehetan zintzilikatutako pertsonaiei.

Txotxongiloen nondik-norakoa aztertzeke asmoz hainbat talderen eritzia bildu dugu segidako erreportaian.

KIXKA. Flip y Roby, Goloa, Kukubiltxo, Bihar, Panta-Rhei, Txotxongilo, Cobaya, Antzezkiuna, Kuskus, Kalandraka, Gabea, Taun-Taun... guzti hauek eta gehiagok osatzen dute Hego Euskal Herriko titiriteroen panorama, Ipar Euskal Herriari dagokionean ez bait da txotxongilo talderik esistitzen.

Antzerki moeta honen lagundiak eta jaialdiak ugari diren arren taldeen eritzia ez dator bat hauen balioaz mintzatzeko orduan. KUKUBILT XOren eritziz: «Ez ditugu ontzat hartzen orohar jaialdiak urtean zehar txotxongiloaren aldeko mugimendua mantentzen ez den bitartean. Positibotzat emango genuke politikak orokorrago baten baitan eta jarraipenez antolatuturik

egingo balira. Gaur egungo egoeran, horrelakoetan xahutzen den dirua bestela baliatzearen aldekoak gara. Donostiako Txotxongilo taldeak besterik dio: «Gure lana ezagutzeko emateko jaialdien izaera ezinbestekoa da; gainera baliotsuak dira ere zeren guk datozen taldeak aztertzeke aukera bait daukagu eta horrekin ere piloa ikasten bait dugu.

Etorkizunaren haritik

Etorkizunari buruz mintzatzean Gasteizko Panta-Rhei taldeak espektakulu hau «abangoardiako mugimendua eta antzerkia eta plastika (margokuntza...) lotzeko arte bezala ikusten duen bitartean, Kalandrakak

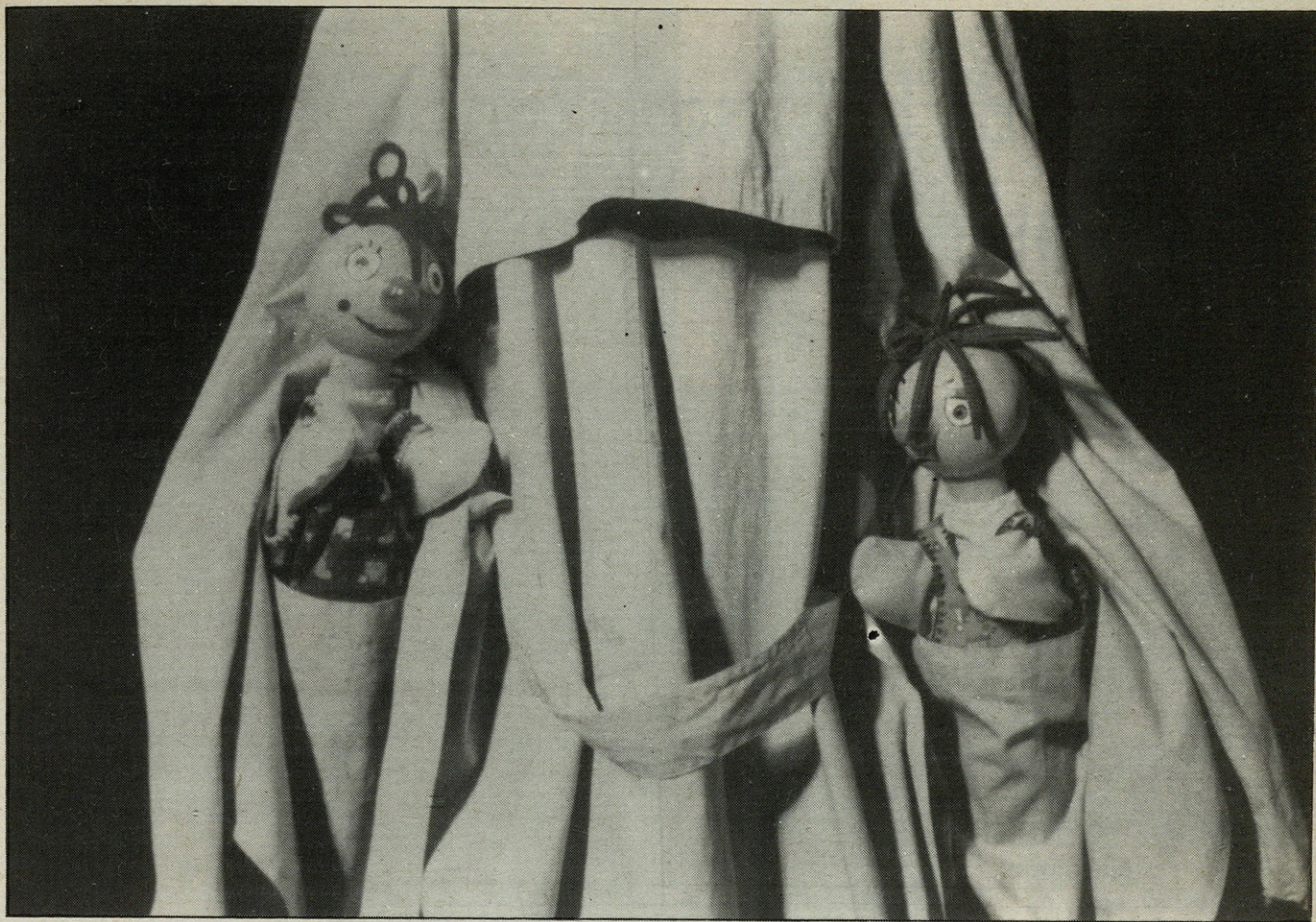


aurrera jarraitzeko erakundeen babesaren beharra aldarrikatzen du. Kukubil-

— Gure artea antzerkiaren anai txikia eta txiroa bezala ikusten da ●

txok are gehiago dio: «Etor-kizuna baikor dakusagu txotxongizaleok, batipat egileok egiten dugun lanari esker. Urte batzuetatik hona txotxongiloaren kalitatea hobetu egin da, talde berriak sortu dira eta nahiko kalitate handiko ikuskizunak egiten dituzte.

Beste eritzirik ezagutu nahian Erramun Landaren-



gana jo dugu. Marrazkilari honek Bilboko Txotxongilo Jaialdiaren antolaketa bost urtez hartu zuen parte. «Orokorrean antzerkiaren mundua nahiko txarto ikusten dut. Txontxongiloarena dakusat antzerkizaleei geratzen zaien bide edo aukera bakarranetarikoa. aukera talde txikienez izango da. Txontxongiloa elementu bezala, hau da, panpin bezala, erabiltzen jarraituko dute telebistan, publizitate mailan... Horretaz baliatuko dira bakarrik, titireen mundutik nahi izan dutena edo errentagarria izan dena sustraiz dute. Baina espektakulu modura ez diot bizitasun handirik ikusten zeren lan kolektiboak, taldeak, desagertzera bait doaz. Jendea ez da taldeetan elkartzen eta txotxongiloa hor sortzen da. Ez da desagertuko

baina museoko elementu bat bezala mantenduko da.

Publikoarengandik izan duten arreta ia aho batez salatzen dute. Kalandrakoei esaten duten moduan «Jendeak txotxongiloa bi-

— Txotxongiloa ez da desagertuko baina museoko elementu bezala mantentzeko arriskua dago ●

garren mailako antzerkia bailitzan ikusten bait du. Guk, noski, ez dugu horrela pentsatzen, eta batzuetan antzerkia berak baino baliabide gehiago izan ditzake. Esaterako, «Superman obra

antzestu nahi baduzu, txotxongiloekin protagonistak hegaz egin dezala lor dezakezu errezago. Panta-Rheik arazo honen errua bere buruari botatzen dio «Titiriteroek dugun gauzarik txarrena da gure burua oso txarto tratatzen dugula, antzerkiaren anai txikia eta txiroa bezala ikusten dugulako gure artea; dramaturgoaren aurrean makurtzen gara esaten duenean.

Dirulaguntzarik ez

txotxongilogintzaren garapenari begira zuzentzen den dirua nahiko eskasa da eta titiriteroek arrazoi honengatik beraien arrenkura erakusten dute. Erreportai honetan bildu ditugun taldeen egoera ekonomikoa

Txotxongiloen mundua: Jaialdien fikzioa eta hauen ondorengo errealitate gordina.

Concha de la Casa: «Bilboko Jaialdia nazio askoren begi puntu da»

CONCHA de la Casak Bilboko Txotxongilo jaialdia antolatzen berderatzi urte darama. Jaialdia guztion gustora antolatzea ezinezkoa dela onatzen du. Dena dela eboluzioa oso inportantea izan da eta berak azaltzen du «autodidaktak izateko, dirulaguntzarik gabe superbizitzeko eta eskola edo tradizio handirik ez izateko eboluzioa oso baikorra izan da eta horregatik gure Jaialdia beste nazioentzat begi puntu bihurtu da. Jaialdiak txotxongiloaren antzerkian gauza miresgarriak egin daitezkeela erakutsi du. Publiko fidela lortu du. Akatsak badaude ere hobetu ahal dugu.

Jaialdiaren zuzendaria ere txotxongiloaren barneko sailkapen bat egiten du: «nik esango nuke oso garrantzi handia daukala Telebista munduan sartzea eta hori Goiztiri taldeak lortu



du kasu. Beste batzuk, Kukubiltxo bezalakoek,

kaleko ikuskizunetan neurtu dituzten beren

ahaleginak. Leku askotara joan dira eta oso errekonozimendu zabala daukate beren lanagatik. Txotxongilo taldekoak beste arlo batetara dedikatu dira: eskolako txotxongilogintzan duten arrakasta.

Bere ustez Euskal Herriko taldeek ez dute tradizio handirik, zaharrenek hamasei, hamazazpi urte baino gehiagorik ez bait dute. «Arrazoi ekonomikoen ondorioz bestalde, titiritero askok beste lanen bat dute superbizitzeko. Honez gain, Euskal Herrian ez dago maila honetako eskolarik. Jendeak ahal duenean ikastaroetara joaten da baina hau ezin da parekatu Kataluniako eskaintzarekin non artista bat hiru urte ikasten egon daitekeen. Gero sasi-titiritero asko ere badabil, seriotasunez seriotasunez lan egiten duten taldeei ospea kenduz».

kasu desberdina da: Kalandrak Nafarroako Gobernuaren laguntza jasotzen du; Kukubiltxok aurten lehenengo aldiz jasoko du dirulaguntza; beste bi taldeek ez dute ezer jaso, talde gehienentzera, hain zuzen ere bostpasei bakarrik bait dira instituzioetatik dirua lortzen dutenak. «Loteria

irabaztea bezelaxe omen da. Panta-Rheikoen aburuz «dirulaguntza falta politika ezkorren ondorio da. Talde hauek dirurik gabe mantentzeko arazo larriak pasatzen dituzte baina esaten dutenez «oraingoz ez dute gurekin bukatu; dena dela ez dakigu ondo zelan egiten dugun aurrera jarrai-

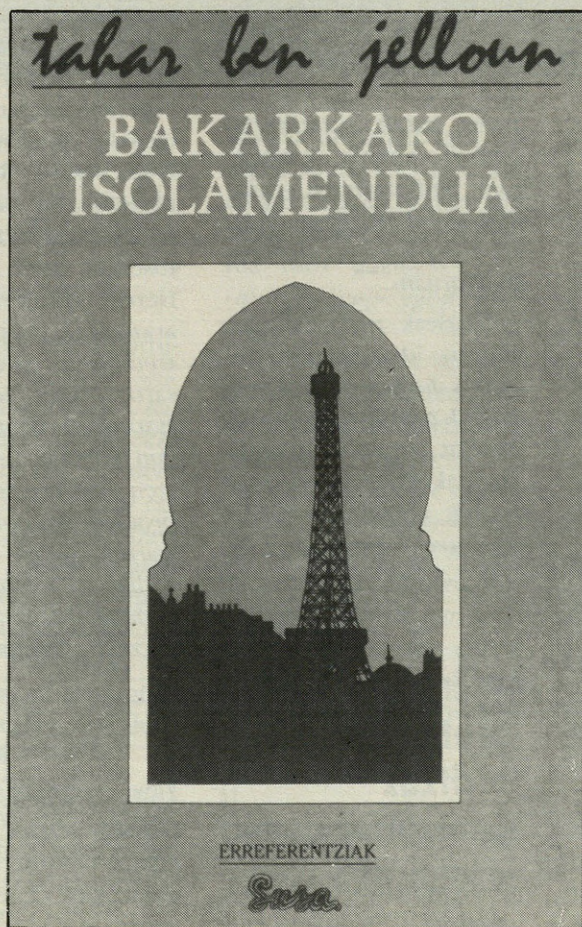
tzeko.

Talde hauetako partaideek txotxongiloa ez dela bakarrik umeentzako ikuskizuna aldarrikatzen dute, obra asko helduentzat prestatu bait daude bereziki. Ordea Erramun Landak kontrako eritzia aurkeztzen du: «Helduengana hurbiltzen saiatu dira bai, baina

gauza bat da saiatzea eta bestea lortzea. Lehen esan dudanez antzerki mundua krisian dago, txotxongiloak indarra dauka, baina ito egiten da, ez da modernizatzen uzten.

Amaia Navascues

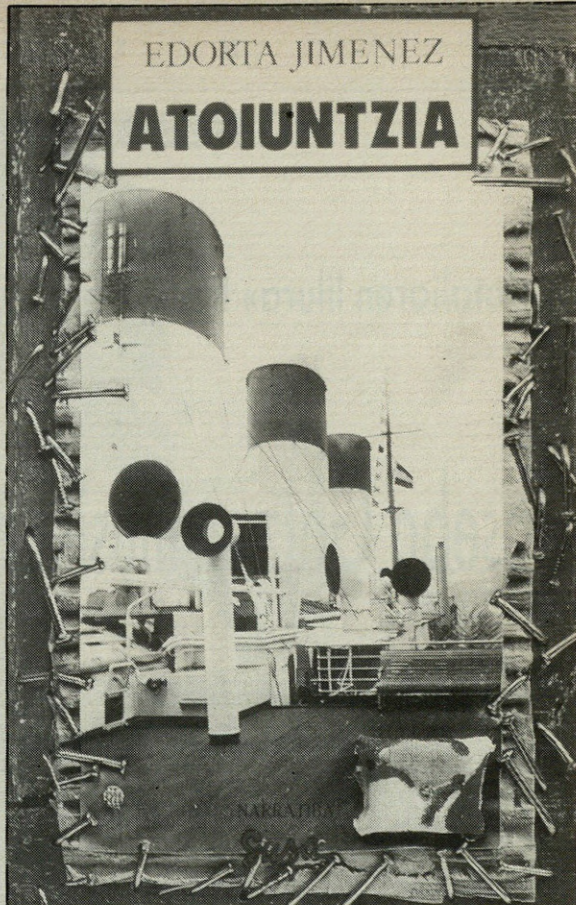
Tahar BEN JELLOUN. BAKARKAKO ISOLAMENDUA. Erreferentziak.



Pablo SASTRE. KRIST ALEZKO BULARRAK. Narratiba.



Edorta JIMENEZ. ATOIUNTZIA. Narratiba.



L I T E R A T U R A

Susa

Eta gainera:

Joanes URKIJO:
BERBAK LEGEZKO AIZTOAK.
Poesia.

Jon ARANO:
MALEZIA SORTA. Poesia.

MASKARADA taldea:
MARXKARADA. Antzerkia.

«Nataliaren lilura» liburua argitaratu berri du

Joseba Gotzon musikariaren txango erotikoa

Joseba Gotzon ezaguna da Bizkaia zein Euskal Herriko musika munduan kantautore eta hainbat aldizkari musikaletan idazle bezala. Aspaldi erabakia zuen ordea eleberri erotiko bat idaztea, eta lagunek «kaskoa» berotuta, paratu du bere lehenengo nobela, «Nataliaren lilura».

EZ da erraza nobela bat kaleratzea, are gutxiago argitaletxeen merkatutik kanpo egin nahi baldin bada. Joseba Gotzonek desafio hori hartu du bere lehenengo eleberria, «Nataliaren lilura» istorio erotikoa, mundura ekartzean. Joseba Gotzonen lehenengo literatur obra da hau, nahiz eta aurretik ere aritua den, duela urte pare bat Iñaki Ojedaren poemen bilduma jaso eta argitaratzeko lanean kasu, eta Elias Amezaga idazlearen laguntzaile gisa hainbat liburutan.

Bere kantautore eginbeharra ere poesiarekin lotuta dago, baina hortik nobela bat idaztera animatzea pauso handi bat izan da. Portugaleteko idazle berri

honen ustetan, euskal literaturan gai erotikorik ez da jorratzen, eta horregatik, lagun batek animatuta, eleberri erotiko bat egiten ausartu zen. Igaro den udan idatzi zuen «Nataliaren lilura» eta duela hilabete eskas argitaratu zuen.

Liburuaren azalean esaten duenez «Nataliaren lilura» «gizon baten istorio sexuala da. Noizbehinkako harremanak eukiz gero arazo psikologiko batetan harrapaturik geratzen da. Psikologia kabinetera doa, liburuak irakurri, emakume eta gizonak bisitatu eta bideo batzu ikusten ditu..., baina bere egoerari inork ez dio erantzunik ematen. Azkenean, Nataliarengan —bere lehen maitalea—

erantzuna aurkitzen du».

Matxismorik ez

Beldur da liburuaren gaia dela-ta norbaitek matxistatzat joko duelakoan. Nahiz eta gizon baten arazo sexualeri buruz idatzi, emakumeak ere kontutan hartzen ditu. Gizona «aholku edo arazo batzu gainditzeko zenbait aukera emateaz gain, andrazkoaren sexualitatea hobeto ezagutzeko ere hainbat gauza aipatzen da liburuan».

Idazleak asmo bat zuen liburua idazterakoan, «gizonek ditugun arazo sexual batzuk gainditzeko zenbait aholku eman, esaterako egokiak diren ariketa fisiko batzuk, emakumea hobeto ezagutzeko zenbait gauza

edota sexu harremanetan sortzen diren arazoak normaltzat jotzea».

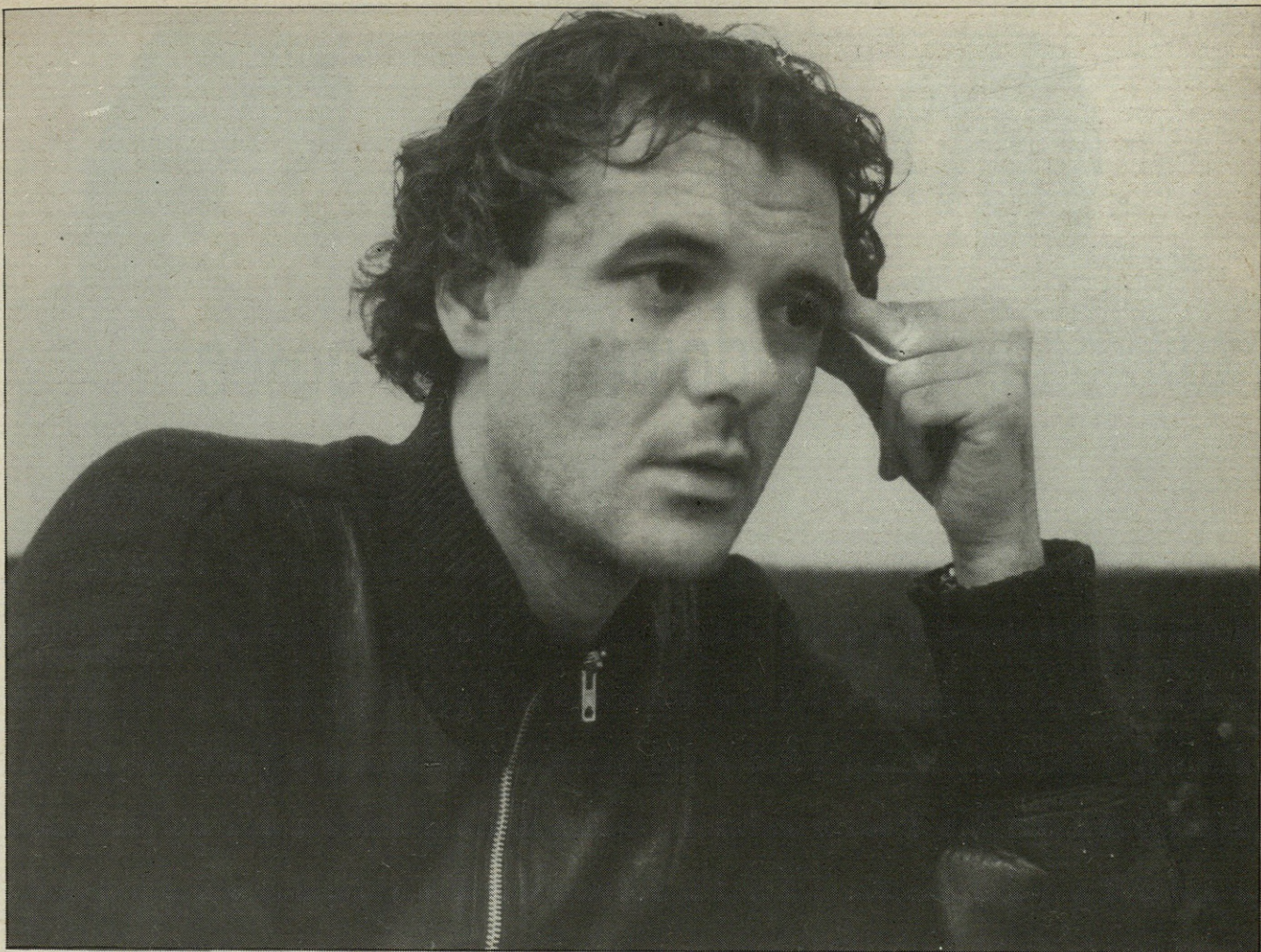
Berak ematen dituen soluziobideak eta aipatzen dituen esperientziak sexualitateari buruzko liburu eta artikuluetatik atera ditu. «Gai hauetaz irakurtzea oso gustatzen zait», dio. Horretaz gain, irrifarrezka bere esperientzia batzuk isladatzen dituela aitortzen du.

Era berean, liburuan erotismoaz gain, beste gai batzuk sartzen saiatu dela dio Josebak, batez ere Euskal Herriko gizartearen dauden arazoak azpimarratuz. «Horretaz gain, beste gai batzuk sartzen ditut, adibidez heriotza; zer pentsatzen dugun horretaz... —eta jarraitzen du— erotismoaz gain, protagonistak bizitzaz pentsatzen duena. Erotismoa soilik azaltzen bada, behar-bada liburua jasanezin bilakatzeko arriskua dago».

— Erotismoaz gain protagonistak bizitzaz pentsatzen duena azaldu nahi izan dut liburuan ●

Auto-ekoizpena

Lailla da lehenengo liburu bat argitaratzea, baina are gehiago norberak aurrera eramateko enpeinua bereganatzen badu. Joseba Go-



tzon eta bere lagun batek hori egitea erabaki zuten eta orain emaitza ikusi dute, 4.000 ale kalean eta ordaintzeko epeak gero eta gertuago dituztela.

Kantautore-idazle portugaletarak dioenez, «*hiruzpalau aukera nituen. Bata zen argitaletxe batekin egitea eta nik oso argi neukan hori ez nuela nahi eta horregatik ausartu nintzen arriskuarik bazela jakin arren*». Beste bide bat lehia-keta batetara aurkeztea zen, baina Josebak ez du haietan sinisten eta argitatzeko aukera hau ere deuseztatu zuen.

Ekoizpen prozesua lagunarekin batera banatu zuen. Idazlea, inprentegi, banatzaile eta liburua egiteko bide guztiaz arduratu eta

besteak promozio lana bereganatu zuen. Ez dute uste etekin handiak izango dutenik, baina beren produktua osoz gidatzen dute, «*inoren menpe egon beharrik gabe*».

Liburua kalean izan eta gero, jendearen artean ezagunarazteko lan itzela dute, «*normalean argitaletxe eta banatzaileek autore ezagunen promozioa ondo egingen dute, besteena, berriz, ia ez da esistitzen. Geuk gure kontura egin behar dugu kanpaina osoa eta guztiz beharrezkoa da, liburu saltzen ez bada guk dirua galtzen dugu eta*».

eta idazle agertu, ez dio musikari guztiz utzi. Dagoeneko hiru disko kalean ditu eta laugarrena ateratzear dago, «*Kalapo*» izeneko taldearekin eskuz esku. Kantautore izateari uko egin barik, piskat nekatuta, talde bat sortu du, berarekin kantatzeko, «*bakardadea atzean utzirik*». «*Kalapo*», «*galapo*», «*kalipu*» Iparraldean erabilitako hitza dugu, indarra eta ausardiaren arteko lotura adierazten duena. Baina ez du horregatik soilik erabaki izen hau, hitzaren soinu iradakorra izan zen aukeratzeko ezaugarri dezisiboa.

Joseba Gotzonek euskal literaturgintzan gai erotikoen falta somatzen zuen, eta hutsune horren betetzeko saioa ere bada liburu hau.

Musika ahaztuez

ahiz eta azken honetan liburuan guztiz sartuta egon

Arantza Gutierrez

Itsaso Fernandez

Pantxoa eta Peio, doinu berrien gosea

Betiko hildoari atxekiz eta era berean bikotearen molde klasikoekin hautsi nahian, garai bateko lagun zaharrak bilduz eta karga poetiko handiz burutu dute Pantxoa Carrere eta Peio Ospitalek «Eguzkiaren musu» izeneko diskoa.

PANTXOA eta Peio orain, Peio eta Pantxoa lehen. Euskal kantagintzaren urrezko diskoa osatuko luketen abesti entzutetsuenera hainbat —«Itziarren semea», «Lepoan hartu»...— egin eta gero, hogeitabat urte beranduago, azken diskotik lau urte pasa direla, plazaratu berri dute «Eguzkiaren musu» izeneko. Antton Valverde, Xabier Lete eta Lurdes Iriondo lagun zaharren babesean.

Eteten ez den hariaren adieraztera dator «Eguzkiaren musu», herri kantagintzan oinarrituriko estiloa, betikoa, bikotearen ahotzen zerbitzura Mixel Ducan-ek paratu dituen konposaketez, ornamentuez, arropa berriez jantzia. «*Funtsa da bera*» diote, Barona Zaharreko ilun koloreen artean: «*Iraun, iraun*

behar dugu, euskaraz kantatzen iraun».

Kultura batasunaren oinarri

Duela hogeitabat urte, Amaia kultur taldeko partaide zirela Pantxoa Carrere eta Peio Ospital, Monzon etorri zen hitzaldi bat ematera, eta haren ondotik Laboa, Lertxundi... aritu ziren. Iparraldean ez zen oraindik «kantaldia» ezagutzen eta Ez Dok Amairu-rikiko lehen harremanak ziren haiek bestalde. Giro horretan, bikotearen geroa bideratzeko zimenduak jarri zituzten, estraineko aldiz «Hegoadekoen» koadrila berean jotzeaz gain, Monzonek, aspalditxoan izkiriaturik zituen letra zenbait eskaini bait zien. Horien ba-

liatuz, urtebete beranduago, disko txikia burutua zuten egundoko arrakastaz. Oraindik orain, kanta haien gosea somatzen dute han-hemen egiten dituzten jaialdi ugarietan, mezuaren gaurkotasunaz omen, Pantxoak aitatzen digunez.

Tarte horretan, 1968-69 urteetan, «Zazpiri Bai» ikuskizunak, Iparraldeko euskal kultur mugimendua errotik harrotu zuen. «*Importantea zen oso —mintzo da Peio— Hegoaldeko nahiz Iparraldeko kantariak eskenatoki berean ikustea, horrela frogatzen bait da gure kultura bi aldeetako batasunaren oina-*

Kantuak ahalik eta hobekien egitea da eta izango da gure militantismoa

rria dela». Mutur batetik bestera korritu zituzten herriak eta plazak. Sarasola, Borda, Etxamendi eta Larralde... kantariak ere or-

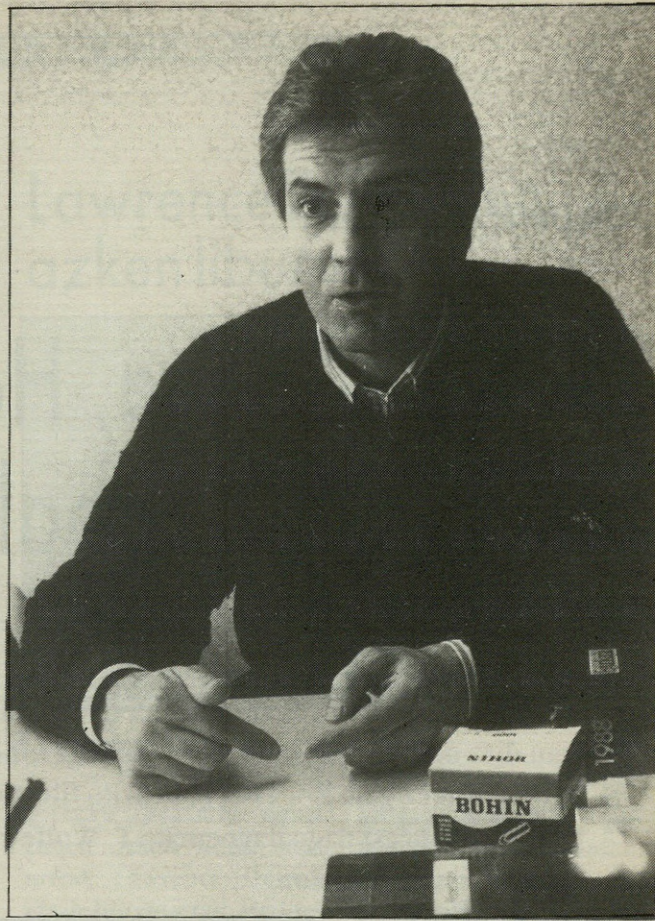
duan sortu ziren. «*Jende anitzek jaialdien kausaz deskubritu zuen euskalduna zela, berezitasunik bazuela, eta kantua zen guzti hori kanporatu zuena. Sasoi hartan ez zen alderdi politikorik, ez zen prentsarik, kantaldiak ziren jendearentzat herri bezala bere burua pausatzeko espresio modu bakarrak*».

Musikariak baino interpretariak

Gero eboluzio normala gertatu da, eta guk hori bizi dugu: Gure musika lantzeko eta hobetzeko beharra. Ez du esan nahi ordura arte egin duguna ukatzen dugunik, eboluzioa gertatu da, eta horren baitan kantuak edozein kulturatan betetzen duen funtzio bera bete behar du. Beraz, kantuak ahalik eta hobekien egitea da eta izango da gure militantismoa» argudiatu digute aho batez. Morrontza honen testigantza genuke azken «Eguzkiaren musu» hau, hamar abestien bilduz Elkar disketeak plazaratu duena. Bertan agertzen di-



Pantxoa Carrere: «Nahiz konposaketez, ornamentuez, arropa berriez jantzia izan gure musikaren funtsa bera da.



Peio Ospital: «Gure entzulegoa bada guzti honen bila datorrena, kultura bizi baten, hizkuntza bizi baten bila dator.

ren lau doinu egoera sozio politikora lotuak dira —Iparraldeko 87ko sareka-da, Frantsez Iraultza, notablen jarrera...—, beste lau Jean Louis Davant-en poesia ekologikoa bezala definitzen dutenean oinarrituak daude «eguneroko bizitzako esperientziak alegia», Xabier Leteren Luis Llach-en itzulpenak eta kantu zahar batek osatzen dutela plastiko berria, «disco guztietan lez, kantu zaharra eta oraingoaren artean lotura hori badela adierazi nahi izaten dugu».

Antton Valverde —doinueta—, Xabier Leteren eta Lurdes Iriondoren —letren osatzen— lankidetzak be-

rreskuratu nahi izan dute oraingoan, duela hamabost urte, 1975ean, plazaratu zuten disko bikoitzaren ahalegin bateratu hura berpiztuz nolabait, «urteen poderioz mantendu den adiskidetzaren seinale ere bada». Musikaren ardura nagusia ordea, Mixel Duca-nek hartu du bere gain. «Azken finean musikariak baino gehiago interpretariak bait gara. Orain bitartean bestalde, gure kantatzeko era oso tradizionala izan da, eta lan honetan saiatu gara bikotearen melodia klasiko horrekin hausten, konponketa sinpleez lagundurik, eta noski, biziki pozik gaude egin dugun lanagaitik».

Iraun eta iraun

Beste gose batez etortzen dela jendea jaialdietara diote Peio Ospital eta Pantxoa Karrerek, «kultura musikala askoz aberatsagoa da, kantariak ere behar hori sentitzen du eta hor halako batasun bat badago. Gure entzulegoa bada guzti honen bila datorrena, kultura bizi baten, hizkuntza bizi baten bila datorrena». «Gure problema da irautea, irautea» errepikatzen du Peiok, lehena, oraina eta geroa lotu nahian. Pantxoak hartzen dio haria: «Funtsean ez gara aldatuko, gure kantagintzak duela hogeit urte eta gaur gauza

bera izaten jarraitzen du, aldatzen dira formak, gozatzeko moduak baino».

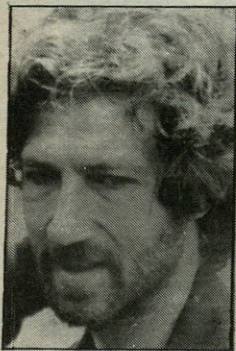
Itsas karakola belarrira eraman eta olatuen melodia belarrira ekartzen den bezala, Peio eta Pantxoa, Pantxoa eta Peio, entzutearekin batera hasera batean egindako abesti haien oihartzuna errepikatzen da etengabe: Monzonenak, Manex Pagolarenak... «jende askori bizi izan dituen gauzak gogorarazi izan diogulako gogoratzen gaituzte, hor dago gure arrakastaren klabeetarik bat bederen».

J.J. Petrikorena

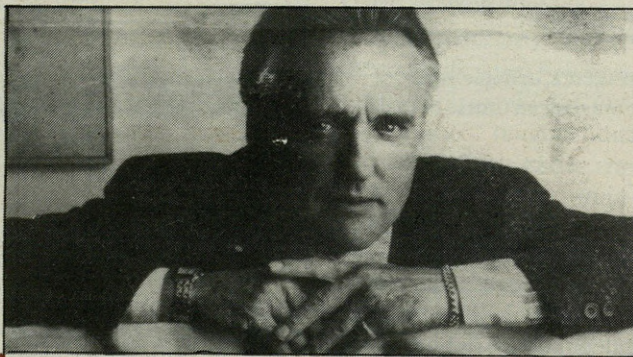
Urte berri, filme berri

Brian de Palma, Hopper, Herzog... azken lanak zabaltzeko prest

London izan da azken egunotan zinegileen biltokia eta bertan ikusi ahal izan dira datozen hilabeteetan arrakasta lor dezaketen filme horietako batzu. Horrez gain Bocassari buruzko filmea estreinatu berri da Parisen eta prest dago dagoeneko T. Wolfe-ren «Harrokerien sutea»ren zine bertsioa.



Werner Herzog.



Dennis Hopper.

NONBAITETIK hasi behar eta Londoneko Nazioarteko Zine Jaialdia aipatuko dugu lehendabizi. Saririk gabeko jaialdia dugu baina zine merkatuan eragin handikoa eta hara bertaratzen dira zine zuzendari aktore eta produktoreak beren lanei bultzada emateko.

Aurtengoan ere halaxe izan da eta jende ezagun ugari bildu da 34. saio honetara. Horietako bat Dennis Hopper «The Hot slot» bere azken filmea aurkezte-

ko. «Easy Rider»eko zuzendariak zine beltza landu du oraingoan, Don Johnson aktore nagusirako aukeraturik. Bertan izan zen halaber Peter Bogdanovich «Texasville» bere azken lanarekin, zenbaiten ustez aurreko lanen mailara helden ez den filmea izan arren.

Produkzio handien saillean Stephen Frears-en «The Grifters» agertzen da. Iparamerikarrek produzitua, Frantzia bizi den zuzendari britaniarrak gidaturik. Filme hau izen bere-

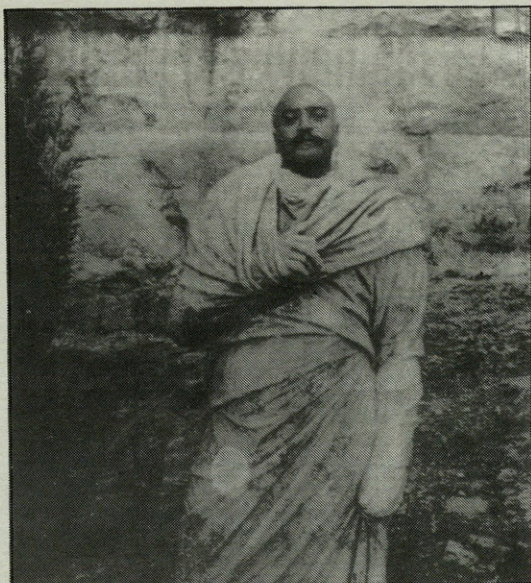
ko Jim Thompson-en nobelari oinarriturik dago eta Los Angeles azaltzen diren kontradikzioak isladatu nahi izan ditu Frearsek Mafia tartean delarik.

Meditarreneotik heldutako produkturik ere erakutsi zen Londonen: Rossi-ren thriller politikoa «Dimenticare Palermo», Fellini-ren «La voce della luna» amets luzea, eta Tornatore-ren «Stano tutti» herrimik joto ibibilbidea Italian zehar. Eta Italiako ordezkariakin bukatzeko Ta-

viani anaien «Il sole anche di notte», Tolstoi lan baten oinarrituriko filmea.

Eta hasieran esan bezala, Londonetik pasatu gabeko filme berriak ere agertu zaizkigu egunotan. Batetik Herzog-en «Itzaletako inperio baten ohiartzunak», Bokassa diktadore afrikarraren figuraren inguruan. «Aguirre o la colera de Dios» edo «Fitzcarraldo» bere aurreko filmetan ikusi bezala, gizon bakar baten botere nahiak eragindako eromenak aztertzen saiatzen da Herzog, nondik eta nora bidera daitekeen herri oso bat basakeriaren sakanera. Filmearen azken irudia, kartzelaturiko tximino bat zigarreta erretzen.

Eta azkenik Brian de Palmaren azkena, Tom Wolfe-ren egokitzapen bat. Zuzendariak dioenez, liburua erabat aldatu den arren jendearen gustokoa da filmea, bai irakurri dutenek bai irakurri gabekoek maite izan dute. Pertsonaiak eta egokierak sakonki aldatu arren Wolferen ikutu satiriko eta zinikoa mantentzen saiatu da eta lortu duelakoan dago.



Romeo Martinez, argazkiari eskeinitako bizia

Sailkatu ezina genuen gizon hau baina, bere lana eta bizitza oroitarazteko hitz bakarra dago, argazkilaritza. Aldizkari ugariaren zuzendari *Vu*, *Le Monde Illustré*, *Regards* eta, batez ere *Camera*, hainbat eta hainbat argazkilariren lanak ezagutarazi zituen. Jatorriz mexikarra bere biografiaren lehen urteak ez daude oso argi, Mexiko, Constantinopla, Lyon..., geroago 36ko gerran hartu zuen parte POUM-eko militantea izaki eta orain egun batzu hil zen arte, hainbat Erakusketa, Museo eta Argazki zentrotarako lan eskerga egin zuen.

Egungo filosofo georgiar ezagunena Moskun hil da

Tbilssi-rako (Georgia) hegazkina hartzera zihoala hil zen azaroaren 25ean Merab Mamardachvili, filosofo georgiarra. Bere herriaren «basa-gogoa argitu» nahi zuen, «egunen batean nazio federatuen artean independentea izan dadin». Estatu sobietarraren gehiegizko babesaren kontra jardun zuen, aldi berean arrisku xenofoboak azpimarkatuz. Kant, Descartes, eta Proust sakonki ezagutzen zituen eta horiei buruzko ikastaro klandestinoak antolatu ere. Honela definitzen zuen «Pentsalariaren irudiak» bere liburuan filosofoak aberriarekiko zuen eginbeharra: egia azaldu, konzientzia zibikoa garatu eta gogo basakeriatik iretzen lagundu.

Lawrence Durrell-en azken liburua



Lawrence Durrell.

PROVENZAN eman zituen azken hogeitamar urteak Lawrence Durrell idazle britaniarrak, Mediterraneoko argi epelak konkistaturiko bidaiariak. Himalayan jaio eta Grezia, Alexandria, Sizilia eta Provenza izan zituen bizileku, beti ere Bretania Handitik urrun. Bere azken liburua «Caesar's Vast Ghost. Aspects of Provence» orain gutxi argitaratu da Erresuma Batuan eta, izan ere, Durrell-en behin betirako azken liburua izango da, joan den azaroaren 8an hil bait zen, bere azken deskripzioak kaleratzen ziren egun berberetan.

«Alexandriako lauokotea»ren idazle ospetsuak aspaldi zor zion liburua Provenzari, Sizilia edo Greziako irlei lehenago eskeini zien bezalaxe, eta herioaren hatsa guztiz hurbildu aurretik kitatu ere kitatu zuen zorra. «Caesar's Vast Ghost» (Cesarren fantasma zabala) deskripzio liburua da, baina ez bidaiarientza-

ko gida praktikoa, ez eta biografia kronologikoa, ikuspegi partzial eta pertsonala baizik.

Liburuaren hasieran hildako lagunak -Henry Miller, Giono, etab.- aipatzen ditu eta honela dio «Batztutan liburu hau bukatzeko utzi nautela hemen pentsatzen dut, beraiekin bildu baino lehen». Liburuaren bukaeran poematxo bat uzten digu «Le cercle renfermé» (Ixten den zirkulua); poemaren azken hitza: adio.

Provenza ez da Frantzia, dio idazleak, berezko iza-kera du mendetan zehar landua. Paisaia zoragarria, argia, historia, jakiak... Eta eskualde osoa, tituluari agertzen den bezala, gizon batek markatua, Cesarren itzalpean garatua. «Oraindik ere bizirik da lurralde hauetan Cesarren fantasma».

J.M. Heritz

T E I L A K



MASKARADA URTARRILEAN ZUBEROAN

MUSKILDIKOAZ geroztik urtebetez maskaradarik ikusteko aukerarik izan ez bada ere, ere, datorren urteko urtarrileko igandean antzeztuko da Altzai eta Lakarri eta inguruko herrietan hurrengo.

EUSKAL ABESBATZAK HOBETU BEHARREAN

EUSKAL Abesbatzen maila hobetze-ko ikastaroak antolatu dira. Ikasketa programa hau aurrera eramateko 17 milioitako diru laguntza luzatu du Eusko Jaurlaritzak Azpeitiako Enparan Dorretxean burututako prentsaurrekoan Joseba Arregi Kultur Kontse-

lariak, Eusebio Larrañaga Kultur Hedapen eta Sormen Saileko zuzendari orokorrak, Pedro Ilarramendi Euskal Herriko eta Gipuzkoako Koru Federakundearen presidenteak, Pako Iza Bizkaiko Koru Federakundearen presidenteak eta Manuel Quife eta Manuel Zendoia zuzendaritza komiteko teknikariek esandakoaren arabera. Gaur egun Abesbatzen federakundean 197 talde eta 8.000 ikasle direla adierazi zuten.

EUSKADIKO ARTE GAZTEAREN ERAKUSKETA GASTEIZEN

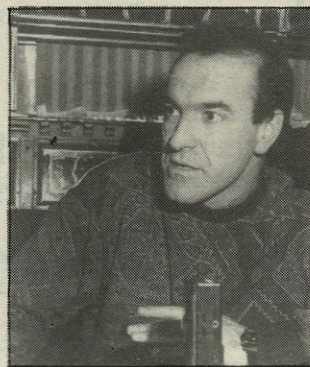
EUSKADIKO Arte Gaztearen lehen erakustaldia antolatu dute urtarrilaren 3rako Gasteizen. Hogei artista aukeratu dituzte, eta horietatik seiri (Maria Rosario Arrazola-Oñate, Joseba Lacadena Mugerza eta Eduardo Lopez pinturan, Pablo Morenori eskulturan eta Daniel Laskurain Areitiourtenari grabatuan), kurtsoa beka emango zaie.

Beka jaso dutenekin batera erakusketan Imanol Marrodan, Loreto Blanco, Ana Isabel Roman Aguirre, Juan Carlos Roman Redondo, Koko Riko, Asuncion Goikoetxea, Juan Luis Díaz de Corcuera, Juan Carlos Meana, Francisco Ruiz de Infante eta Iñaki Imaz pintoreak, Ana Laura Alaez, Pello Mitxelena, Belen Moreno eta Oier Villar de Paul eskultoreak egongo dira.



«Niretzat ipuin bat idazterakoan erritmoa gordetzea da beti garrantzitsua. Kontaketak bere erritmoa gorde behar du pasarte guztietan».

Mariasun Landa.
Euskaldunon Egunkaria,
1990-XII-6



«Neretzat euskaraz kantatzeak ez du inolako esanahi berezirik, ezta inongo ñabardurarik ere. Modu naturalean egiten dut, horixe bait da ikasi nuen hizkuntza, etxean erabiltzen dudana. Erabat normala da neretzat».

Gontzal Mendibil
Deia, 1990-XII-4

E R R A N A K E R R A N



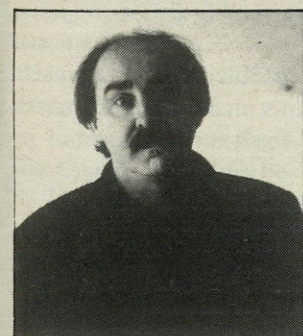
TXUTXUMUTXUKA

ETB-K JARAMONIK EZ «EUSKALDUNON EGUNKARIA»RI

«**EUSKALDUNON** Egunkaria»k, 30.000tik 40.000 aletara haunditu behar izan du bere tirada orrialde hauek idazterakoan kalean laugarren alea zegoe-la kontutan hartuta. Madrilgo, Bartzelonako eta bertako hainbat komunika-bide, notizia berriaren kezka, honen egoitzara hurbildu bada ere, ETBk ez du nonbait nahikoa garrantzitsutzat jo mudura heldu berri dena, ez bait du oraindik kamararik ez kazetaririk bidali lokaletara gorabeheren berri ikusentzulegoari eskain ahal izateko.

«Hemen euskal zinema bultzatzearen alde egin zen apostu, baina industria askoz ere zailagoa denez, azkenean ez antzerkirik ez zinemarik. Pazientzia, urteak eta inbertsioa behar dira. Oraindik hamarkada pare batek pasa beharko du kalitatezko euskal antzerkia izan dezagun».

Paco Obregon, Geroa antzerki taldearen zuzendaria.
El Correo Español-EI Pueblo Vasco, 1990-XII-4



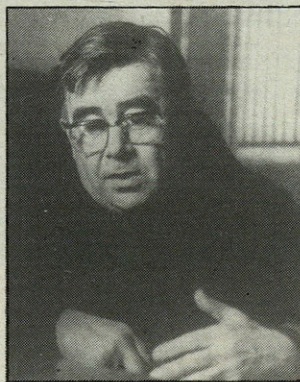
«Nik banekien kontatzeko gauza asko nituela ganbaran gordeta».

Rafa Egiguren.
Euskaldunon Egunkaria, 1990-XII-8



OLATZ SAITUA

soprano bilbotarra
Bilboko Nazioarteko III. Kantu txapelketako semifinaletara heldu da. aurkeztu diren 90 lagun artean 28 aukeratu ditu Enrike Garcia Asensiok zuzentzen duen epaimahaiak. Hamairu sopranoen artean neurtu beharko du bere balioa ●



AITA VILLASANTERI

ez dio Durangoko azokak libururik argitaratu gabe ihes egin. «Angeles Sorazu: bizia eta mezua» izan da erakusgai jarritako obra. Liburu honekin eta Joseba Zulaikaren «Ehizaren erotika»rekin Erein argitaletxeak «Saiopaperak» sail berriari ekin dio ●



ENRIKE ZELAIK

altsasuko akordeoilariak sekulako arrakasta lortu du Argentinan, bertako Euskal Etxeek haruntz eraman duten bigarren aldi honetan. 91. urterako beste hainbat kultura elkartek egina dio joateko proposamena, bere lan artistikoa gero eta gehiago hobesten zaio beraz ●

NOR - NORI - NORK

ZINKUNEGI
O P T I K A

HERNANI, 4 - 20004 DONOSTIA - Telf. 42 06 24

BIDEO ETA FILMEEI

AHOTS, HOTS ETA MUSIKA

EZARTZEKO PREST

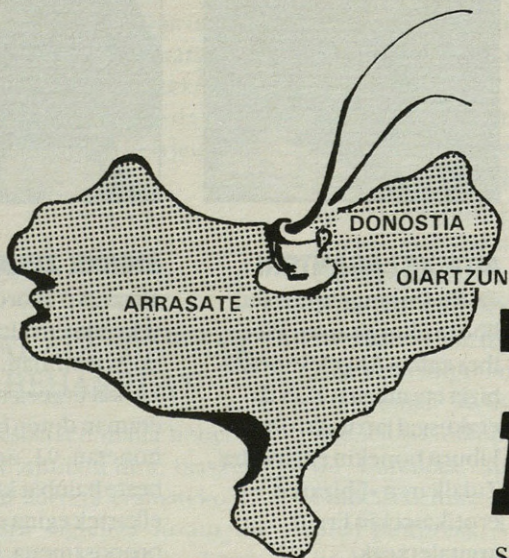
IZBI SA
BIKOIZKETA GRABAKETAK

ARBAITZALDE ETXEA-SAN ROKE AUZOA

DONOSTIA

Tif.: 46 29 64 — 45 96 29

Zure etxeko kafea.
Zaporea, lurrina,... bereziena...
kolombiarra ehunetik ehun.
Kolombiako kafearen agiria duen
Euskal Herriko etxe bakarra.



LA CASA DEL CAFE

San Martzial, 19. DONOSTIA Tel: 42 45 12—35 49 14

Eskozia, klan eta gazteluen historia

SEI hilabete generamatzan Londresen eta hiri erraldoietako gaitzen batek jota nabaritzen genituen gorputz eta arima. Gauza txarra. Bidairan bat egitea erabaki genuen. Kotxea alokatu ondoren Eskozia-runtz eramango gintuen bidean barna abiatu ginen.

Eskoziara joateko asmotan bazara kontuan hartu ezazu herrialde honetan gauza asko ikus ditzakezula eta bide ezberdinetatik joan zaitez-kela. Denbora luzea beharko duzu bertako bazter guztiak ezagutzeko, baina horretarako astirik baduzu, zoaz, merezi du eta.

Eskozia Hegoaldean, Glasgow inguruan hain zuzen, industrializazioa nagusi da. Eskozia Iparraldean berriz, hiri txiki eta herrixkek osatzen dute. kostaldean arrantza da bizibidea eta barnealdean abeltzantza. Guk Edimburgo pasa eta kostalderantz jo genuen, Highlands deritzen eskualdeko parajeeruntz. Tarte-ka, lanbro artean, gaztelu-
ren baten arrastoak ikuste-ko aukera izan genuen. Hauetariko bat, hainbat

erromatar eta noruegar inbasio bizitakoa, historiaren lekuko mütu izan den amildegia baten ertzean kokatuta zegoen. Handik ez oso hurrin, herri txiki bat topatu genuen, Bervie izeneko-koa. Sei edo zazpi etxe, denda ttipi bat, posta bulegoa, eliza eta tabernaz osatutako arrantza herri bat. Tabernan mutil hilegorri koxkor bati ia lo egiteko lekuren bat ba ote zen galde-tu genion, eta bertako fami-
li batengana eramane gin-tuen. Oso jende jatorra.

Hurrengo egunean High-lands barnekaldera abiatu ginen osteran, Ness laku ertzean dagoen Inverness hirirantz. Bidean baso zoragarriak mireste-ko aukera izan genuen, klanen arteko hainbat borroka ikusitako baso ederrak. Bidean Craigievar gaztelua topatu genuen ere, nobela batetara-ko oso eskenatoki apropos-
a iruditzen zitzaiguna. Mendebaldean jota. «Whisky-aren bidea» izenez ezaguna den eskualdea dago, Maltako Whiskya egiten den ingurua. Inguru haietako Whisky fabrikak



oso ospetsuak dira: Glen Grant, Glenfiddich, Glenfardas, Tamnaluvain... eta abar. Invernessera ailegatu eta iparitsasoruntz abiatu ginen, Frotrose herrira hain zuzen. Herri honetako eliza eta kanposantua ikusgarriak ziren oso. Handik inguruko mendi elurtuetarako bidea hartu genuen, ardi artalde eta zezen artean. Ozein taldeak ikuste-ko aukera izan genuen ere bazter ikusgarri haietan.

Ness lakua izan zen gure hurrengo eskala, tamalez, ez genuen pizti famatua

ikusi eta agurtzerik izan. Beste baterako utzi genuen. Ness lakutik Lochy lakura joan ginen eta bertatik Fort William-era. Glasgow-en eman zitzaion azkenik amaiera Eskoziako parajeetatik zehar eginiko ibilaldi honi. Ez genuen bertako kirol eta musika ezagutzeko astirik izan tamalez, hala ere, bueltatuko gara noiz-pait Walter Scott-en sorleku den Whisky-aren erre-nura.

ZIENTZIA

Parasitoen ertsai amankomuna

Pista berri bat Chagas-en eritasuna, loaren gaisotasuna eta leishmaniosiaren kontrako borrokan, Asian, Afrikan eta Hego Amerikan 100 milioi pertsonatik gora erasoten dituzten hiru gaitz parasitario grabeen kontra. Entzima bat identifikatu berri da, alkalino peptidasu

deitua, hiru parasitoek dutena, eta parasitaturiko organismoaren inmunitate-sistema neutralizatzen duena. Ikertzaileen ustez, entzima hori inhibituko duen molekularen bat fabrikatzera iritsiz gero, nahiko litzatekeela parasitoak inaktibatzeko. Ugaztunok alkalino-peptidasarik ez dugunez entzima horren inhibitzaile batek ezingo lioke kalterik egin eta oraingoz bide honetatik abiatu dira.

Intxaurra diabetikoentzat

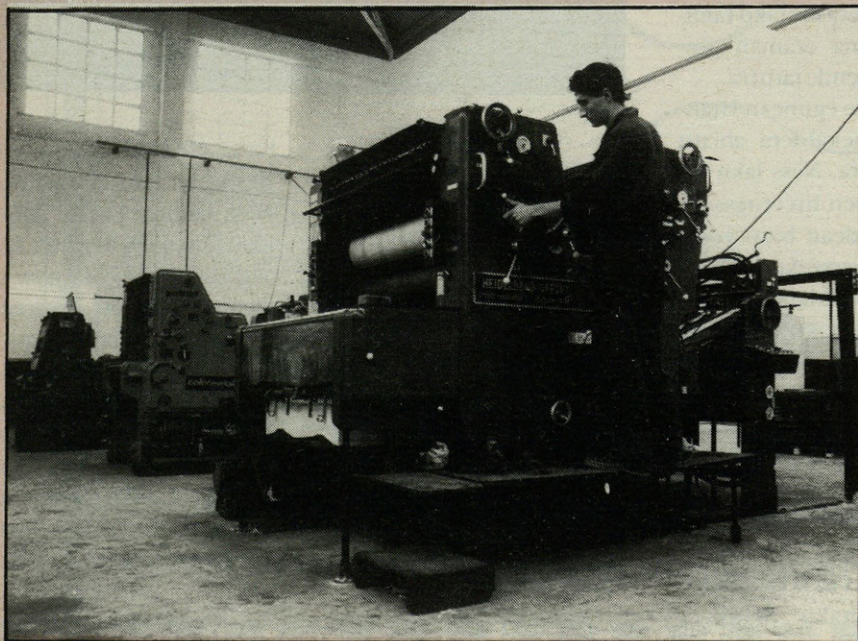
Fruitua eta hostoak dira erabilgarri zuhaitz eder hau sendagai bilakatzeko. Intxaurren olioak eta hostoek gure organismoaren garbiketa eragiten dute. Beraz, diabetea pairatzen dutenek, heuren odol zikina eta azukrezko txisa bota dezakete. Honetarako intxaurren hostoekin infusio bat prestatu, baina noski azukrerik gabe.

Infusio berarekin ozpela eta antzeko arazo guztiak osatzen dira, mindutako lekua ongi garbituz. Bes-



talde intxaurren olioak baurik hartu eta ondoren intxaur pare bat janaz, sa-beleko txitxareak sendatzen dira. Azkenik, tabakoa uzteko modurik egokiena, intxaur hostoak erretzea, ez bait dago ezer horren txarrik.

LEKU BAT EGIN DUGU GRAFIKAGINTZAN



ANtZA
FOTOKONPOSAKETA
INPRIMATEGIA

ESKURAGO

A R T E A



Rafael Ruiz Balerdi: **sugerentzia eta intuizioa**

Sorpresaz beteriko bidaia batera eramaten gaitu Rafael Ruiz Balerdi donostiarrak bertako Altxerri Galerian Abenduaren 16a bitartean antolatu duen erakusketan zehar. Bere pintura erabat intuitiboa eta sujerentziz josia agertzen zaigulako, prejuiziorik gabea. Zaila zaigu, benetan, zehaztapenezko mundura abiatzea eta muga horretan barrena hitzen bidez ezin azal daitezkeen formak ageri zaizkigu, hori bai, ikusmenaren gustagarri, ezin dastagarriagoak. Koadroak ikusterakoan nabaria delako interesgune bakarraren apurketa, espazioaren dibersifikazioa, eta era berean, sorpresari bide ematen dion dinamismoa, urtuz doazen formetan galtzeko abagunea. Sujerentzia etengabea.

PATXI SARRIEGI

● Bilboko Tavira Galerian abenduaren 21a bitartean Cristobal Toral-en olio erakusketa izango da eta Arte Espin Galerian abenduaren 22a bitartean Aurora Cañero zizelkariaren erakusketa izango da honako ordutegian: lanegunetan goizeko 11,30etatik 13,30etara eta arratsaldeko 18,00etatik

21d,00etara.

● Donostiako Arte Estudio Galerian abenduaren 18tik aurrera Ugarteren olio erakusketa izango da honako ordutegian: lanegunetan goizeko 10,00etatik 13,00etara eta arratsaldean 16,00etatik 20,00etara. Igandeetan itxia.

A N T Z E R K I A

● Bizkaiko Orozko herrian honako antzerki taldeen ekitaldiak izango dira Herriz Herri egitarauaren barruan: abenduaren 22an bertako Udal Eskolan Jake Mate taldeak «Buruburu» lana antzeztuko du eta abenduaren 29an Karraka taldeak «Godot» lana antzeztuko du bertako pilotalekuan arratsaldeko 19,00etatik aurrera.

● Gipuzkoako Azpeitia herrian VIII. Euskal Antzerki Topaketan barruan honako antzezlan hauek ikusi ahal izango dira besteak beste: abenduaren 16an Kukubiltxo umeen kale antzerki taldeak kalean bertan antzeztuko du «Jalgi Hadi Dantzara» lana eguerdiko 12,30etatik aurrera, abenduaren 17an Zelaitxo Zineman gaueko 21,30etan Udaberri antzerki taldeak «Neska jolasak» lana antzeztuko du, toki berean 18an Cobaya umeen antzerki taldea arratsaldeko 15,00etan «Xilibistoren altxorra» obrarekin izango da eta 20an Zelaitxo Zineman ere Goaz taldeak «Ihauteriak» lana antzeztuko du gaueko 21,30etatik aurrera.





GHOST

Zuzendaria: Jerry Zucker.

Aktoreak: Patrick Swayze,
Demi Moore, Whoopy Goldberg.

Ezin uka daiteke, filmeek, kontatzen diguten historiaz gain, garaian garaiko errealitatearen zati bat ere inguratzen digutela. Adibidez, azken bolada honetan Estatu Batuetatik datozkigun hainbatek -gaurkoa adibide-, yuppien munduan zabaltzen ari den moda baten berri ematen dute: lantegi zaharrak erosi etxebizitzetan eraberritzekoa.

Alde bereko haizeak astintzen du filmeen sormena. Gidoilariak ideia berririk ez dute, eta, eskema berriak sortu ezean, gure garaian gustokoak ditugun osagarriez (gazte jende majoa, efektu espezial bereziak, musika atsegina, e.a.), molde klasikoak eraberritu besterik ez dute egiten.

Ildo honetatik dator «Ghost» filmeari egindako kritika, fantasia topiko xamarrean arituz, amaiera zoriontsu eta ezinbestekora garamatzalako, zintzoak/maltzurak banaketa aspertzearaino errepikatzen digulako, e.a. Onartu behar da, hala ere, gag barragarriak ematen dizkigula. Aipamen berezia merezi du Armelia McQueen aktoreak, protagonista nagusia ez bada ere, mimika eta espresibidade handiz borobildu egiten bait du bere lana.

Beraz, une atseginen bat eskeintzen duen arren, ez digu gauza berririk erakusten filme honek.

RITXI GILGORRI



● «Impulso sensual».

Bizimoduak, bai, baditu gorabehera handiak, eta di-ruaren baitakoak latzagoak bihurtuko zaizkie filme honen protagonistei. Beren maitasunaren gainetik, beraien nahi ez badute ere, dirua gailenduko zaielako eta egunerokotasunetik urrun

gertatzen diren bizipenak erabat huts bilakatu eta drogaren mundura eramango dituelako protagonistak. Baina oso azaletik izango dira ikutuak problematika guzti hauek eta batera egoki ez. Hobe aste honetakoan beste baterako dirua uztea.

M U S I K A

● Abenduaren 20an Donostiako Victoria Eugenia Antzokian izango dira Bilboko Orkestra Sinfonikoa eta Donostiako Orfeoia Gabetako Kontzertua eskaintzen arratsaldeko 20,00etatik aurrera.

● Abenduaren 18an «As-tearte Musikalak» egita-

rauren barruan Marta Knorr eta Alejandro Zabala (sopranoa eta pianoa) izango dira Gasteizko Araba Kultur Aretoan arratsaldeko 20,00etatik aurrera.

● Abenduaren 21an izango da Barakaldon Amaia Zubiria eta Txomin Artola kantarien kontzertua.

ARI NAIZELA, ARI NAIZELA

Mila bederatzirehun eta larogei ta hamargarrena, beti gogoan izan dugu urte hontako udazkena, abenduaren zortzian gaude, egunik aproposena, Ikastolaren erakusteko pozez beterik barrena.

Hasierako agur bero bat, adiskide eta lagunak, Jinkoak gorde biezazkizue dirua eta ondasunak, zuen premian izango gara ordaintzeko gastu denak, limosnatxo bat, otoi! eskatzen nonbait gara ezagunak

Nafarroako Tuteran ez da jendea horren nagia, ongi zekiten txabola hura zela zarpailegia, ziztrina eta saguek jana, zeharo desegokia, kopeta zeukan ilun izena izanagatik Argia.

Ilbili arren aspaldi atzetik ez da lortu berehala, leku berri bat, ederragoa, gustokoa ta zabala, aurtengo udan oraindik askok ezin sinetsi bezala, uste genuen zezenak berriz harrapatu gintuela.

Etxe polit hau ikuste hutsak alegratzen du begia, garbiro behar dugu mintzatu, aitortu klaro egia: fede gutxiko ergel artean ni nintzen buruzagia, zezen kolperik gabe halere aurkitu behitegia.

Ikastolako patioan orain a zer nolako korridak! etxekoandre zintzo guztiak kezkatu eta larriak, beren umeak hondarrez daude zikinak eta zerriak, zaudete lasai! hori agintzen du Pedagogia Berriak.

Aste hauetan pasa ditugu makina bat katramila, Zuzendaria gertatu zaigu bizkorra eta abila, hemen borrokan aritu orde z ihes joan senar bila, biba gure Esther, bejondeiola, zoriontsu bizi dadila!

Gauzak honela jarraituz gero, ikasle gehitze azkarra, laister izango da ikastetxe handiagoren beharra, erdietsiko da hori ere, etzazue egin farra, oso setatiak gara eta Erriberako Nafarrak.

Ikastolaren historiari du sei urtetako luzera, ez dira izan errazak bere jaiotza eta haziera, nekeak alai hartu ditugu, begiratu aurrera, lanean gogor gora altxatzeko Euskara eta Tuter.

Gizalegeak irakasten du eskertzearen artea, gure ongile denen izenez ezin eman nik parte, aipatuko dut Nafarroako Ikastolen Elkarte, eta honera egun hurbildu zareten lagunartea.

**Bertso berriak
Tuterako ikastolaren
inaugurazioaz.**

G A I L I B R E A N

Hamar urte bertsolaritza ikastoletan

Duela hamar urte, euskal erakundeak legeztatu eta martxan jarri ziren gisan, ikastoletan bertso gelak sortzen eta osatzen hasi ziren (urte batzuk lehenago Zarautzko Monte Albertian Patxi Goikolearen lanari esker hamaika mintegi egin zen mugimendu honen bulztatuz), klase orduz kanpo taldeak osatu eta ardura-dun batzuen gidaritzapean aurrera atera direla.

Aurrekoak eta ondorengoak ikusirik, bere eragina nabaria izan da historian zehar bertsolaritza mailan bildu den jakinduriaren transmisioa belaunaldi berrietan txertatu, eta honekin batera, gazte jendea arte honetan trebatzeko orduan. Izan ere giro honetan sortu eta egin bait dira egun hain ezagunak zaizkigun hainbat bertsolari gazte: Jon Sarasua, Eguzkitze, Arantzazu Loidi, Jon Maia...

Esan behar ere 25-30 bertso eskola martxan daudela Gipuzkoa mailan bakarrik,



ikastoletan barne antolatuak hain zuzen. Hau dena pozgarria eta geroari begira ilusioz beterikoa gertatzen da, mugimendu honen garrantziaz jabetuta hamar urte hauetako lanaren bilduma bat egin dela, bertso eskolei buruzko liburu mami-sua, zeina oso interesgarria suertatu daitekeen bertsozalearentzat.

Ikastoletan egin den jor-raketa lan honek bere urratsak eman ditu eta dudarik gabe bertsozaleengan ere eragina izan du. Ahozko euskararentzat zer esanik ez, urte bartzuetan bertsolaritza galdurik ikusi izan bazen zuzpertz eta txertu berriei osatua aurkitzen bait da luzerako.

Bota Punttuba

● Asteazkena 19

21.20etan, Gaueko Pelikulan **Frantses Tenientearen Anderea**.

Zuzendaria: Karel Reisz. Antzezleak: Meryl Streep, Jeremy Irons, Milton Mc Rae.

Sarah fratses marinel batekin maitemindurik egondako emakumea da, harreman horrek porrot egin ondoren, bakardadeari aurre egin behar diona. Charles ezagutzerakoan egoera aldatu egingo bada ere, buruhauste franko izango du oraindik, ez bait du marinelarekin gertatu bezala orain ere Charles galtzerik nahi.

● Igandea 23

15.15etan, Bazkal Osteko Zinea: «**Hura lehen huen, orain duk**»

Zuzendaria: Chris Cain. Antzezleak: Emilio Estevez, Craig Sheffer, Kim Delaney, Jill Schoelen.

Mark Jennings ume koxkorretan umezurtz geratu eta Douglastarren etxera eramán zuten gaztea da. Hasieran latza izango bada ere, etxeko Mark semearekin harreman hestua sortzen joango da piskanaka.

● Igandea 23

22.30etan Luzemtraia: «**Kale ustelak**».

Zuzendaria: Martin Scorsese. Antzezleak: Robert de Niro, Harvey Keitel.

Hiri ero eta kupidagabe batetan bizi diren bi gizaki berezien bizimodua. Bata fededun sutsua eta bestea lan gogorrenetan aritua, hiri bizirik irautea nahiko dute biek.



TXORI BATEK ESAN DIGU

■ Euskal Herriko irrati ezberdinak hasiak dira gabonetako saio bereziak prestatzen. Hauen artean Egin Irratiak Gabon egunean hain zuzen ere, «Hator, hator mutil etxera» saio berezia prestatu du, non preso, errefuxiatu eta deportatuak protagonista izango ditugun. Saio honetako musika «Negu gorriak» taldearen azkeneko singleko eta izen bereko kanta izango da. Hauez gain Mikel Laboa, Gontzal Mendibil, Oskorri, Tapia eta Leturia eta beste hainbat musikari eta bertsolariek agur bana bidaliko diete gabonak gure artean pasatzerik izango ez duten euskaldun hauei.

IKUSI BAIETZ...

● Astelehenean hilaren 17an 22.10etan «**Hemen eta Munduan**» Nazioarte eta Euskal Herri mailako gertakariei buruzko erreportaiak.

● Abenduaren 20an (ostegunean) 15.40etan **futbola**. Bundesliga futbol partidua.

● Hilaren 21ean (ostirala) 21.20etan «**Hau da A.U.**» Elena Irureta, Kike Amunarriz eta Aizpea Goenagak zuzendutako humore saioa.

● Hilaren 22an (larunbata) 16.55etan **Pelota Erremontea**. Erremonte Binakako Finala.

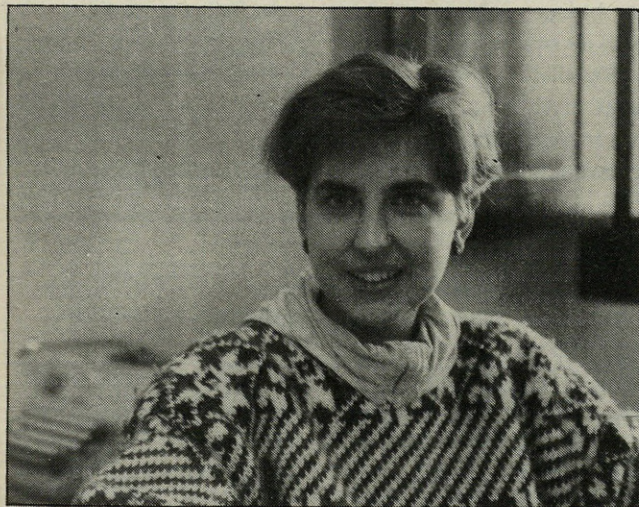
Jone Miren Goenaga: gure «gantxoa» herriko jendea da»

IKUSITAKOAK

IKUSITA

Espektakuloa

Herri mailako telebistak ziztu bizian ugaltzen ari direla gauza nabarmena da. Honen lekuko hor ditugu esate baterako Plentzia, Galdakao, Arrasate eta Eskoriatzan kokatutakoen eguneroko jardun eta emisioak. Andoaingo KANAL ON Telebista ere bide horri ekin dion horietako beste bat dugu. Bertako erredakzioan diharduen Jone Mirenekin aritu gara berriketan.



ARGIA. Zuen programazioaren ardatzetako bat Albistegiak dira. Bertan, Andoaingo berri eta gertakizunak ezagutzera ematen dituzue...

J.M. GOENAGA. Bai, gure eginkizun nagusia horixe da. Andoaingo berriak ezagutzera ematea. Udaletxean hartutako erabakiak aipatzen ditugu, kultur ekintzen berri eman, herriko kontuak... Andoaingo herriari begira aritzen gara.

A. Izango da hala ere beste-lako saioen bat, kontaiezadazu pixka bat zer saio mota emititzen dituzuten...

M.O. Bota ohi ditugun programak Andoaingo Bideo eta Zinema Eskolako ikasleek egiten dituztenak izaten dira. Albistegietaz aparte, «Izerditan Blai» izeneko kirol saio bat dago, zinemari buruzko programa bat, haurrentzako saio bat ere badugu Andoaingo umeekin egin ohi duguna.

Urtarriletik aurrera astero-astero mahai-inguruak egiten hasteko asmoa dugu.

A. Programak Andoaingo Bideo eta Zinema eskolan grabatutakoak direla esan duzu, zer dela eta hori?

J.M.G. Bai, saio guztiak bertan grabatu eta eginkoak dira, Udaletxe eta eskolaren arteko konbenio bat medio. Ikasleek egindako lan asko bota ohi dira gainera. Albistegiak ezik beste gainontzekoak haiek egiten dituzte.

A. Egun zuek bezalako telebista txiki batentzako ez da lan makala izango beste telebista haundi horien artean tartetxo bat egitea...

J.M.G. Ez, ez da gauza erraza. Hala ere guk jorratzen dugun esparrua nahiko txikia da eta horrek bere abantaila eta desabantailak ditu. Andoaingo jendeak herriko gauzen berri izan nahi duenean badaki KANAL ONen emango zaiola. Gure tarte horixe dela uste dut. Gainera, jendeari asko gustatzen zaiotzen herrikoak eta telebistan ikustea, familikoren bat, ezagunen bat... gure «gantxoa» herriko jendea bera da.

Eñaut Apaolaza

Alberto Irazu

Buruan dudan neska, musika jaialdi erraldoietan, estropaden inguruan

biltzen den jendetzan eta istripu edo atentatueta batzen den jakinguratsuen artean aurkitzen aurkienezakeerraz. Momentuan momentukoa sentitzea gustokoa zuen: usaiak, kea, soinu ozenak, argi dirdiratsua, nahiz zauritu berrien arnas estuak. Egunkariak, kale kartelak edo pintaden pista segitzen duen jakiteko nongertatuko zen hurrengo manifestazioa, jende ospetsuz zirpristinduriko ekitaldia, hitz batez esanda: espektakuloa. Izena aipatugabeko neskak ez zuen astirik izaten jakiteko zergaitik langile manifestazio hura, zer dela eta amorruez puzturiko gazteen kontsignak, atxiloketa hoiarren arrazoiak... nahiko zeukan goizean sentitzen zuen adrenalina kolpeaz. Batetik bestera presaka zebilela konturatu ere ez zen egiten, espektakuloak luzatuko zion dosia behar zuelarik. Telebista-aparailu erraldoia eta bideo garestia erosi zuenetik ez da horrenbeste kaletik ibiltzen. Nahiko du orain, eguerdiz nahiz ilunkeran, albistegiz-albistegi saltoka ibiltzeaz, behin eta berriro, irudi fresko eta emozioz beterikoak gozatzeko. Telebistan du orain espektakulo erakargarriena, gertatutakoaren arrazoi eta ondorioetan atentzioa desbideratuko ez dion ikuskizuna.

E. ARANA

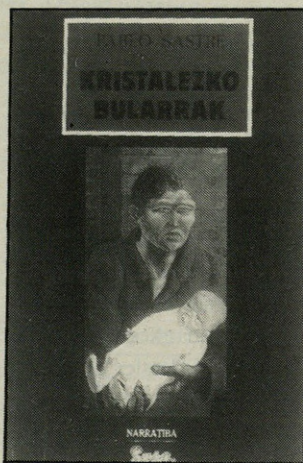
Errealismo berriaren bila

Kristalezko bularrak. **PABLO SASTRE.** Argitaratzen du: Susa-k. 132 orrialde.

MUGARRIAK ezartzea deitua izan zen Pablo Sastre gaztea euskal literaturara. Urte gutxiren buruan liburu sorta ederra zuen kaleraturik gazte hark. Bestalde, aldizkari honetan beronetan zein egunkari eta kazetetan idatziz izan du langile nekazin honek.

Prentsan eta literaturar aldizkarietan argitaratzen etengabe idazten segitu badu ere, bost urte eman ditu Pablo Sastrek libururik kaleratu gabe. Tarte luze-txo honetan ausartu behar izan dituenak, egin bide dituen gogoetak, ez dakizkit nik. Ematen didanez, herriz, sakonak eta gogorrak izan dira. Fruitua inoiz eman dizkigun hoberran da. Heldutasuna du liburu honek.

«Kristalezko bularrak» izeneko liburu honek burura ekarri didana adierazteko izen bakarra aipatu behar baneza, hara hor Raymond Carver. Europako hemeritzagarren gizaldiko maisuengandik oraintsuko amerikarraren bidera etorri da; mimesira makurtu gabe, ordea. Liburua eskuarte hartu eta atontan antzematen zaio egindako bidea.



Pablo Sastrek darabilen Errealismorako abiapuna

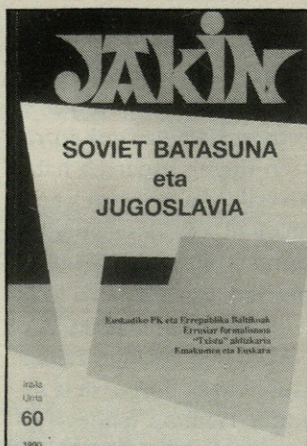
tua hizkera bera da. Ezaguna da egileak herri hizkeretara jo eta eurak bereganatzearen egin duen ahalegina. «Petritegin aurkitutako zinta» dago horren lekuko. Hizkera eta gaia bat eginda, kontagai txundigarriak hautatu ditu Sastre gazteak. Zaldia, zahartzaroa, ezkutuko lanak, zortzea, errealistek hain gogoko izan dituzten gaietara bidaia polita, ederra egin du oraingoan ere.

Sozialista eritzi zaion beste errealismoarekiko alde nabarmenez, fantastikotasunez melatu ditu

ipuinak, ordea.

Azkenik, nahasturak berak eskatzen izan dituen gainerakoetan ere, hau da, harien josteko moduetan eta burutzeko eretan, ez du huts egin. Kontagairi bakoitzari bere taiukera emanik, sorta ederra ekarri du. Ipuinak irakurri ahala estuago lotuko gaituen kate ikustezinak lotzen ditu hemengo guztiak. Batasuna du liburuak. Azken orrialdeko azken puntura heldutakoan nagusitu zaidan inpresioa da.

Edorta Jimenez



Tituloa: Soviet Batasuna eta Jugoslavia.

Argitaratzen du: JAKIN.

Aldizkaria. 60. zenbakia. 150 orrialde.

Zenbaki honetan honako artikulak nabarmen daitezke

besteak beste: Aureli Argemik SESBeko konstituzioaz idatzitakoa, Jugoslavia 1990 Mitja Zagar-rena, Joxe Azurmendik Euskadiko PK eta Errepublika Baltikoen inguruan egindakoa eta Maria Luisa Egiak Emakumearen aldaketa psikosozialaren eta euskararen galeraren arteko interferentziak titulupean aztertzen duena.

Tituloa: Auzoka.

Parte hartzen dute:

Donostiako Eskola Publikoak, Ikastolak eta

Ikastetxe Pribatuak.

Aldizkaria. 1990eko

Abendua. 32 orrialde.

Ikasturte honetako lehen ale honetan honako gaiak agertzen dira: Donostia, Gipuzkoa eta Euskadi mailako berri ugari, Leitzarango autobideaz eta istripuen inguruko erreportaiak, Tapia eta Leturiaren eskutik trikitrixa aztertzen, Pello Añorga eta Jokin Mitxelenarekin elkarriketa, ekologiaren gaineko albiste ugari, kirol eta herri kirolen ingurukoak, musika, sukaldaritza, bitxiak, etab. Atsegina benetan.

KAIXO, MIKEL NAUZUE



OSO ZINTZOA NAIZ...



INDARTSUA...



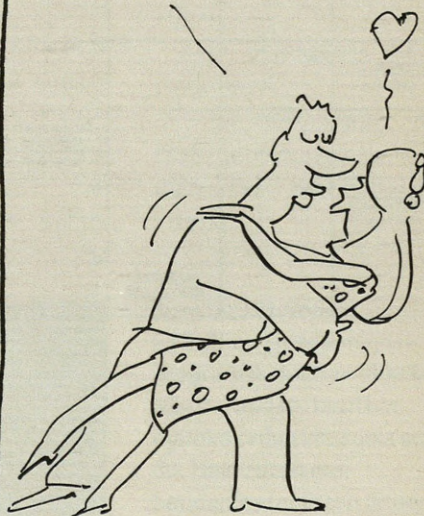
GUAPOA...



JANTZIA...



AMORANTE BIKANA...



BIZKORRA...



BAINA BATEZ ERE...



OSO APALA.



D E N B O R A P A S A

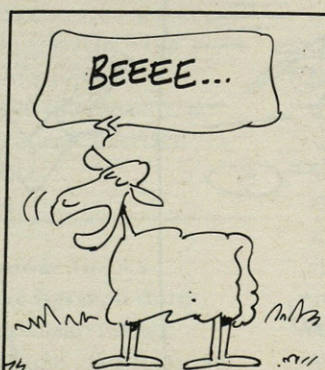
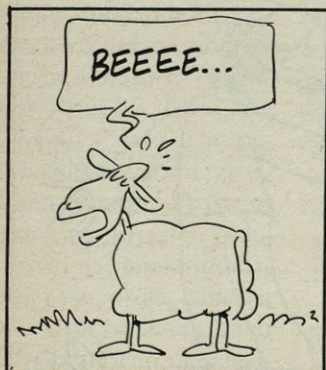
H I T Z G E Z I D U N A K

ESPLOTA- ZIOAK	↓	GIZON IZENA	↓	SORTU ZINTUENAK	→	ELAIK PROIEKTUA	↓	KARTA JOKOA	↓	EGUZKIA	↓
BAKARRIK UZTEAK		ERROMAKO ZUBIA		ESPAINIAKO ALDERDI OHI				500		HASPERENA	
→		↓		↓				↓		↓	
BIZKAIKO HERRIA	→							(AURRIZ) HIRU	↓		
GOIBEL								HAR EZAK			
→				KAIKUA INTERJEKZIOA	→			↓			
LEHEN ETA AZKENEKO	→		BOKALA	→	↓	APARKATZE- KO ZERGA	→			LEHENEN- GOA	→
JUZKATUAK			JUPITERREKO SATELITEA			LURRIN				OHIUKA	OGILEAK
→			↓			↓		HEGAZTI MOTA	→	↓	↓
								ALKOHOLEN BUKAERAN			
ALA	→			GIPUZKOA- KO AUTOETAN			BURDINOLAK	→	↓		
ZINTZOA				GAUZA			BIZKAIKO HERRIA				
→			DESERTUKO ANIMALIA	→	↓		↓			BAT	→
			RUBIDIOA							IDI, HITZ ELKARTETAN	
INTERJEZIOA	→		↓					EUSKAL ATZIZKIA	→	↓	
NAZKA								KONTSONAN- TEA			
→		BAKOITZA- RENTZAT BI	→				KATU, HITZ ELKARTETAN	→	↓		

ENBIDO

KAXKU

M. L.



D E N B O R A P A S A

I R R I

F A R R E Z

PSIKIATRA

Gaisoa psikiatrarengana joaten da:

— Zer gertatzen zaizu bada?

— Inork ez didala kasurik egiten.

— Sar dadila hurrengoa mesedez.

TUNELEAN

Talgoan gertatu zen segidako hau: Marta Sanchez, Mikel Salazar gipuzkoarra, Jose Arerijobeitia bizkaita-

rra eta Matilde izeneko moja bat bagoi berean suertatu ziren. Elkarrekin kontu kontari ari zirela, halako batean, Euskal Herriko parajeak menditsuak izaki, tunel batean sartu zen talgoa. Ilunetan, argirik ez, eta zaplastakoa entzuten da: «Zapla!». Tuneletik irteten bezain pronto bizkaitarren aurpegia markatuta dago.

Zera pentsatzen du orduan Marta Sanchez-ek:

— Honek mojari eskua sartu dio konfusioz eta za-

A	L	A	K	•	A	N	I	B	•	K	O
N	I	K	•	A	O	I	A	R	R	A	•
I	•	U	L	E	M	A	G	•	A	N	O
K	A	L	O	•	S	S	•	O	D	E	•
O	S	U	•	K	A	U	L	I	A	P	E
•	A	•	O	A	L	•	E	•	Z	A	•
A	N	E	L	R	I	K	•	S	L	I	H
I	R	L	•	A	G	A	P	A	R	L	•
K	A	U	D	N	E	M	A	L	O	S	I
E	•	T	•	E	•	A	•	B	•	U	•

plaztakoa jaso du.

Zera pentsatzen du mojak:

— Honek Marta Sanchezi eskua sartu dio eta zaplastakoa jaso du.

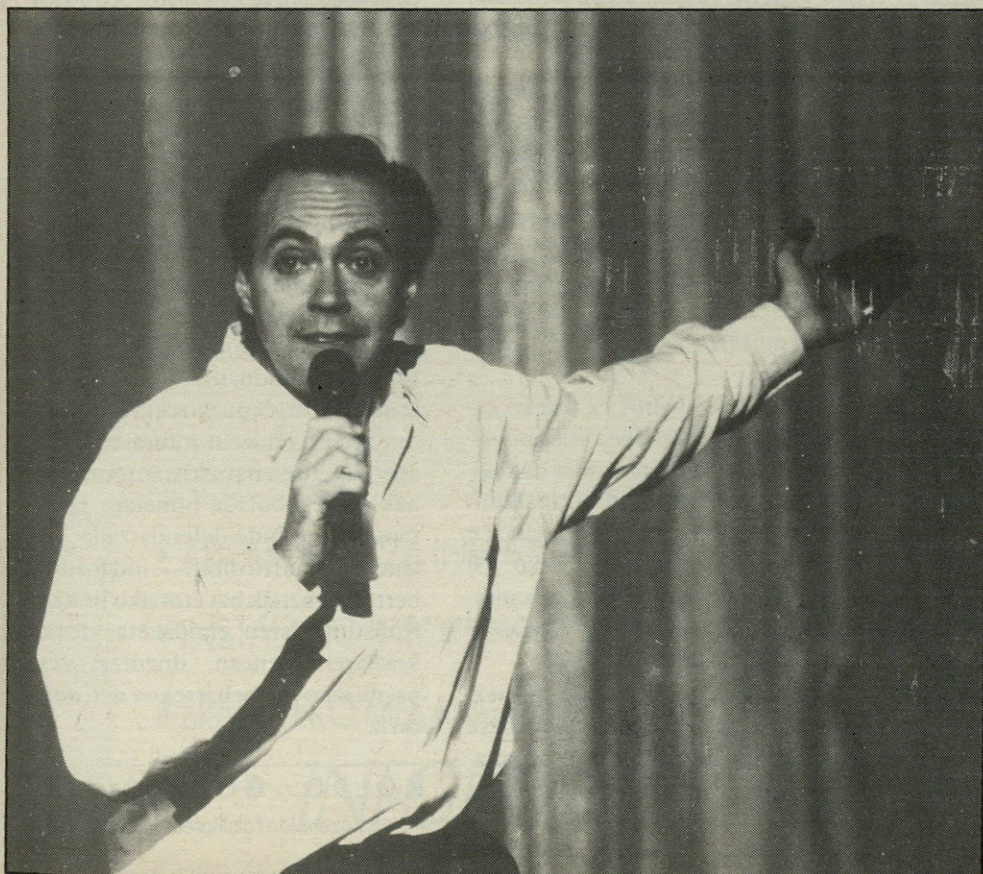
Zera pentsatzen du bizkaitarrak:

— Gipuzkoarrak eskua

sartu dio Martari eta honek konfusioz neri jo dit zaplastakoa.

Zera pentsatzen du gipuzkoarrak:

— Ea noiz iristen den beste tunelen bat bizkaitarri beste zaplastako bat jotzeko.



Jose Luis Morenok, ETB-2ko «Entre Amigos» programak duen arrakasta ikusita, apostu berri bat egiteko ordua iritsi dela eritzi du. Hain zuzen ere, betidanik erabiltzen dituen txotxongiloak zaharkituegiak direlako kritika jaso du ETBren zuzendaritzatik, eta pertsonai berriak sortzeko ahaleginetan ari da oraintxe bertan. Horretarako, euskal gizartearen erreferentzia izan daitekeen hainbat jenderen curriculum-a biltzen hasi da, hala nola, Aita Barandiaran, Arkonada, Arzallus, etab. Eta hona hemen paradoxa: Euskal Herriko baserritar ospetsuren baten irudia emango duen norbaitetaz galdetu duelarik HBko Idigoras politikoa argazkia eta bizitzaren gora-beherak igorri bait dizkiote ETB-ra.

Espainiako Konstituzioa (ezetz ez dok hamairu...!)

ESPAINIAKO Konstituziaren urtemuga dela eta, euskaldunen poza ez da inondik ageri: Ardanza jaunarena, ez EGiko neska-mutilen «ezezko borobila»arena ere, ezta «inequívoco sí a la Constitución» eman dutenena ere. Konstituzio gaixoa! Esan genezake, goitik behera ezarritako transizioako ordenu berri honek ahal guztiak agortu dituela eta barruan zituen akatsak eta kontraesanak, arrazoin ezberdinengatik, parrainezkoak bilakatu direla ia denentzako (Fragaren azken adierazpenak, Konstituzioaren eraldaketaren alde, barne). Zer nolako akatsak diren horiek begibistan daude. Hala nola:

Frankismoaren presentzia adierazten duen 8. artikulua, Armadari ematen zaion garrantziarengatik, kentzea komenigarri litzateke, Armadaren «rol»a birplanteatzen den ume honetan (intsumisioa, Golkoaren gerla hotsak, Mendebalde eta Ekialde arteko oreka berria, armamentismoaren krisialdia, etab.).

— Gaur egun «impresentable» suertatzen de Ceuta eta Melillaren aipamena.

— Konstituzioaren 14. artikulua agintzen duenaren aurka zuzenki doazen Koroari dagozkion pribilegioak, Legearen aurrean denak berdinak baldin bagara eta jaiotze eta sexuarengatik edozein diskriminazio onartezina bada. (57. artikulua: «Espainiako Koroa heredagarria da... lehenago izanik gizonezkoa emakumezkoa baino...»).

— Auzitegi Konstituzionalaren birmoldaketaren beharra, ezinbesteko-

tzat behin eta berriz aldarrikatzen den gunean (ikus, esate baterako, Juan Ramón Guevara jaunak esandakoa).

— Senatuaren porrota aho batez aitortuz gero, bere erreformaren alde, harritzekoa bada ere, ematen diren argudioak, baita Gobernuaren partetik ere.

— «Arruntak» diren Komunitate Autonomoen estatutuek, bost urteko muga igaro dutenez gero, beren berrikuntzarako eman behar dituzten pausoak hasteko garaian gaude-nean.

— Europako Komunitatetik datorkigun eragina, Merkatu Bakarra dela, moneta bateratua, eremu judizial bakarra,...

«Eta abar» luze guzti horiek kontutan hartuz, garbi dago Konstituzio honek, benetan, bereak egin duela, igarotako hamabi urte ondoren, sobera argudio bait dago beste esparru juridikoaren eraikuntzan berehalaxe abiatzeko. Beraz, deabruak esandakoa errepika genezake: «Ez dok hamairu, mutil!».

GAINERA, behin 12 urteko esperientzia demokratikoa eta autonomikoa eskuraturik, nola uler daiteke frankismoaren 40 urteko zapalkuntza pairatu ondoren posible izan zen Konstituzioa, orain benetako (?) autonomia eta demokrazia izanik, haren aldaketa ezinezkoa izatea? Zentzudunentzat irenskaitza.

Zoritxarrez erralitateak bestela erakusten digu: Konstituzioak, bere kontraesan eta edukin inpresentableekin, jarraituko du indarrean.

Honen zergatia nabari baino na-

barmenago dago: Konstituzioaren aldatzeko beharra, denen helburua izan baino lehen, ezker abertzalearen aspaldiko erreibindikazio bagusi bezala ezaguna izan delako. Eta honek den-dena baldintzatzen du.

JAKIN badakigu, honetaz gain, EUSKARIA taldeak plazaratu duen lege egitasmoa Gasteizko Parlamentuan jadanik sartuta dagoela, eta bertan, herri iniziatibaren bidez, Euskal Herriaren subirotasunaren prontzipioaz oinarrituriko Autodeterminazio Eskubidea, Espainiako Konstituzioan onartuta izan dadin eskatzen dela. Badakigu, ondorioz, Konstituzioaren erreformarako dauden zirritu guztiak antzuak bilakatuko direla.

Ene ustez, irtenbide bakarra zera izango litzateke: EUSKARIAk bertan behera utzi beharko luke hasitako prozedura hori eta horren orde la haizeetara aldarrikatu Euskal Herria dela espainiar inperioaren adierazpen esanguratsuen; eta hola, agian, Leizarango Autobidearekin gertatuakoaren moduan, —non, orain dela urte batzu, Gipuzkoa eta Nafarroaren arteko edozein loturaren aurka agertzen ziren navarrista amorratuenak, azken bolada honetan, Leizarango autobide-defendatzaile sutsuenak bihurtu diren—, indar antibertziale guztiak bat etorriko lirateke Konstituzioaren eraldaketa, demokraziaren izenean, dnentzat zein premiazko eta beharrekoa den adieraziz.

KOLDO GOROSTIAGA

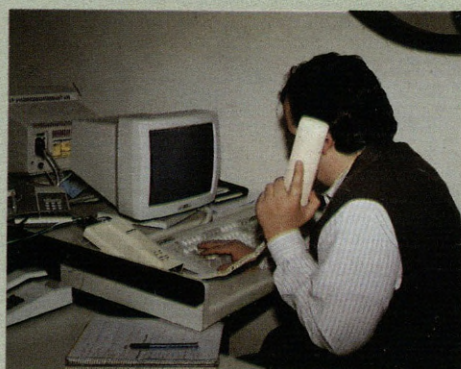
Zuzenbide Fakultateko irakasle

APIKA

I N F O R M A T I K A



- Telefonoz deitze hutsarekin, zure instalazioa diseinatu dutenen laguntza jakituna gehitu diezaiokezu zure sistema informatikoari.



- Software ekoizpen zentrua. Talde gazte eta kualifikatu batek **APIKA**ren software eskaintza eguneratzen du etengabe.



- Hardware mantenu zerbitzua.



- Training zerbitzua.

- AHOLKULARITZA INFORMATIKOA
- INSTALAZIO INFORMATIKOAK
- ERABATEKO MEKANIZAZIOA

- BEHARREN ARAUERA KO PROGRAMAZIOA
- IHARDUERA EKONOMIKOEI EGOKITUTAKO APLIKAZIOAK

INFORMATIKA INTEGRALA

Euskal Herriko Egunkaria

Zure Egunkaria

